

Tverrfaglig samarbeid i Koordineringsgruppen (KOG)

*Profesjonelle aktørers opplevelse av samarbeidet og
deres vurderinger i ungdomsstraff – og
ungdomsoppfølgingssaker*

Synne Aas Paxal

Masteroppgave i kriminologi

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

31.august 2020

Tverrfaglig samarbeid i Koordineringsgruppen (KOG)

Profesjonelle aktørers opplevelse av samarbeidet og deres vurderinger i ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssaker

© Synne Aas Paxal

2020

Tverrfaglig samarbeid i KOG

Synne Aas Paxal

<http://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

Tittel: Tverrfaglig samarbeid i Koordineringsgruppen (KOG). Profesjonelle aktørers opplevelse av samarbeidet og deres vurderinger i ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssaker.

Av: Synne Aas Paxal

Veileder: Helene O. I. Gundhus

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

Universitetet i Oslo

Høst 2020

Tema for denne studien er tverrfaglig samarbeid i Koordineringsgruppen (KOG) i ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssaker. Kort sagt er KOG en rådgivende gruppe, bestående av både strafferettslige og sosialfaglige aktører. KOG skal blant annet drøfte ungdommens egnethet for reaksjonene. De nye straffereaksjonene for ungdom, som ble innført i 2014, foregår i krysningspunktet mellom straff og hjelp. Et godt fungerende tverrfaglig samarbeid har de siste tiårene blitt et høytstående ideal i kriminalitetsforebyggende arbeid. Likevel vet man ikke så mye om hvordan dette samarbeidet fungerer ute i praksisfeltet. Internasjonalt ser man også en økning i partnerskapsarbeid og nye samarbeidsformer. Denne studien vil på bakgrunn av dette undersøke aktørenes egne opplevelse av flere ulike sider ved samarbeidet i KOG. Hovedspørsmålet er hvordan vi kan forstå tverrfaglig samarbeid i KOG gjennom teori om samarbeid, makt og beslutningstaking. Studien tar utgangspunkt i en kvalitativ tilnærming ved individuelle intervju med 11 ulike aktører fra ulike KOGer.

Funnene i del 1 av analysen viser at de ulike aktørene opplever å inneha ulik grad av ansvar, innflytelse og definisjons- og beslutningsmakt i sakene. Dette på bakgrunn av ulik opplevelse av rolle og oppgaver inn i KOG. Det kan ut fra dette se ut som det er den strafferettslige logikken som har forrang i KOG, trolig med bakgrunn i at KOG finner sted i en straffekontekst. På tross av dette viser funnene at de strafferettslige aktørene også innehar hjelpeperspektivet i høy grad i sine vurderinger, i tråd med hensynet om barnets beste. De sosialfaglige aktørene distanserer seg derimot fra kontrolloppgavene. Likevel ser det ut til at

yrkeshabitusen til aktørene både påvirker og blir påvirket av de tverrfaglige diskusjonene i KOG. Det faglige og relasjonelle samarbeidet oppleves som godt av samtlige aktører, og elementer som tillit, stabilitet, respekt og åpenhet for uenigheter blir beskrevet som viktig, i tråd med tidligere forskning på samarbeid.

I del 2 av analysen viser funnene at flere aktører opplever at det kan være utfordrende å vurdere ungdommens egnethet for reaksjonene, og de reflekterer over forholdet mellom risiko, motivasjon og oppfølgingsbehov. Tilgjengelige tiltak påvirker også egnethetsvurderingene, og er en strukturell utfordring. Særlig påtalemyndighet opplever stort handlingsrom i vurderingene, noe som gjenspeiler påtales høye grad av autonomi og makt i beslutningene. Funnene viser også at det foregår en omfattende kartlegging av ungdommen og deres familie for å avgjøre egnethet. Dette kan få konsekvenser for den videre kontrollen, diskutert ut fra Foucaults biomakt og stigmaproesser. De aller fleste av ungdommene blir funnet egnet, og dette kan sees i tråd med Cohens (1985) net-widening-begrep. Det er først ved brudd under straffegjennomføringen at risikovurderingene får større plass, men de fleste aktørene er villig til å strekke seg langt for å fortsette oppfølgingen.

Funnene indikerer at logikkene nærmer seg hverandre i større grad gjennom tverrfaglig samarbeid, og at det muligens er hensiktsmessig å snakke om et kontinuum av hjelp/straff, heller en dikotomi. Dette ser man blant annet ved at hensynet om barnets beste kommer først i vurderingene, og gjennomsyrrer diskusjonene i KOG. Funnene indikerer også en tendens mot at ekspertisen blir styrket gjennom kartleggingsarbeidet, og de profesjonelle tar mye ansvar for ungdommen. Dette er interessant ut fra det økte fokuset på ansvarliggjøring av ungdommen selv, ut fra governmentality-begrepet. Med bakgrunn av KOGs løse struktur dannes egne praksiser for hvordan gruppen benyttes. Dette kan føre til både fleksibilitet og tilpasning, men kan også gjøre vurderingene for differensiert. God kunnskap om og gjennomsiktighet i hvordan beslutningene tas er viktig. Studien diskuterer også uintenderte konsekvenser av kontrollen, og viser flere gråsoner, nyanser og dilemmaer i dette skjønnsutøvende arbeidet.

Forord

Da var straks min tid som student forbi. Det siste halvannet året har vært en spennende og lang prosess, som nå går mot slutten. De siste månedene har vært spesielle, og jeg skal innrømme at det har brakt med seg noen ekstra utfordringer å skulle skrive en masteroppgave midt i en pandemi. Jeg er derfor stolt, glad og takknemlig for at jeg nå setter punktum for denne oppgaven.

Det er mange som fortjener en takk i forbindelse med studien min. Først vil jeg si tusen takk til alle mine intervjudeltakere som stilte opp! Takk for at dere tok så godt imot meg, viste engasjement og ga meg så mye spennende datamateriale. Takk til Sekretariatet for konfliktrådene som hjalp meg i den innledende fasen av studien, og takk til alle ved Konfliktrådet som hjalp meg på veien.

Tusen takk til veilederen min, Helene O. I. Gundhus. Du er den beste veilederen man kan ønske seg. Du er utrolig kunnskapsrik, og dine mange tips og råd på veien har vært uunnværlige. Jeg setter stor pris på ditt engasjement, og at du alltid strekker deg langt for å gi gode tilbakemeldinger. Du er også alltid tilgjengelig, noe en student setter stor pris på!

Jeg ønsker å takke venner og familie for all støtte og heiarop langs denne lange og litt kronglete veien. Ingen nevnt, ingen glemt. Men dere vet hvem dere er, og jeg setter utrolig pris på dere.

Takk til alle på «krimmen», spesielt kollokviegruppen min. Disse årene hadde ikke vært det samme uten dere!

Til slutt vil jeg takke Sebastian, for din tålmodighet og støtte. Setter pris på din realistiske tilnærming til utfordringer. Du er på mange måter min motsetning, og det er jeg glad for!

Synne

Oslo, august 2020

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Studiens bidrag og relevans.....	2
1.2	Forskningsspørsmål.....	4
1.3	Disposisjon over oppgaven	6
2	Bakgrunn	8
2.1	Endringer i kontrollen av barn og unge.....	8
2.2	Utvikling av alternative reaksjoner	10
2.3	Internasjonale utviklinger – endrede logikker, ansvarliggjøring og partnerskapsarbeid.....	11
2.4	Om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.....	12
2.5	Om KOG	14
2.5.1	Juridiske vilkår for egnethet	14
2.5.2	Brudd.....	16
2.5.3	Kort om roller og ansvarsfordeling i KOG	17
3	Tidligere forskning	20
3.1	Forskning på ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.....	20
3.2	Forskning på KOG	22
3.3	Tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebygging	23
3.3.1	Internasjonale bidrag på tverrfaglig samarbeid	23
3.3.2	Tverrfaglig samarbeid i norsk kontekst.....	24
4	Teoretiske perspektiver	27
4.1	Profesjoner og profesjonalisering.....	27
4.1.1	Tillit.....	27
4.1.2	Rolle, definisjons- og beslutningsmakt og innflytelse i samarbeidet.....	28
4.1.3	Autonomi og skjønn	29
4.2	Maktperspektiver - Bourdieu og Foucault	30
4.2.1	Bourdieu: sosiale felt, kapital og habitus	30
4.2.2	Foucault: makt og kunnskap i yrkesutøvelsen	30
4.3	Vurdering av egnethet	31
4.3.1	Risiko, behov og responsivitet	31
4.3.2	Bruk av kartleggingsverktøy	32

5	Metode.....	34
5.1	Utvalg og rekruttering	34
5.2	Planlegging og gjennomføring av intervjuene	36
5.3	Databehandling: transkribering og analyse	37
5.4	Forskningens reliabilitet og validitet.....	39
5.4.1	Min rolle som forsker	40
5.5	Forholdet mellom teori og empiri	41
5.6	Etiske refleksjoner: Samtykke og konfidensialitet.....	41
6	Analyse.....	44
6.1	Opplevelse av rolle, oppgaver og ansvar i samarbeidet.....	44
6.1.1	Den strafferettslige kapitalen som dominerende?	50
6.1.2	Organiseringens betydning for opplevelsen av samarbeidet.....	51
6.1.3	Påtale som den autorative.....	52
6.1.4	Opplevelse av innflytelse i avgjørelsene	54
6.2	Hjelper eller kontrollør?	57
6.2.1	Rollekonflikt?.....	63
6.3	Det relasjonelle og faglige samarbeidet	65
6.3.1	Stabilitet, trygghet og tillit	65
6.3.2	Konflikter – utviklende eller hemmende?	68
7	Vurderinger av egnethet	71
7.1	Samtykket – selve utgangspunktet for egnethetsvurderingene	71
7.2	Kartlegging – hva vektlegges i egnethetsvurderingene.....	76
7.3	Opplevd handlingsrom i vurderingene	80
7.4	Mellom effektivitet og rettssikkerhet	83
7.5	Hva vektlegges i vurderingene - mellom risiko, oppfølgingsbehov og motivasjon. 86	
7.6	Lav terskel for å egne ungdommen inn i oppfølging	88
7.7	Tiltakene som en hindring for egnethet?.....	90
7.8	Høy terskel for å vurdere de ut av oppfølging: vurderinger i bruddsaker.....	92
8	Oppsummering	97
8.1	Opplevelsen av samarbeidet i KOG	97
8.2	Vurdering av egnethet – gråsoner og utfordringer	98
8.3	Samarbeid mellom straff og hjelp – noen mulige implikasjoner og tendenser	99
8.3.1	Mot en felles logikk?.....	99

8.3.2	Noen utfordringer i vurderingene og ekspertisens plass	101
8.3.3	Er det for stort rom for egen praksis?.....	103
8.4	Avslutning	104
Litteraturliste		108
Vedlegg 1: Godkjenning NSD		120
Vedlegg 2: Godkjenning Kriminalomsorgen		122
Vedlegg 3: Godkjenning Politidirektoratet		124
Vedlegg 4: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring		126
Vedlegg 5: Intervjuguide.....		130

1 Innledning

Tema for denne studien er tverrfaglig samarbeid i koordineringsgruppen (KOG). Da de nye straffereaksjonene for ungdom mellom 15 og 18 år ble innført i 2014, ble det opprettet minst en KOG i hvert politidistrikt. KOGs formål er å være en tverrfaglig og rådgivende gruppe, som skal diskutere ulike utfordringer i ungdomsstraff – og ungdomsoppfølgingssakene. KOGs fremste oppgave er å vurdere hvilke ungdommer som kan egne seg for ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Gruppen skal også holde seg orientert om og drøfte sakene underveis, for eksempel dersom det skjer brudd i vilkår under straffegjennomføring (Prop. 57 L (2013-2014), s.64). Deltakerne kan variere, men sentrale aktører er politi, påtalemyndighet, kriminalomsorg, barnevern og helse. Ungdomskoordinator fra konfliktrådet fungerer som en leder av gruppen. KOG er beskrevet å ha en viktig rolle før og under gjennomføringen av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff (Eide, m.fl., 2016). Likevel er KOG sin formelle funksjon lite beskrevet og regulert i offentlige dokumenter. Det er derfor relevant å undersøke empirisk hvordan denne gruppen fungerer i praksis.

Et sentralt politisk mål i samtlige handlingsplaner og offentlige dokumenter de seneste år, som omhandler forebygging blant barn og unge, har vært å bedre det tverrfaglige samarbeidet mellom offentlige instanser. Barn og unge som begår kriminelle handlinger har ofte sammensatte behov, noe som krever en helhetlig tilnærming (se for eksempel St.meld. nr. 20 (2005-2006), NOU 2008:15, justis – og politidepartementet, 2009, Justis – og beredskapsdepartementet (2013-2016)). Oppfølging og rehabilitering gjennom tverrfaglig samarbeid er en primærstrategi i dagens kriminalitetsforebygging blant unge. Men hvordan oppleves egentlig dette samarbeidet i praksis? Hva skjer når aktører fra ulike felt kommer sammen og skal diskutere og vurdere ungdommene ut fra sine perspektiv? Min studie kan bidra til å belyse noen sider ved hvordan dette samarbeidet oppleves, og hvordan tverrfaglig samarbeid foregår ute i praksisfeltet.

Det som er spesielt med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, i forhold til mer tradisjonelle straffereaksjoner, er at de befinner seg i brytningspunktet mellom hjelp og straff (Andrews og Eide, 2019, s.11). Det har vært vanlig å snakke om reaksjonssystemet for unge lovbrøyttere mellom 15 og 18 som tosporet, der barnevern og straffesystemet utgjør hvert sitt spor (Brynildsrud, 2019, s.3-4) De ulike sporene bygger på ulike hensyn og rasjonaliteter, som ofte kan oppfattes som motstridende. For eksempel kan barnevernsfaglige hensyn om barnets

beste og minste inngreps-prinsipp komme i konflikt med strafferettslige prinsipp om samfunnsvern (Brynildsrud, 2019, s.113). De nye reaksjonene kan derimot sies å kombinere elementer fra begge disse ulike logikkene, mellom juridiske ideal om likebehandling og rettssikkerhet og hjelpeapparatets individuelle tilpasning og fleksibilitet (Andrews og Eide, 2019, s.11). KOG, med sin tverrfaglig sammensatte gruppe, kan sies å representere disse ulike logikkene med aktører som innehar både straffeperspektivet og hjelpeperspektivet. Det å vurdere ungdommens egnethet for ungdomsoppfølging og ungdomsstraff kan sies å ligge mellom juridiske rammevilkår, profesjonelt skjønn og samarbeid. Det er derfor spennende å undersøke nærmere hva som skjer i dette mellomrommet mellom straff og hjelp når ulike aktører med sine logikker og perspektiv kommer sammen og skal drøfte samme sak. Oppgaven vil derfor undersøke hvordan aktørene opplever ulike sider ved samarbeidet i KOG, deriblant hvordan de samarbeider om og vurderer egnethet.

1.1 Studiens bidrag og relevans

Det finnes endel forskning på tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebygging i Norge. Det er derimot, etter mitt syn, gjort forholdsvis lite forskning på de nye straffereaksjonene i forhold til de mange temaene det er å utforske. Det er gjennomført evalueringsforskning av tidligere tiltak og samarbeidsteam, som de nye reaksjonene bygger på (Egge, 2004, Carlsson, 2005, Egge og Barland, 2009, Kvello og Wendelborg 2009). Det er også foretatt en evaluering av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, en underveisrapport og en sluttrapport (Eide m.fl., 2016, Andrews og Eide, 2019). En rekke juridiske dilemmaer og betraktninger ved straffereaksjonene har også blitt diskutert (Iversens, 2013, Holmboe 2016, 2017, 2019). Opplevelsen av og erfaringer med de nye straffereaksjonene har også blitt drøftet i kriminologisk kontekst (Borg, 2014, Willoch, 2015, Lid, 2016, Sandøy, 2020).

Det som ser ut til å mangle på feltet er en dypere innsikt i noen av de prosessene som foregår i det tverrfaglig samarbeidet rundt ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Jeg vil gå nærmere inn på selve samarbeidsrelasjonene i KOG for å få et bedre innblikk i hvordan aktørene opplever samarbeidet, samt hvordan de definerer og diskuterer ungdommens egnethet for straffereaksjonen. Dette er viktig å forske på for å vite hvordan politiske intensjoner om et godt og effektivt tverrfaglig samarbeid oppleves ute praksisfeltet. Det er også viktig med kunnskap om hvordan beslutninger tas i skjønnsutøvende arbeid. Dersom samarbeidet fungerer dårlig, vil dette kunne ha konsekvenser for både tiltakets mål og det videre

forebyggende arbeidet. Det har også blitt etterlyst mer forskning på KOG i sluttrapporten fra Nordlandsforskning. KOG er ikke lovfestet per dags dato. Det trengs mer kunnskap om gruppens funksjon og virke, for å eventuelt vurdere en slik lovfesting av gruppen (Andrews og Eide, 2019, s.60, 179). Regjeringen (2018) har kommet med et høringsnotat der de vil se nærmere på en lovfesting av KOG. En slik drøfting vil ikke være et formål i min studie, men mine funn kan muligens belyse sider av en slik vurdering. Det er også pekt på at det er hensiktsmessig med mer forskning på påtales beslutningsmandat i de nye straffereaksjonene (Eide m.fl., 2016, Lid, 2016, Andrews og Eide, 2019). Denne studien vil være med på å belyse flere sider ved påtales beslutningstaking.

Både i tiden før og etter innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging har straffereaksjonene blitt mye debattert. Vi kan plassere dette i en større debatt om hvordan vi som samfunn skal straffe barn og ungdom som begår kriminalitet. Jeg vil kort presentere noen viktige faktorer ved den pågående debatten. I 2018 publiserte SaLTo sin årsrapport som viste rekordmange unge gjengangere i Oslo. I tillegg viste rapporten at kriminaliteten som ble begått blant ungdom er mer alvorlig enn før, og at det ble begått mer massevold og lovbrudd mot politiet (Kjenn og Bakosgjelten m.fl., 2018). Dette førte til at debatten om straff av unge blusset opp igjen. Noen ropte igjen om strengere straffer og mer inngripende tiltak, som mer bruk av fengsels -og institusjonsplasser for ungdom (Sperre, 2018, Hafsaas, 2019). Dette ble også belyst gjennom A-magasinet i historie om brødrene «Hamza» og «Ahmed», som systemene ikke hadde klart å følge opp (Stolt-Nielsen, 2020, Stolt-Nielsen, Skogstrøm og Hager-Thoresen, 2020). Virkningen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging har også vært et tema etter at Nordlandsforskning evalueringssrapport viste at omtrent 30 prosent av ungdommene som ble dømt til ungdomsstraff, ble dømt for nye lovbrudd bare ett år etter at straffen ble fullført (Andrews og Eide, 2019, Aasheim og Hansen, 2019). Selv om denne oppgaven ikke skal diskutere dette direkte, er dette likevel et viktig bakteppe for studien min. Dette er også med på å vise at det stadig er viktig å diskutere kontroll og straff av barn og unge i dagens samfunn. Min studie kan heller belyse om det er noe ved samarbeidet eller implementeringen som kan påvirke slike faktorer.

Tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebygging har lenge vært en sentral strategi fra myndighetenes side, også i internasjonal kontekst. Særlig partnerskapsarbeid har de siste årene hatt mye fokus i forskningen, særlig samarbeidet mellom politiet og andre aktører (se for eksempel Gilling, 1997, Crawford 1998, Hughes, 2007, McCarthy og O'Neill, 2014).

Noen sentrale teoretikere hevder at en rekke kulturelle og sosiale endringer ved det moderne livet har ført til et skifte i kriminalitetskontrollen mot et mer risikobasert straffesystem (Garland, 2001, Shearing og Johnston, 2005). Dette perspektivet har derimot også blitt kritisert for å fokusere for mye på de negative sidene ved risiko og kontroll (O'Malley, 2008). Likevel ser man at det, i tråd med ulike politiske og kulturelle utviklinger, har skjedd en økt hybridisering av kriminalitetskontrollen. Det vil si at stadig flere aktører enn de tradisjonelle kontrollaktørene blir inkludert i kriminalitetsforebyggende arbeid, både nasjonalt og internasjonalt (Crawford, 2006, McCarthy og O'Neill, 2014, Ugelvik, 2019). Både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging og KOG kan sees i sammenheng med slike utviklinger. KOG kan sees som en hybridisering mellom hjelp og straff ved at aktører som tradisjonelt ikke deltar i straffegjennomføring, som for eksempel barnevern og helse, deltar i å drøfte og følge opp straffesaker. Tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebyggende arbeid kan i seg selv sees på som en form for hybridisering fordi hjelp og kontroll blandes sammen. Denne oppgaven kan bidra med ny empirisk forskning på dette.

1.2 Forskningsspørsmål

Med bakgrunn i det overnevnte vil denne studiens overordnede forskningsspørsmål være;

«Hvordan kan vi forstå tverrfaglig samarbeid i KOG i lys av teori om samarbeid, makt og beslutningstaking?»

Jeg vil ut fra dette undersøke empirisk hvordan de profesjonelle aktørene i KOG opplever ulike sider ved dette tverrfaglige samarbeidet, samt se nærmere på hvordan ungdommen vurderes som egnet/uegnet. Jeg har derfor utarbeidet følgende forskningsspørsmål;

«Hvordan opplever de profesjonelle aktørene i KOG ulike sider ved dette tverrfaglige samarbeidet?»

«Hvordan vurderes ungdommen som egnet/ uegnet, hvilke begrunnelser for dette legges til grunn av de ulike aktørene, og er det noen forskjeller ut fra profesjonell bakgrunn?»

I første del av analysen vil jeg se nærmere på hvordan aktørene opplever rolle, oppgaver og ansvar i KOG, og gjennom dette hvem som innehar høyest grad av definisjons- og beslutningsmakt og innflytelse i samarbeidet. Jeg vil videre undersøke hvordan aktørene plasserer seg i en hjelper/kontrollør-dikotomi, ut fra det tradisjonelle skillet mellom hjelp og

kontroll. Videre vil jeg undersøke det relasjonelle og faglige samarbeidet, samt se hvilke elementer mine intervjudeltakere trekker frem som viktig. Mine funn vil sees i lys av tidligere forskning, samt teori fra profesjonssosiologien og Bourdieus maktperspektiv.

I analysens andre del vil jeg se nærmere på hvordan ungdommene vurderes som egnet/uegnet, og hva aktørene legger vekt på i disse vurderingene. Fokuset vil være på de skjønsmessige vurderingene, samt gråsoner og dilemmaer som kan oppstå i dette arbeidet. Aktørenes opplevelse av handlingsrom i vurderingene vil også undersøkes. For å nærmere belyse kartleggingsprosessene og mulige uintenderte konsekvenser av kontrollen, vil jeg benytte blant annet Foucaults maktperspektiv og stigmatteori. Til slutt vil jeg se på hvor grensene for brudd trekkes og hvilke begrunnelser som legges til grunn for disse vurderingene.

Oppgaven tar utgangspunkt i 11 individuelle intervjuer med profesjonelle aktører i hovedsakelig to ulike koordineringsgrupper (noen deltar i flere). Det er deltagere fra følgende instanser; politi, påtalemyndighet, ulike instanser i barnevernet (tiltak, psykolog og leder), kriminalomsorg, SLT-koordinator og ungdomscoordinatorer fra konfliktrådet. Jeg vil se helhetlig på KOG-samarbeidet, og vil derfor også inkludere sider ved samarbeidet som foregår utenfor selve KOG-møtene, for eksempel kartleggingsarbeid.

Samarbeidet i KOG er både tverrfaglig og tverretatlig. Tverrfaglig samarbeid innebærer at flere yrkesgrupper med ulik faglig bakgrunn arbeider sammen om en felles oppgave. Tverretatlig samarbeid innebærer derimot å samarbeide på tvers av etater (Lie, 2015, s.223). Begge begrepene vil benyttes i oppgaven, men tverrfagligheten vil være i fokus ettersom KOG omtales som en tverrfaglig gruppe. Noen av deltagerne i KOG kan ha samme utdanningsbakgrunn, for eksempel sosionom, men kan likevel representere ulike etater. En sosionom kan for eksempel jobbe innenfor både barnevern og kriminalomsorg. Derfor vil jeg legge til grunn at de har ulike perspektiv, men dette hovedsakelig ut fra hvilken instans de representerer. Oppgaven vil ikke gå nærmere inn på hvert enkelt fagfelt som de ulike aktørene kan representere. De aktuelle rollene for denne oppgaven vil bli kort redegjort for senere. Forebyggende arbeid rommer mange ulike tiltak. Jeg vil fokusere på det kriminalitetsforebyggende samarbeidet i denne oppgaven. Kriminalitetsforebyggende tiltak er de tiltak som retter seg spesifikt inn mot høyrisikosituasjoner, hovedsakelig for å forebygge nye kriminelle handlinger (Lab, 2020, s.37). Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kan sees som en tertiær forebyggingsstrategi, som skal forebygge nye kriminelle handlinger og hindre tilbakefall eller forverring.

1.3 Disposisjon over oppgaven

I kapittel 2 vil jeg sette studien min inn i kontekst, og vise kort hvordan ulike logikker har preget kontrollen av barn og unge i Norge fra 1900-tallet og frem til i dag. Dette gjennom sentrale bidrag, som Ericsson (1996) og Lid (2016). Jeg vil også presentere noen utviklingstrekk frem til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble innført i 2014, for å bedre forstå grunnlaget for dem. Deretter vil jeg presentere noen sentrale internasjonale utviklinger på kontroll og samarbeid, samt hvordan disse kan sees i sammenheng med utviklinger i Norge. Til slutt vil jeg kort gjøre rede for KOG, juridiske rammevilkår for egnethet og brudd, samt de mest sentrale rollene i KOG.

Sentrale forskningsbidrag vil bli presentert i kapittel 3. Dette er tidligere forskning på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, KOG og tverrfaglig samarbeid, sistnevnte både nasjonale og internasjonale bidrag. Disse vil jeg se i sammenheng med mine funn.

Teoretiske perspektiv, som jeg har valgt å benytte for å belyse og drøfte mine forskningsspørsmål, vil bli nærmere presentert i kapittel 4. Dette er teori om tverrfaglig samarbeid, hovedsakelig hentet fra profesjonssosiologien, blant annet rolle, tillit, autonomi og skjønn. Som maktperspektiv har jeg valgt å benytte Bourdieu sitt perspektiv på kapital, sosiale felt og habitus for å belyse yrkesutøvelsen, og hvordan perspektivene virker sammen. Foucaults teori om makt/kunnskap benyttes for å belyse kartlegging og egnethet. Jeg vil også benytte rehabiliteringsprinsippene om vurdering av risiko, behov og implementering (responsivitet). I tillegg har jeg valgt sentrale elementer fra Hannah-Moffats (2005) artikkel om risiko/behov, synet på individet som endrbart, heller enn statisk, samt noen utfordringer med kartleggingsverktøy. Jeg vil til slutt kort presentere perspektiver på identitet og stigmaproesser for å drøfte mulige konsekvenser av kontrollen.

I kapittel 5 vil jeg redegjøre for, og reflektere over, mine metodevalg. Innunder dette er valg av metode, rekruttering av intervjudeltakere, planlegging og gjennomføring av intervjuene. Jeg vil drøfte styrker og svakheter rundt valg jeg har tatt underveis. Jeg vil kort redegjøre for forholdet mellom teori og empiri i denne studien, samt sentrale transkribering – og analysevalg jeg har tatt. Oppgavens reliabilitet og validitet vil også diskuteres kort, samt en bevisstgjøring av min rolle som forsker. Til slutt vil jeg diskutere ulike etiske dilemmaer som jeg har forholdt meg til under studien, og ulike anonymitetskrav jeg har tatt hensyn til.

Kapittel 6 og 7 er mine analyse – og drøftingskapitler. Her vil jeg trekke frem sentrale funn og diskutere de opp mot tidligere forskning og teoretiske perspektiv, som nevnt i kapittel 3 og 4.

I kapittel 8 gir jeg først en oppsummering av sentrale funn i kapittel 6 og 7. Jeg trekker deretter frem noen sentrale funn og diskuterer disse nærmere. Jeg ser på og diskuterer noen tendenser, utviklinger og mulige implikasjoner. Til slutt vil jeg gi en kort avslutning, si noe om hva studien min har bidratt med, hvilke svakheter den kan ha, samt forslag til videre studier av temaet.

2 Bakgrunn

2.1 Endringer i kontrollen av barn og unge

Den sosiale kontrollen av barn og ungdom er stadig i endring. Gjennom utviklinger i samfunnet endres også synet på hvordan man best skal kontrollere og straffe unges lovbrudd og avvikende atferd. Gjennom tidene har ulike teorier blitt benyttet for å forklare det samfunnet ser på som avvikende. Kontrollen av barn og unge i Norge har hovedsakelig dreid rundt to sentrale motstridende tankemodeller; et strafferettslige perspektiv mot et behandlingsperspektiv (Ericsson, 1996). Ericsson (1996) har sett på hvordan synet på barn og unge har påvirket kontrollen av dem utover 1900-tallet. Hun illustrerer disse to logikkene ved å se på hvordan barnet har blitt oppfattet som «forsømt» eller «forbrytersk». De motstridende logikkene har ført til at «pendelen» i hvordan vi har kontrollert barn og unge har svingt fra barnevern til strafferett, og tilbake til barnevern. Troen på behandling og rehabilitering har variert fra svært optimistisk på 1950- og 60-tallet og til 70-tallets pessimisme. Utover 1980- og 90-tallet ble det mer en «noe virker»-mentalitet, og det ble mer konsensus rundt at en kombinasjon av straff og behandling er nødvendig (Ericsson, 1996).

Utover 1970- og 80-tallet sprang alternativ konfliktløsning ut som en kritikk mot det tradisjonelle straffesystemet, der institutt for kriminologi og strafferett var en viktig bidragsyter. Christie har vært sentral for dette arbeidet med sin artikkel «Konflikt som eiendom» (1977), der han argumenterer for at de profesjonelle partene i en straffesak «stjeler» konfliktene fra de sentrale partene, som ofte er den tiltalte og den fornærmede. Dette ødelegger i stor grad mulighetene for gjenopprettende prosesser. Konflikten må «eies» av de saken gjelder for å kunne virke forsonende, skape forståelse og reell endring (Christie, 1977). Konfliktrådet og deres «restorative justice»-tilnærming utviklet seg utover 1980-tallet, og ble til gjennom prøveprosjektet Buskerudprosjektet. Hensikten var å avgjøre flere konflikter der ungdom var part uten at politiet skulle bli innblandet. Konfliktrådet ble etter hvert lovfestet i 1991 (Ericsson, 1996, s.63). Det ble også mer fokus på tverrfaglig samarbeid mellom det strafferettslige og sosialfaglige utover 1990-tallet, og SLT-modellen ble utviklet og testet ut. SLT, i dag står det for Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak, er et samarbeid mellom politi og kommune og øvrige samarbeidspartnere i det

kriminalitetsforebyggende arbeidet (Gundhus m.fl., 2008). Per dags dato finnes det SLT-koordinatorer i 190 av landets kommuner (Kriminalitetsforebygging, 2018).

På tross av opprettelsen av konfliktråd og SLT-samarbeidet er det flere som har pekt på utfordringer med straff av barn og unge utover 1990- og 2000-tallet. Høigård (2007) viste gjennom sin forskning på graffiti miljøet i Oslo på 1990- og 2000-tallet, at selv om konfliktråd ble benyttet i flere av sakene, var det også vanlig at disse ungdommene ble bøtelagt. Flere fikk også skyhøye erstatningskrav for sin grafittivirksomhet. Dette var noe de færreste klarte å betale, og flere ungdommer ble «gjeldsslaver». Lid (2016) har undersøkt hvordan straffereaksjoner som var vanlig å benytte på barn og unge i Norge, begynte å endre seg utover 2000-tallet. Han analyserte statistikk fra SSB over ilagte straffereaksjoner i perioden 2002-2013, og viser slik utviklingen frem mot ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble innført i 2014. Straffereaksjonene fengsel og forelegg gikk kraftig ned i denne perioden for målgruppen. Tendensen han fant var at ungdom ble straffet mindre i rettsapparatet, men at straffen endret form. Ungdom ble i større grad ilagt andre oppfølgingstiltak som la vekt på oppdragelse og behandling. Denne dreiningen har også blitt omtalt som «det rehabiliterende skiftet» (Sandøy, 2020). Lid (2016) peker på at denne utviklingen blant annet er med på å hviske ut skillene mellom straff og behandling, samt at nye grupper av ungdommer lettere kan bli trukket inn i kontrollapparatet. Dette diskuterer han opp mot Cohen (1985). Cohens (1985) «Visions of social control» handler om hvordan den formelle sosiale kontrollen, i henholdsvis USA og Storbritannia, har endret seg de siste tiårene. Det har skjedd en dreining fra bruk av fengsel og institusjoner, over til mer bruk av lokalorienterte tiltak i reintegreringen av ungdomskriminelle. Målet med den endrede kontrollen var å holde ungdommene ute av straffesystemet, resosialisere dem i eget lokalmiljø og hindre stigmatisering (Cohen, 1985). I virkeligheten fører denne økningen i alternative programmer til en faktisk økning, ikke en reduksjon, i statlig intervensjon. Systemet er blitt større, nettet mer finmasket, og det fanger inn flere enn før. Særlig rammes de i den «grunne» enden av systemet, de som ikke ville blitt fanget i fengselssystemet i utgangspunktet (Cohen, 1985).

Johansen (2015) argumenterer for at man også kan se en slik utvikling i økende grad i Norge. Dette blant annet ved at kontrollsystemet har fått flere ulike typer tiltak som skal fungere som erstatning for, eller i tillegg til, strafferettslige sanksjoner, for eksempel konfliktrådsbehandling. Han hevder også at straffesystemet blir mer finmasket ved at flere mindre forseelser behandles i straffesystemet (Johansen, 2015, s.59-62). Han peker også på at

skillelinjene mellom aktører som tradisjonelt har tilhørt enten straffeapparatet eller behandlings – og oppdragelsesapparatet stadig blir mer uklare, noe som trekker nye aktører inn i straffegjennomføring. Dette i likhet med Cohen (1985). I lys av en slik utvikling vil oppgaven undersøke nærmere hvordan de ulike aktørene i KOG opplever en slik dreining i kontroll – og hjelpeapparatet.

2.2 Utvikling av alternative reaksjoner

Utover 2000-tallet ble det utviklet alternative straffereaksjoner for ungdom, både i Norge og i Norden generelt. Egne reaksjoner ble utviklet, i Sverige ungdomsvård og ungdomstjeneste, i Danmark ungdomskontrakt og ungdomssanktionen. I Finland var de tidlig ute med ungdomsstraff (NOU, 2008:15, s.118-122). I 2001 ble ungdomskontrakt også et prøveprosjekt i Norge, der målet er å gi ungdommen en hurtig og merkbar reaksjon. Det er kort sagt en samtykkebasert og tilpasset avtale mellom ungdom, politi og kommune (St.meld. nr. 17 (1999-2000)). I Regjeringens handlingsplan «Sammen mot barne – og ungdomskriminalitet» (justis – og politidepartementet, (2005-2008)) og NOUen «Barn og straff» (2008:15), ble det satt større fokus på barn og unges rettsvern og behovet for tilpassede straffereaksjoner. Forsøket med oppfølgingssteam i ulike deler av landet ble innført med mål om å få til en mer enhetlig og individrettet oppfølging av unge lovbytere gjennom forpliktende samarbeid (Kvello og Wendelborg, 2009, s.2). Begge prosjektene ble evaluert og la vekt på tverrfaglig samarbeid mellom det juridiske, politifaglige og sosialfaglige (Egge, 2004, Kvello og Wendelborg, 2009). Evalueringene peker på at vellykkede tiltak krever koordinering og samarbeid mellom instansene. Egges (2004, s.76) evaluering av ungdomskontrakt peker blant annet på at forankringen og organiseringen av samarbeidet er avgjørende for hvor vellykket tiltaket blir. En hyppig igangsetting, gode samarbeidsstrukturer og nærhet mellom instansene er viktig. Kvello og Wendelborg (2009) sin evaluering av oppfølgingssteam viste positive funn ved at oppfølgingssteamet klarte å fange opp høyrisikoungdom i større grad enn tidligere. Det var også en høy andel som gjennomførte oppfølgingen, og det var relativt få brudd under straffegjennomføringen. Suksesskriteriene ble vurdert til å være tett og koordinert oppfølging over tid, samt forpliktende tverretatlig samarbeid. Det de derimot påpekte var at noen av juristene ønsket klarere retningslinjer for hvilke saker som kunne legges til oppfølgingssteamet (Kvello og Wendelborg, 2009, s.125-126). Disse tiltakene og evalueringene er sentrale for utviklingen og innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i 2014. Dette er viktige

bidrag til å forstå samarbeidet i de nye straffereaksjonene. Denne studien vil derimot ikke fokusere så mye på strukturelle forhold ved samarbeidet, heller forholdet mellom aktørene og de faglige vurderingene.

2.3 Internasjonale utviklinger – endrede logikker, ansvarliggjøring og partnerskapsarbeid

Både nasjonalt og internasjonalt har det blitt et økende fokus på tverrfaglig eller tverretattlig samarbeid i det kriminalitetsforebyggende arbeidet de siste årene. Utviklingen av en slik tilnærming kan sees i en større kontekst av noen sentrale utviklinger ved moderne tid. Som nevnt innledningsvis har mange teoretikere, særlig i USA og Storbritannia, de siste årene tatt til orde for at det har skjedd et skifte i kriminalitetskontrollen mot et mer risikobasert samfunn, styrt av nye teknikker, rasjonaler og risikoe eksperter (Feeley og Simon, 1992, Garland, 1996, Shearing, 2001, Crawford, 2006, Garland, 2013). Blant andre har Garland (2000, 2001) argumentert for at det er en rekke kulturelle, politiske og sosiale endringer ved det moderne livet som har ført til en ny, kollektiv opplevelse av kriminalitet og usikkerhet. Dette har ført til at staten må tilpasse nye strategier og endre teknikker for å drive kriminalitetskontroll. Utviklinger mot et såkalt risikosamfunn gjør at styringsmentaliteten endrer seg og muliggjør et større spenn av kriminalitetskontrollører, både statlige og ikke-statlige. Ansvarliggjøringen skjer i større grad gjennom at befolkningen og øvrige aktører «ror skuta», samtidig som at staten fortsetter å «styre skuta» på avstand. Staten er på bakgrunn av dette i større grad enn tidligere avhengig av partnerskap og nettverksstyring for å kunne drive effektiv kriminalitetskontroll (Garland, 1996, Shearing, 2001, Crawford, 2006).

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kan sees i lys av en slik utvikling i kontrollen, men da i en kontekst av statlige aktører (Ugelvik, 2019). De nye straffereaksjonene, og restorative justice-praksiser generelt, kan også sees i lys av en økt ansvarliggjøring av ungdommen gjennom aktiv, fremfor passiv, deltakelse i egen straffegjennomføring (Prop 57 L (2013-2014), s.65).

Partnerskapsideen kommer også til syne i en norsk kontekst. De fleste offentlige aktører er i dag pålagt å samarbeide med andre aktører. Særlig politiet er i stor grad pålagt å samarbeide med andre aktører, som del av målsettingen om et sterkt lokalforankret politi (St.meld. nr.42, (2004-2005)). Senest i «Politimeldingen – et politi for fremtiden» (Meld.st. nr.29, (2019-2020)) vektlegges samarbeid mellom politi og lokale samarbeidspartnere og kommunene.

Politiråd og politikontakter blir trukket frem som viktige for samarbeidet mellom kommune og politi, samt SLT-samarbeidet blir nevnt (Meld.st. nr.29, (2019-2020), s. 42).

Partnerskapsideen er en erkjennelse av at politiet er avhengig av andre aktører for å kunne forebygge kriminalitet og oppnå trygghet ute i nærmiljøene (St.meld. nr.42, (2004-2005)).

Kriminalitetsforebyggingen i Norge har en inkluderende sosialfaglig tilnærming sammenlignet med mange andre land. Dette henger sammen med blant annet sterke velferdspolitiske mål. Samarbeid i forebyggende arbeid har lenge vært et grunnleggende ideal i norsk politikk (Egge og Gundhus, 2013). I Norge vektlegges en tilnærming til kriminalitetsforebygging hvor man i større grad bygger på kunnskap om hva som kan føre til kriminalitet, såkalte «root causes» (Gundhus, 2014, s.193). Kriminalitetskontrollen i Norge har fortsatt, vist gjennom de nye straffereaksjonene, en tung velferdsmessig tilnærming, og kan derfor ikke sammenlignes helt med utviklingene man ser i andre land, som USA.

2.4 Om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er begge tilpassede, alternative straffereaksjoner for ungdom mellom 15 og 18 år. Det øverste målet med de nye straffereaksjonene er å forebygge ny kriminalitet og gjenopprette den skaden som er begått. Dette skal skje gjennom restorative-justice-prinsipper, som jeg vil presentere nærmere nedenfor. Oppfølgingen skal ta utgangspunkt i et helhetlig perspektiv på ungdommen, koordinert innsats og «skreddersydde» tiltak til hver enkelt ungdom. Antall ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssaker i konfliktrådet har økt jevnt, fra 96 saker i 2014 til 527 saker i 2018. Det er definitivt flest ungdomsoppfølgingssaker, 472 i 2018, mot 55 ungdomsstraffsaker samme år (Konfliktrådet, 2018). Dette gjør det interessant å studere nærmere hvordan ungdommen vurderes inn i en slik oppfølging.

15 år er strafferettslig lavalder i Norge, men alle under 18 år er definert som barn etter FNs barnekonvensjon. FNs barnekonvensjon (2003) artikkel 3 krever at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn alle situasjoner, også i straffesaker. Artikkel 37 sier at fengsling av barn skal kun benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Norges ratifisering av FNs barnekonvensjon forplikter, og denne er dermed sentral for utviklingen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som straffereaksjoner.

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er plassert under konfliktrådet. Tilnærmingen til de nye straffereaksjonene, og konfliktrådets arbeid generelt, bygger på sentrale restorative justice-prinsipper. På norsk benyttes ofte «gjenopprettende prosess» (Lie, 2015, s.145). Sentralt for metoder som bygger på restorative justice er at det skal legges til rette for dialog mellom de berørte partene i en konflikt på en slik måte at de selv må ta aktiv del i å løse egne konflikter. Slik skal de ulike berørte partene, og spesielt offeret, ivaretas på en bedre måte enn i et tradisjonelt rettssystem. Et viktig element er at gjerningsperson må møte offeret ansikt til ansikt, erkjenne hva en har gjort og be om unnskyldning. Dette skal virke ansvarliggjørende og reparerende, og slik kunne forebygge videre kriminalitet. Straffen skal virke mer reintegrerende og mindre stigmatiserende enn tradisjonell straff (Lie, 2015, s.145-146).

Restorative justice- prinsipper blir stadig mer anerkjent og har preget utviklingen av alternativer til tradisjonelle straffemetoder for ungdom i flere land enn Norge, særlig Storbritannia (Crawford og Newburn, 2003, Rossner, 2017). Med innføringen av the Crime og Disorder Act 1998 ble mye av den grunnleggende organiseringen og tankegangen i ungdomsrett i Storbritannia endret. Blant annet har det blitt innført nye, mer lokalmiljøorienterte reaksjoner, som for eksempel «Youth offender panels», «Youth offender contracts» eller «Referrals orders». Noen av disse kan sammenlignes med ungdomskontrakter og ungdomsoppfølging, men i disse programmene er det hovedsakelig mennesker fra lokalmiljøet som kommer sammen og følger opp ungdommen sammen med, eller i stedet for, offentlige ansatte. Tanken bak er at den samme, man skal forsøke å utfordre ungdommen til å ta ansvar for sine handlinger og å hjelpe dem ut av en kriminell løpebane (Crawford og Newburn, 2003). Internasjonalt er det generelt et større fokus på lokale, nærmiljøorienterte tiltak og det benyttes mer frivillige eller private aktører i kriminalitetsforebyggingen, enn i Norge (Crawford, 1998, Hughes, 2007, Egge og Gundhus, 2012). Mye av forskningen på restorative justice-feltet dreier seg om hvordan både lovbrøttere og offer opplever restorative justice-tiltak, samt hvordan disse virker når det gjelder å forhindre tilbakefall. Funnene om at restorative justice er mer virksomt enn andre tilnærminger varierer. Slike studier har også metodiske problemer, slik som selvutvelgelses-bias og mangel på kontrollgrupper (Rossner, 2017, s.978-980).

2.5 Om KOG

Da ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble innført som nye straffereaksjoner i 2014, var et av målene å styrke det tverrfaglige samarbeidet rundt ungdom som begår kriminelle handlinger. Tidligere prosjekter har vist at det er hensiktsmessig å etablere egne koordineringsgrupper som er tverrfaglige og med faste medlemmer, som kan bidra til å drøfte ulike problemstillinger som dukker opp i sakene (Prop. L 57 (2013-2014), s.64).

I Prop. L 57 (2013-2014) blir KOGs funksjon fremmet som viktig, men departementet fant ikke grunn til å lovfeste gruppen. Likevel er alle aktuelle aktører oppfordret til å ta del i KOG. Som nevnt innledningsvis er KOGs fremste oppgave er å vurdere egnethet, samt holde seg orientert om saken underveis og drøfte for eksempel brudd. De kan også drøfte hvilke tiltak og deltakere som kan være aktuelle i den videre oppfølgingen. KOG skal slik fungere som et drøftende og rådgivende organ for ungdomskordinator. KOG er også beskrevet som et kontrollorgan og som et rådgivende organ for påtalemyndighet, for å hjelpe dem å ta riktige beslutninger (Politidirektoratet, 2015, s.5). Det er derimot viktig å påpeke at KOG ikke er et beslutningsorgan i seg selv. Det er påtale som har beslutningsmandat, enten ved å avgjøre saken selv eller bringe saken inn for domstolen. Dette kommer an på lovbruddet og hvor alvorlig saken er, noe også Riksadvokaten (2017) har slått fast.

I en sakskjede kommer KOG inn *før* en straffegjennomføring eventuelt har blitt overført til konfliktrådet, og *under* straffegjennomføring, for å vurdere for eksempel brudd. KOG må ikke forveksles med oppfølgingsteam som er det teamet som jobber tett på ungdommen etter at straffen er satt i gang. Det kan derimot sitte noen av de samme aktørene i KOG og i oppfølgingsteamet til ungdommen. I KOG deltar aldri ungdommen selv på møtene, men har samtykket i at det kan deles relevante opplysninger innad i gruppa. Samtykket skal være informert og reelt, jf. Konfliktrådsloven §11. Saker kan derimot drøftes i KOG anonymt dersom det ikke foreligger samtykke.

2.5.1 Juridiske vilkår for egnethet

I Prop. L 57 (2013-2014), s.58) er det presisert nærmere hva som skal vektlegges når det vurderes egnethet i ungdomsoppfølgingssakene:

«Det må foretas en skjønnsmessig vurdering av om reaksjonen vil være egnet i det enkelte tilfellet. I vurderingen må det blant annet ses hen til lovbruddets art og

alvorlighet, gjerningspersonens alder, oppfølgingsbehov, risikonivå og motivasjon for å gjennomføre reaksjonen. Personundersøkelse for mindreårige vil kunne være et godt virkemiddel for å avklare hvilken reaksjon som vil være best egnet for den enkelte unge lovbrysteren.»

Disse elementene er også gjeldende for ungdomsstraffsakene, men her skal det legges større vekt på risikoen for ny kriminalitet og alvorligheten av lovbruddet (Prop. 135 L (2010-2011, s. 113). Valg av straffereaksjon går dermed på alvorligheten av lovbruddet, antall gjentakelser og lengden ungdommen har behov for oppfølging.

Det er mange likheter mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, men det er likevel noen viktige forskjeller mellom dem. Det vil være hensiktsmessig å redegjøre kort for de viktigste juridiske forskjellene mellom disse, for å senere kunne se på de skjønsmessige vurderingene av egnethet. I denne studien vil fokuset derimot være på skjønnsutøvelsen ved vurderingene.

Ungdomsoppfølging kan sies å være den mildeste og korteste straffeformen av de to. Det skal tas en helhetlig vurdering av de kravene som er nevnt overfor. Gjennomføringstiden kan være mellom 120 dager og 1 år. Ungdomsoppfølging kan på laveste nivå idømmes av påtalemyndighet, enten gjennom direkte overføring til konfliktrådet¹, eller som vilkår for påtaleunntatelse². I disse tilfellene bestemmes straffereaksjon og oppfølgingstiden av påtalemyndighet. Ungdomsoppfølging kan også idømmes av domstolen som vilkår ved betinget dom³. I dette tilfellet bestemmes reaksjon og oppfølgingstiden av domstolen (Politidirektoratet, 2015, s.3). Alternativer til ungdomsoppfølging kan for eksempel være forelegg eller mekling i konfliktrådet.

Påtale har slik fått et sentralt mandat i de nye straffereaksjonene. Riksadvokaten (2008) har spesifisert påtales rolle og hva påtale skal legge vekt på i vurderingene;

«Vurderingen av hvilke saker som er egnet, hører under påtalemyndigheten, og kan ikke overprøves av konfliktrådet. Fra et påtalemessig synspunkt er konfliktrådsbehandlingen først og fremst egnet hvor individualpreventive hensyn taler for slik behandling, og ikke sterke allmennpreventive hensyn taler mot».
(Riksadvokaten, 2008, s.2)

¹ jf. Straffeprosessloven §71 a

² jf. Straffeprosessloven §69 tredje ledd, jf. Straffeloven første ledd bokstav j

³ jf. Straffeloven §37 første ledd, bokstav j

Dette er interessant med tanke på at KOG sin fremste funksjon er å drøfte om ungdommens egnethet for ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Riksadvokaten gir her påtalemyndighet et spesifikt ansvar og myndighet til å vurdere egnethet i sakene. Dette gir også et utgangspunkt for samarbeidet i KOG, der påtale er gitt et spesifikt beslutningsmandat. Påtale vil derfor bli gitt et spesielt fokus også i oppgaven, for å se nærmere på deres rammer for skjønnsutøvelse.

Ungdomsstraff er en strengere reaksjon enn ungdomsoppfølging, og er en egen straffeart i loven⁴. Ungdomsstraff pådømmes alltid av domstolen, som fastsetter tidsrammen og en subsidiær fengselsstraff. Ungdomsstraff har en nedre tidsgrense på 6 måneder og en øvre på 2 år, og i noen spesielle tilfeller 3 års.

Straffeloven §52 a regulerer vilkårene for å idømme ungdomsstraff. Disse er i stor grad de samme som ved ungdomsoppfølging, men stiller strengere krav til lovbruddets alvorlighet og gjentakelse, ungdommen må ha bosted i Norge og allmennprevensjonen veier tyngre. Nedre grense for ungdomsstraff er at den må være «*gjentatt eller alvorlig*». Når det gjelder øvre grense skal «*hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet*»⁶. Riksadvokaten (2017) trekker øvre grense for ungdomsstraff ved drap og alvorlig seksuallovbrudd, etter prinsipielle avklaringer fra Høyesterett, men dette vil ikke diskuteres nærmere her. Alternative straffereaksjoner til ungdomsstraff vil ofte være ubetinget fengsel og de strengeste samfunnsstraffene.

2.5.2 Brudd

Det er grunnleggende vilkår ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging at det ikke skal begås nye lovbrudd under straffegjennomføringen, samt at ungdommen skal møte til fastsatt tid og ikke være påvirket av alkohol eller andre rusmidler⁷. I 2019 ble det gitt ut retningslinjer for å sikre en likere håndtering av brudd siden man så at praksis på dette feltet varierte (Konfliktrådet, 2019). Dersom det skjer nye lovbrudd er det politi og påtale som skal håndtere dette og vurdere hva som skal skje videre⁸. Påtale skal vurdere om saken skal drøftes i KOG (Konfliktrådet, 2019, s.6). Det kan også skje brudd på de vilkårene som er

⁴ jf. Straffeloven §29 bokstav b

⁵ jf. Straffeloven 52b

⁶ jf. Straffeloven § 52a, bokstav b og d

⁷ Dette er nærmere regulert i konfliktrådsloven §25, §27, §28 første ledd

⁸ Dette er nærmere regulert konfliktrådsloven §32 og §34

fastsatt i ungdomsplanen i straffegjennomføringen, for eksempel at ungdommen ikke møter opp eller bruker alkohol og andre rusmidler. Ved brudd må det foretas en bruddsamtale, som ungdomskoordinator kaller inn til, og det er mulighet til å sette innskjerpingsvilkår⁹. Om og når det skal foretas bruddmelding, og saken skal sendes tilbake til påtale, er i stor grad en skjønnsmessig avgjørelse som ofte diskuteres i KOG. Saken må vurderes ut fra alvorlighet, motivasjon, oppfølgingsbehov og gjentatte brudd (Konfliktrådet, 2019, s.5-7).

2.5.3 Kort om roller og ansvarsfordeling i KOG

Når det gjelder de ulike rollene i KOG står det følgende i Prop. 57 L (2013-2014), s. 64):

«Sammensetningen i gruppen vil variere ut fra hvordan tiltaksapparatet og tjenestene er organisert i kommunene. Politiet og påtalemyndigheten har en naturlig plass i gruppen. Andre medlemmer kan være representanter for lokale eller regionale tjenester som barnevern, skole, helse- og omsorgstjenesten, kriminalomsorg mv.»

Slik ser man at sammensetningen og deltakerne i KOG ikke er fullt ut formalisert fra myndighetenes side, selv om de har lagt noen føringer for hvilke aktører som er aktuelle å ha med. Likevel er noen av aktørene fremhevet som sentrale, særlig påtalemyndighet, politi og kriminalomsorg. Dette indikerer at de har en mer formalisert rolle og mer ansvar i saksgangen, enn andre aktører. Ettersom jeg skal se nærmere på aktørenes opplevelse av rolle, oppgave og ansvar i KOG, har jeg valgt å gi en kort presentasjon av de ulike rollene slik de er presentert i offentlige dokumenter, rundskriv og lovforarbeid. Jeg har kun valgt de aktørene som er aktuelle i mitt utvalg.

Politi og kriminalomsorg har et spesielt ansvar i straffegjennomføringen. Både politi og kriminalomsorg har en lovfestet plikt til å delta i ungdomsstormøte og i oppfølgingsteam ved ungdomsstraff. I ungdomsoppfølgingssaker har politiet plikt å delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig¹⁰. Politiet har i en saksgang etterforskningsansvar når lovbruddet har skjedd og skal så tidlig som mulig drøfte saken med påtaleansvarlig om saken egner seg for de nye straffereaksjonene, samt vurdere om saken er egnet for drøfting i KOG. Politiet skal også i avhør gjennomføre en kort kartleggingssamtale med ungdommen rundt ungdommens livssituasjon og innhente samtykke av ungdom og verge slik at saken kan

⁹ Dette er nærmere regulert i konfliktrådsloven §31 og §33

¹⁰ jf. konfliktrådsloven §24 tredje ledd og §24 fjerde ledd.

drøftes i KOG (Politidirektoratet, 2015, s.6). Dermed ser vi at Politiets rolle i KOG er hensiktsmessig opp mot de oppgaver og plikter politiet har i straffegjennomføringen generelt.

Kriminalomsorgen har ansvar for å gjennomføre personundersøkelse for mindreårige (PUM). Dette er det påtalemyndigheten som vurderer og rekvirerer dersom de anser et behov for det. Det skal innhentes PUM i alle ungdomsstraffsaker, med mindre noe annet taler imot¹¹. I ungdomsoppfølgingssaker er det kun hvis dette vurderes som nødvendig. Formålet med PUM er å få gode nok opplysninger om ungdommen og deres livssituasjon for at domstolen skal kunne gi en riktig og hensiktsmessig straff. Personundersøkelsen skal også brukes videre til å utarbeide ungdomsplanen, og bør si noe om både barnets behov for oppfølging og risikoen for ny kriminalitet (Politidirektoratet, 2015, s.4). PUMene er sentral for egnethetsvurderingene. Slik ser vi at kriminalomsorgen har en sentral plass i KOG, særlig i sakene der det utarbeides PUM.

Ungdomskordinator sine oppgaver er å innkalle til KOG-møter, være møteleder og drøfte og søke råd hos KOG i enkeltsaker. De skal også drøfte brudd og holde KOG løpende orientert om sakene. Utover dette er Ungdomskordinator ansvarlig for straffegjennomføringen i konfliktrådet, og har beslutningsmyndighet rundt flere forhold når saken er satt i gang. For eksempel kan ungdomskordinator pålegge ruskontroll, forby og oppheve forbud om bruk av alkohol eller andre rusmidler, godkjenne/avslå søknad om opphold i utlandet og pålegge ungdommen å møte til bruddsamtale dersom det skjer brudd under straffegjennomføringen. De kan også fastsette innskjerpingsvilkår, stanse straffegjennomføringen og overføre saken tilbake til påtalemyndighet (Konfliktrådets fagside, 2020).

Barnevern og SLT-koordinator har ikke de samme beskrevne rollene i straffegjennomføringen og i KOG som noen av de andre aktørene. Barnevernet har ingen lovpålagte oppgaver i de nye straffereaksjonene (Brynhildsen, 2019, s.6) Barnevern har likevel et viktig ansvar for å ivareta barnevets rettigheter og behov, selv i en straffesak. Dette er nærmere beskrevet i «Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd» (Barne – ungdoms – og familiedirektoratet u.å). For å ivareta dette er det viktig med en helhetlig tilnærming til barnets situasjon, og samarbeid med øvrige instanser er derfor viktig i barnevernets arbeid. Barnevernet blir vurdert som en hensiktsmessig aktør ut fra at de ofte kjenner barnet og familien fra før, har kunnskap om barnevernets tiltak og kan komme med

¹¹ Innhenting av PUM er nærmere regulert i straffeprosessloven §161 første ledd

forslag til aktuelle tiltak (Prop 135 L (2010-2011) s.122-123). SLT-koordinator skal koordinere samarbeidet mellom politi, kommune og samarbeidspartnere gjennom SLT-samarbeidet (Gundhus m.fl., 2008), og kan bidra med sin kunnskap på dette feltet.

3 Tidligere forskning

3.1 Forskning på ungdomsoppfølging og ungdomsstraff

Høsten 2019 kom Nordlandsforskning med sin sluttrapport om ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, der det overordnede spørsmålet som ble stilt var; fungerer de nye straffereaksjonene etter intensjonen? (Andrews og Eide, 2019). Rapporten er basert på en 4 år lang følgeevaluering av de nye straffereaksjonene, og belyser både positive sider ved reaksjonene, men også flere utfordringer. Bare noen av de er nevnt her. Rapporten peker på at balansegangen mellom hjelp og straff kan være utfordrende (Andrews og Eide, s.11). Ifølge deres funn tyder det på en økt «juridisk dreining» i de nye straffereaksjonene, og en nedtoning av den sosialfaglige dimensjonen (Andrews og Eide, 2019, s.176-177). De peker også på at straffereaksjonene er krevende for ungdommen, og at motivasjonen de viser kan være ambivalent og variere. Det er flere av aktørene som opplever at tilgangen til aktuelle tiltak for ungdommen mangler, for eksempel helsehjelp og dagtilbud. Dette varierer for mye ut fra hvor ungdommen bor, og ungdommene må stå i kø i ordinært hjelpeapparat (Andrews og Eide, 2019, s.10-12). Dette er interessante funn som jeg vil ta med meg videre i min studie, og se på hvordan de kan sees i sammenheng med mine funn.

Det er flere som påpeker ulike kritiske momenter og dilemmaer ved ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Både Iversen (2013) og Holmboe (2016, 2017, 2019) kritiserer ungdomsstraff – og ungdomsoppfølging for ikke å ta godt nok vare på ungdommenes rettssikkerhet. Holmboe (2016, 2017, 2019) er opptatt av samtykket. Ungdommen må få tilstrekkelig informasjon om hva reaksjonene innebærer, og hva som er de reelle alternativene (Holmboe, 2019, s.181). Kravet om samtykke i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er også foreslått fjernet (Kristoffersen og Iversen, 2018). De hevder at kravet om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging bør fjernes. fordi at begrunnelsene for dette samtykke ikke er tilstrekkelig, samt at det hindrer fleksibiliteten av tiltak (Kristoffersen og Iversen, 2018, s.24). Hvis ikke ungdommen er klar for et gjenopprettende møte, skal man finne andre hensiktsmessige tiltak som ikke krever like mye motivasjon (Kristoffersen og Iversen, 2018, s. 23-24). Jeg vil benytte disse betraktningene til å se på hvordan mine intervjudeltakere vurderer samtykket i egnethetsvurderingene, diskutere spennet mellom

likebehandlingsprinsippet og individualitetsprinsippet, samt se på hvordan aktørene vurderer forholdsmessigheten i oppfølgingen.

Det er også skrevet om de nye straffereaksjonene i et kriminologisk perspektiv (Borg, 2014, Willoch, 2015). Borg (2014) skrev sin oppgave kort tid før innføringen av ungdomsstraffen i 2014, og fokuserte blant annet på hvilket syn på ungdom og straff som lå bak denne utviklingen. Hun hevder at de nye straffereaksjonene er preget av nyliberalistiske elementer der ansvarliggjøring av ungdommen og gjenoppretting står sentralt. Gjennom Ericssons (1996) begreper viser hun at lovgivers syn på ungdommen som forbrytersk, forsømt og uansvarlig fører til ungdomsstraffens kombinasjon av straff, behandling og ansvarliggjøring (Borg, 2014). Willoch (2015) på sin side ga, gjennom intervjuer og observasjoner av både ungdom og de voksne aktørene, innblikk i ungdomsoppfølging. Deler av hennes datamateriale er hentet fra observasjoner i KOG-møter. Hovedfokuset her var synet på ungdommen ut fra Ericssons begreper, i likhet med Borg (2014), men også i lys av Sahlins (referert i Willoch, 2015) begreper om grensek kontroll og disiplinering. De fleste instanser så ungdommen som forsømt og som en som trenger hjelp, ikke straff. Unntaket her var ved brudd, der ungdommen tidvis ble sett som forbrytersk, dersom den ikke viste ydmykhet og nok motivasjon. Hun viste at påtale var den som ved brudd så ungdommen som «forbrytersk». Hun fant også at blandingen av kontroll og relasjonsarbeid var sentralt i oppfølgingen (Willoch, 2015). De belyser begge hvordan synet på ungdommen påvirker kontrollen. Dette vil også være viktige elementer som jeg tar med meg i min studie. Jeg vil derimot ha et nytt perspektiv på selve samarbeidet, og ta utgangspunkt i andre begreper for å se på hvordan ungdommen blir vurdert.

Sandøy (2020) har intervjuet ungdom som har blitt ilagt ungdomsoppfølging på bakgrunn av narkotikalovbrudd. Han undersøker hvordan ungdommen selv opplever ulike sider ved det å være under en slik oppfølging. Han identifiserer ulike «deprivasjoner» som ungdommene opplevde under straffegjennomføringen. For det første opplevde ungdommene at oppfølgingen var tidkrevende. De opplevde det som frustrerende og slitsomt å måtte tilpasse timeplanen etter rustester og oppfølging, men anså varigheten på oppfølgingen som håndterbar. For det andre opplevde mange at sosiale bånd til andre ble svekket under straffegjennomføringen. Mange av ungdommene opplevde det som skamfullt eller flaut å fortelle venner og klassekamerater at de var under oppfølging, og mange valgte å skjule det. Mange opplevde en følelse av stigma, ensomhet og isolasjon. Det tredje temaet handler om at

ungdommen opplevde at oppfølgingen frarøvet dem verdigheten. Dette knyttet de til selve rustestingen og det å måtte urinere framfor fremmede. Det siste temaet er at ungdommen også opplevde en frarøvelse av seg selv som individ og følelsen av autonomi (Sandøy, 2020). Dette er interessante funn som viser ungdommenes egne opplevelser av straffereaksjonene. I min studie vil jeg knytte dette til mulige uheldige konsekvenser av kontrollen, og mulige stigmatprosesser.

3.2 Forskning på KOG

Det finnes relativt lite forskning spesifikt på KOG som organ og gruppens funksjon. Underveisrapporten til Nordlandsforskning (Eide m.fl., 2016) har et delkapittel om KOG, der de belyser noen erfaringer og utfordringer aktørene i feltet opplever. De fant blant annet at selv om de fleste aktørene opplever at ideen bak KOG er god, og at det ligger potensiale der, er det et stort problem at KOG ikke er lovfestet. Mange var usikre på gruppens mandat og funksjon. De fant også at KOG benyttes ulikt i ulike deler av landet, for eksempel var det noen som ikke benytter KOG til å vurdere egnethet, kun som et rådgivningsorgan for ungdomsadministrator. Gruppen bør også bestå av forholdsvis få og faste medlemmer for å kunne bygge opp en fagkompetanse over tid. Dette vil bidra til bedre kvalitet i straffegjennomføringene (Eide m.fl. 2016, s.41-43). De konkluderer med at praksis varierer mye fra KOG til KOG (Eide m.fl. 2016, s.45). KOG er ikke videre diskutert i Nordlandsforskningens nyeste evalueringsrapport (Andrews og Eide, 2019).

Utvei (2018) har skrevet sin masteroppgave i rådgivningsvitenskap, der hun ved hjelp av Q-metode har undersøkt hva som ligger bak utsagnet «KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging». Dette er et utsagn fra en nasjonal koordinator fra Sekretariatet for konfliktrådene, hentet fra Eide m.fl. (2016). Hun fant i sin studie at alle faktorsynene er opptatt av å nå inn til ungdommen og aktørene ønsker å fremme autonomi, kompetanse og tilhørighet, for å forebygge ny kriminalitet. Hun argumenterer også for at det burde finnes bedre retningslinjer for KOG, blant annet hvem og hvor mange som skal delta. Hun mener også at KOG burde lovfestes for å kunne oppnå en bedre kvalitet i gjennomføringen (Utvei, 2018). Dette i likhet med det Eide m.fl. (2016) fant i sin forskning. KOG har derimot ikke vært hovedtema for en studie i et kriminologisk perspektiv, noe min studie bidrar med. Jeg vil bygge videre på disse tidligere funnene, samtidig vil jeg også se på

andre faktorer som ikke er fokusert så mye på tidligere, som faktorer ved selve samarbeidet og hvordan egnethetsvurderingene foregår.

3.3 Tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebygging

3.3.1 Internasjonale bidrag på tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebyggende arbeid er et stort felt. Internasjonalt har det de siste årene vært mye forskning på ulike sider ved tverrfaglig samarbeid og partnerskapsarbeid, særlig mellom politiet og andre aktører. Jeg vil videre presentere noen viktige bidrag som kan være med å belyse mine funn i denne studien, men da overført til en kontekst av KOG-samarbeidet.

Crawford (1998) er spesielt opptatt av samarbeidsklima og tillit, og hvordan dette påvirker håndtering av konflikter og utfordringer i samarbeidet. I partnerskapsarbeid kan det oppstå konflikter på grunn av at de ulike aktørene bringer med seg ulike kulturer, ideologier og tradisjoner innenfor sitt felt inn i samarbeidet. Det kan slik også oppstå en maktubalanse i hvem som innehar definisjonsmakt, noe som kan påvirke hva som blir prioritert og hvilke tiltak som implementeres. Hvem som innehar definisjonsmakt er ofte kontekstavhengig ut fra hva samarbeidet dreier seg om. Det er viktig å ikke dekke over disse konfliktene, men ta de opp og drøfte de på en konstruktiv måte. Det er viktig å være åpne rundt konfliktene og innse at motstridende hensyn kan oppstå (Crawford, 1998, s. 194). Jeg vil også se på tillit som faktor i KOG-samarbeidet.

McCarthy og O'Neill (2014) på sin side har sett på hvordan politibetjenter i partnerskapsarbeid i Storbritannia opplever å samarbeide med andre aktører, og hvilke elementer de vektlegger som viktige. Når politibetjentene anså samarbeidet nødvendig ut fra pragmatiske hensyn, som økt effektivitet, var de positive til tverrfaglig samarbeid. Viktige faktorer for et vellykket partnerskapsarbeid var blant annet tillit, respekt for andre aktørers perspektiv og stabilitet i samarbeidet over tid. Dette i likhet med Crawford (1998). Deres funn går derimot mot tidligere forskning som har vist at partnerskapsarbeid ofte oppleves som konfliktfylt og problematisk. O'Neill og McCarthy (2014) tydeliggjorde disse funnene i en videre studie om samarbeid. Politiet har tidligere blitt oppfattet som lite villig til å delta i «soft policing» og partnerskapsarbeid, eller de oppleves som svært dominerende i

samarbeidsrelasjonene. De fant derimot at politiet ikke hindrer, men faktisk fasiliterer tverrfaglig samarbeid, forutsatt at samarbeidet har pragmatiske fordeler som gagnar dem. De fant også at politiet ikke dominerer over andre aktørene i samarbeidet, men forhandler med dem med selvinnsikt og kompromiss (O'Neill og McCarthy, 2014, s. 155-156).

Chan (1996) har vært sentral for å konseptualisere politikultur på en ny måte ut fra blant annet Bourdieus begrep om habitus. Hun fjerner seg fra det formelle og regelbundne synet på politikultur, til et relasjonelt fokus der politibetjenters habitus og det sosiale feltet der politiet utøver sin praksis fungerer sammen. Politibetjenter er ikke passive mottakere i en struktur, men benytter sin habitus til å tolke og reagere til strukturelle forhold for å produsere og forme sin praksis (O'Neill, 2016, s.477). Chan (1996, s.131) hevder at for å skape reell endring, ikke bare tilpasning til endringer, må endring i feltet skje på en måte som forsterker en ny habitus.

Hughes og Gilling (2004) har bygget videre på Chans (1996) perspektiver. De knytter Bourdieus begrep om habitus til å undersøke kunnskaps – og ferdighetsgrunnlaget og habitusen til en av de nye forebyggingsaktørene i Storbritannia, Community Safety Manager (CSM). De studerer dette i en kontekst av partnerskapsarbeid og nærmiljøarbeid etter at Crime and Disorder Act 1998 ble vedtatt. De fant at de nye CSM-aktørenes habitus identifiserer seg mer i den «gamle» sosialdemokratiske og byråkratiske mentaliteten, enn i den neo-liberale, som mange argumenterer for er et kjennetegn ved dagens kontrollutvikling (Hughes og Gilling, 2004, s. 141-144). Det som er interessant med et slikt perspektiv er, slik de også hevder, at det kan vise hvordan aktørenes habitus kan både påvirke og påvirkes av institusjonaliserte prosesser i endring (Hughes og Gilling, 2004, s.132-133). Jeg vil på bakgrunn av Chan (1996) og Hughes og Gilling (2004) sine funn se på hvordan særlig «de nye» aktørene, ungdomskoordinatorene, opplever egen rolle i spennet mellom hjelper og kontrollør. Jeg vil også benytte habitusbegrepet for å se på hvordan yrkeshabitusen kan tenkes å påvirke og påvirkes av samarbeidet. Kan samarbeidet bidra å endre eller omskape yrkeshabitusen til de ulike profesjonene gjennom samarbeid?

3.3.2 Tverrfaglig samarbeid i norsk kontekst

I Norge har det blitt gjort noen studier som ser nærmere på tverrfaglig samarbeid i kriminalitetsforebyggende arbeid. Gundhus m.fl. (2008) har foretatt en modellevaluering av den norske SLT-modellen, og gjennom dette undersøkt hvordan disse aktørene opplever ulike sider ved samarbeidet. SLT er, som nevnt tidligere, en samarbeidsmodell mellom politi,

kommune og andre lokale virksomheter i det kriminalitetsforebyggende arbeidet blant barn og unge. Evalueringen bygger hovedsakelig på data fra spørreskjema fra deltakere i SLT-samarbeidet, men også 20 intervjuer/observasjoner fra 5 strategisk utvalgte SLT-enheter. Jeg vil presentere noen sentrale funn i deres evaluering, og knytte disse opp mot mine egne funn på hvordan samarbeidet oppleves i KOG.

For å få til et godt samarbeid over tid er det viktig med et godt samarbeidsklima. Gundhus m.fl. (2008) undersøkte derfor hvor vidt det oppleves åpenhet rundt temaområdene menneskesyn/ideologi, metode/problemførståelse, taushetsplikt og individ/systemnivå. Svarene delte de inn i fire ulike «klima-kategorier», der de fleste opplevde samarbeidet som «harmonisk» eller «utvekslende», noen opplevde det som «tildekkende» eller «stormfullt». Samarbeidet er «harmonisk» når temaene ikke oppleves som et konfliktområde og det er åpenhet, mens i de andre finnes det konfliktområder. Når samarbeidet er «utvekslende» innebærer det at det finnes konflikter, men disse blir åpent diskutert for å finne en løsning. Samarbeidet som «stormfullt» innebærer også åpenhet, men konfliktene er i større grad tilbakevendende og langvarige. «Tildekkende» er når konfliktene blir dekket over og det ikke er åpenhet rundt disse. At noen opplevde samarbeidet som tildekkende viser en viss uvilje til å ta opp og diskutere utfordringer og uenigheter åpent i gruppa (Gundhus m.fl., 2008, s.113-114). Dette er interessante funn som jeg vil benytte for å se nærmere hvordan mine aktører opplever og håndterer konflikter eller uenigheter.

Når det gjelder hvilke aktører som er sentrale i dette samarbeidet, fant Gundhus m.fl. (2008, s.183) at politiet er sterkt inne i dette samarbeidet, men på «kommunale» premisser. Politiet følte seg i stor grad som gjester i SLT-modellen. Dette kan også sees i sammenheng med at det var SLT-koordinatorene som ble oppfattet å ha mest definisjonsmakt i samarbeidet (Gundhus m.fl., 2008, s.115). Jeg vil også undersøke hvem som blir ansett som de mest sentrale aktørene i KOG-samarbeidet.

Strype m.fl. (2014) har studert hvordan ulike tverrfaglige aktører i arbeidsutvalgene i SLT-samarbeidet oppfatter det tverrfaglige samarbeidet, og hvordan disse oppfatningene kan organiseres. Gjennom bekreftende faktoranalyse kom de frem til en tredelt konseptualisering om hvordan samarbeidet blir oppfattet av de ansatte. Den første dimensjonen viser viktigheten av et godt gruppeklima, herunder god kommunikasjon, sosial støtte, vurdering og målstyrt lederskap i gruppen. Den andre er påvirkning, det vil si opplevelse av personlig påvirkning i arbeidet og fravær av dominans av andre gruppemedlemmer. Oppfattet påvirkning kan

knyttet til profesjonell rolle og bakgrunn, men også grad av autonomi og grenser. Særlig kan denne oppfattelsen påvirkes dersom man opplever at noen aktører innehar mer definisjonsmakt enn andre. Den siste dimensjonen er personlig motivasjon som viser deltagerens personlige verdier og målsettinger i samarbeidet. Dette kan variere ettersom samarbeidet er frivillig eller pålagt, og om deltageren opplever samarbeidet som meningsfylt. Jeg vil se noen av disse faktorene i lys av mine funn.

Noen studier kan belyse hvordan organiseringen av tiltak kan påvirke opplevelsen av samarbeidet. Helgesen (2019) har på sin side utført en studie av samarbeidet mellom ulike profesjoner som jobber ved rusmestringsenheter i norske fengsler, som er fengselsbetjenter, sosialarbeidere og psykologer. Disse har i utgangspunktet har svært ulik tilknytning til fengselsstrukturen. Funnene hennes indikerer at de ulike ansattgruppene ved rusmestringsenhetene ofte opplever de samme type utfordringene, men at de ulike profesjonsgruppene reagerte svært ulikt på utfordringene ved å benytte ulike responsstrategier (exit, voice, loyalty og neglect). Funnene indikerer at måten de ansatte responderer på utfordringene i samarbeidet henger sammen med grad av integrasjon fengselsystemet, profesjonell status og yrkeslogikk. For eksempel opplevde miljøarbeiderne å ha en «hybrid» posisjon i fengselsorganisasjonen, med lav ekstern støtte. De opplevde å ha minst definisjonsmakt i samarbeidet (Helgesen, 2019, s.69-70). Helgesens (2019) funn kan belyse mine intervjudeltakeres opplevelse av samarbeidet ut fra yrkeslogikk, status og tilknytning til straffebehandlende institusjon.

Bjelland og Vestby (2017) har studert noen utfordringer i det tverretatlige samarbeidet rundt det kriminelle nettverket i Lime-saken i 2014. Samarbeidet fant sted i krysningen mellom juridiske og administrative forhold, og dette krevde tverretatlig samarbeid mellom politiet, NAV arbeid og velferdsetaten og skatteetaten. De fant at på en side gjorde samarbeidet det mulig at de kunne koordinere innsatsen mot dette kriminelle nettverket på en bedre måte. Ved å kombinere administrative og strafferettslige regler og tiltak, kunne de bruke et bredt utvalg av sanksjoner. På en annen side opplevde aktørene også utfordringer rundt motstridene mål og midler. Ved å se på maktrelasjoner og tiltakets organisering, viste forskningen at politiet hadde den mest sentrale rollen i dette samarbeidet, med bakgrunn i at samarbeidet var organisert hos politiet. Dette gjorde at det var politiet som opplevdes å inneha definisjonsmakten over mål – og problemdefinering og fordeling av ressurser i samarbeidet (Bjelland og Vestby, 2017, s.661-662).

4 Teoretiske perspektiver

4.1 Profesjoner og profesjonalisering

Mange elementer ved tverrfaglig samarbeid kan plasseres i profesjonssosiologien. Dette er et stort felt som retter seg mot forskning på profesjonene. Profesjonssosiologien har endret seg de siste årene ved at man har gått fra å fokusere på enkeltprofesjonene, til å fokusere mer på forholdet mellom dem (Ekeland, 2013, s.41). Dette kan trolig sees i sammenheng med det økte fokuset på tverrfaglig samarbeid i mange ulike samfunnsorganisasjoner de siste årene, og vi kan derfor plassere KOG i en slik kontekst. Profesjoner har de siste årene også fått en løstere betydning enn tidligere. I dag kan alle yrkesrettede utdanninger innenfor høyere utdanning, som med grunnlag i offentlige godkjente utdanningsprogrammer retter seg mot spesifikke yrkesfunksjoner, defineres som profesjoner. Det er derimot store variasjoner i profesjoners rettigheter, plikter, innflytelse og grad av autonomi. Det kan derfor være hensiktsmessig å snakke om ulike grader av profesjonalisering (Ekeland, 2013, s.41). Profesjonalisering kan forstås som «den prosessen som leder et yrke fram til profesjonell status», og knyttes ofte til vitenskapelig kunnskap, utdanning og praksis (Lauvås og Lauvås, 2004, s.88). Selv om ikke alle i utvalget mitt har det som tradisjonelt omtales som profesjonsutdanning, kan det være hensiktsmessig å snakke om ulike grader av profesjonalisering når det kommer til yrke og arbeidsoppgaver. Alle i KOG kan sees som profesjonelle innenfor sitt fagfelt, og de fleste arbeider praktisk direkte eller indirekte med ungdom som har begått lovbrudd. Aktørene kan derfor anses som å representere ulike profesjoner eller faglige perspektiver. Innenfor tverrfaglig samarbeid og profesjonssosiologien vil jeg videre benytte teoretiske perspektiv på, blant annet, tillit, rolle, autonomi og skjønn.

4.1.1 Tillit

Forskning har vist at tillit er en svært viktig komponent i tverrfaglig samarbeid (Crawford, 1998, McCarthy og O'Neill, 2014). Tillit er derfor sentralt når man snakker om samarbeid, både innenfor samme og mellom ulike organisasjoner. Tillit er derimot et abstrakt fenomen, som er vanskelig å definere. Grimen (2009, s.73-75) nærmer seg begrepet ved å si noe om hva

tillit og tillitsgivere *gjør*, fremfor hva tillit *er*. Hva tillit *gjør* er alltid knyttet til graden av pålitelighet hos tillitsmottageren, da tillit også åpner opp for makt og maktmisbruk. Tillit mellom tillitsgiver – og mottaker kan også lette overføring av informasjon og kunnskap, og gjøre samarbeid lettere. Tillit åpner også opp for handlingsrom og reduserer kompleksitet. Denne oppgaven vil begrense seg til å se på tillit i en samarbeidskontekst mellom profesjonelle aktører, og vil benytte Grimens (2009, s 80) tese om at det oppstår viktige tillitsskjeder mellom ulike profesjoner i samarbeid. Disse tillitsskjedene *gjør* samarbeid lettere fordi det *gjør* mulig å bygge på hverandres arbeid uten å hele tiden kontrollere eller stille spørsmål ved den andres arbeid. Som en slags motsetning til tillitsskjeder kan det i samarbeid også oppstå kontrollkjeder, gjerne i de typer samarbeid som har aktører med ulik yrkesutøvelse. Tillitsskjeder er det ønskelige da dette effektiviserer samarbeidet, men det kan også skape en for tett nærhet mellom aktørene som kan føre til at feil ikke blir fanget opp (Grimen, 2009, s.88).

4.1.2 Rolle, definisjons- og beslutningsmakt og innflytelse i samarbeidet

I tverrfaglig samarbeid er klare posisjoner og en klar ansvarfordeling mellom de ulike aktørene viktig (Giertsen, 2007, s.56). Det kan derfor være hensiktsmessig å se nærmere på hvordan aktørene opplever rolle, oppgaver og ansvar i KOG. En rolle kan løst defineres som et sett av forventninger som er knyttet til en bestemt stilling eller funksjon en person innehar. Det er normene og forventningene til denne rollen eller funksjonen som regulerer rolleatferden. I tverrfaglig samarbeid foreligger det ofte både forventninger om at aktøren skal bringe med seg kunnskap og teoretisk innsikt, men også at den representerer organisasjonens mål, verdier, normer og ideologi. Det er derfor vanlig at det kan oppstå rollekonflikter i tverrfaglig samarbeid, der uforenelige forventninger knyttes til samme rolle (Lauvås og Lauvås, 2004, s.66-68). En annen utfordring med tverrfaglig samarbeid i en gruppe er at man over tid kan slipe bort sin egen fagidentitet og bli likere inn-gruppen man tilhører. Dette kan skje både gjennom bevisste og ubevisste prosesser (Lauvås og Lauvås, 2004, s.72-74). Det er også vanlig at det er noen som besitter mer makt enn andre i tverrfaglig samarbeid, i form av sin rolle, posisjon eller profesjon. Følelse av avmakt fra de andre aktørene kan gi en følelse av mangel på innflytelse. Den som har størst evne til argumentasjon, kan også ha sterkest innflytelse i definisjonsspørsmål og på beslutninger (Lauvås og Lauvås, 2004, s.121).

I min studie vil jeg se nærmere på hvordan deltakerne opplever sin rolle, oppgaver og ansvar i KOG ut fra profesjonell bakgrunn. Jeg vil gjennom dette undersøke hvilke av aktørene som ser ut til å besitte høyest grad av definisjons – og beslutningsmakt i KOG-samarbeidet, samt følelse av innflytelse.

I samarbeidet knyttes det forventninger til både kunnskap og verdigrunnlag. Jeg vil derfor også undersøke om mine intervjudeltakere opplever seg mest som hjelpere eller kontrollører i KOG-samarbeidet, og om noen av de opplever at det kan oppstå rollekonflikt. Når det gjelder rollekonflikt vil jeg fokusere på de sosialfaglige aktørene ettersom det er de som deltar i en straffekontekst. Jeg vil også se på om deltakerne i KOG nærmer seg hverandre i samarbeidet, eller er opptatt av «å spisse» rollene sine ut fra de tradisjonelle skillene mellom straff/hjelp.

4.1.3 Autonomi og skjønn

Profesjonsrettet arbeid beskrives ofte som skjønnbasert, der man må benytte faglig dømmekraft for hva som er rett beslutning i enkelttilfellet. Faglig autonomi er knyttet til skjønn fordi det gir handlingsrom og selvstendighet i profesjonene. Tverrfaglig samarbeid gjør derimot at man selv må oppgi noe av egen autonomi for at samarbeidet skal oppleves som reelt (Lauvås og Lauvås, 2004, s. 104). Skjønn som begrep har fått lite oppmerksomhet i profesjonsforskningen, og det er vanskelig å konseptualisere. Skjønn blir utøvd der generelle handlingsregler i praksis ikke gir klare konklusjoner for enkelttilfeller (Grimen og Molander, 2008, s.179). Skjønn har noen konsekvenser som er viktige å diskutere. Skjønnen gir på en side stort handlingsrom og mulighet for individualisering og «skreddersydde» tiltak. På en annen side kan individualisering kan gå på bekostning av et viktig rettssikkerhetsprinsipp rundt likebehandling (Grimen og Molander, 2008, s.188-190. Dette dilemmaet er kjent innenfor de nye straffereaksjonene, og jeg vil diskutere dette opp mot mine funn.

I de nye straffereaksjonene er det store muligheter for skjønnsutøvelse og vurdering i enkeltsakene. Jeg skal se nærmere på hvordan mine aktører forholder seg til dette, hvordan de vurderer saker og hva de legger vekt på ut fra sine perspektiv. Jeg vil også undersøke deres oppfattelse av handlingsrom i vurderingene av straffereaksjonene. Videre vil jeg se på det sentrale dilemmaet som ligger for skjønnsutøvelse, nemlig balansen mellom individualiseringsprinsippet og likhetsprinsippet.

4.2 Maktperspektiver - Bourdieu og Foucault

4.2.1 Bourdieu: sosiale felt, kapital og habitus

Bourdieus maktperspektiv kan være hensiktsmessig å benytte for å se nærmere på utviklinger og relasjoner på et felt der ulike aktører møtes. Ifølge Bourdieu består det sosiale rom av ulike objektive posisjoner man kan inneha, avhengig av hvor mye og hvilken type kapital man besitter. Kapitalbegrepet har en hierarkisk dimensjon, ved at riktig kapital gir makt og dominans i forhold til andre posisjoner i samfunnslivet. I disse ulike feltene kjempes det derfor om kapital, dette er noe som preger all sosial samhandling (Aakvaag, 2008, s.151). Bourdieu beskriver tre ulike former for kapital, den kan være økonomisk, sosial eller kulturell. Det er særlig den kulturelle kapitalen i en institusjonalisert form vil være hovedfokus her (Bourdieu, 2006, s.15). Utdanningskapital består av kunnskap og formelle titler som man erverver gjennom utdanning og yrke. Jeg har valgt å benytte dette kapitalbegrepet ved å se på hvilken type kapital som dominerer i KOG-samarbeidet.

Bourdieus habitusbegrep er også sentralt. Habitusbegrepet kan forstås som et sett tillærte og tilegnede kroppsliggjorte disposisjoner vi har for å handle på bestemte måter (Sestoft, 2006, s.21). I denne oppgaven vil habitusbegrepet benyttes for å se på hvordan de ulike aktørenes habitus virker sammen og påvirker samarbeidet. Habitusbegrepet gir aktørene påvirkningskraft til å endre sine betingelser. Jeg vil se på hvordan de ulike habitusene kan bidra til å opprettholde eller endre sosial praksis i dette tverrfaglige samarbeidet. Dette også i lys av Chans (1996) og Hughes og Gillings (2004) forskning.

4.2.2 Foucault: makt og kunnskap i yrkesutøvelsen

Foucault er opptatt av forholdet mellom makt og kunnskap. Makt og kunnskap betinger hverandre, og er med å skape våre forestillinger om hva det vil si å være menneske. Samtidig ser ikke Foucault på makt som noe noen mennesker innehar over andre. Makten er overalt, i relasjoner mellom mennesker. Makt i det moderne samfunn er ikke undertrykkende, men produktiv og omskiftelig (Sandmo, 1999, s.89, 94). Makt kan ikke utføres på bakgrunn av dominasjon, men at det handler om å styre frie individer i ønsket retning og mot ønsket atferd (Foucault, 1982, s.790). Foucaults «governmentality»-begrep knytter seg til nettopp en slik tankegang, der institusjoner, prosedyrer, analyser, kalkulasjoner og taktikker gjør det mulig å

utøve makt over befolkningen gjennom kunnskap og forvaltning (Foucault, 1991, s.100-102). Maktrelasjonene blir slik utvidet, rasjonalisert og sentralisert i form av statlige institusjoner (Foucault, 1982, s.793). Den moderne maktutøvelse kalles også biomakt, som er den moderne stats regulering av befolkningen. For å kunne utøve denne type makt produseres kunnskap om befolkningen, som visse profesjoner og institusjoner er satt til å forvalte (Aakvaag, 2008, s.318).

Vågan og Grimen (2008) har benyttet Foucault sitt maktperspektiv for å studere profesjonsutøvelse og makt. De ser på profesjonene som del av samfunnets maktapparat gjennom institusjonaliseringen av profesjonell kunnskap. Dette retter seg mot disiplinering og styring av befolkningen. Det er også et viktig perspektiv at profesjonene også er underlagt styring og disiplinering, men det er det førstnevnte som vil være fokus i denne oppgaven (Vågan og Grimen 2008, s.411-414). Jeg vil med bakgrunn i dette benytte Foucault sitt maktperspektiv for å se på den kunnskapsproduksjonen som foregår i forbindelse med karleggingen av ungdommen og deres familie, og noen implikasjoner av dette arbeidet.

4.3 Vurdering av egnethet

4.3.1 Risiko, behov og responsivitet

I rehabiliterende straffetiltak er det særlig tre elementer som er sentrale; risiko, behov og responsivitet. Risikoprinsippet går ut på at behandling skal rettes mot de som har høy risiko for å begå ny kriminalitet. Jo høyere risikoen er, jo mer vellykket kan intervensjonene bli. Når man vurderer risiko må man se på graden av risikofaktorer i ungdommens liv, det kan være vurderinger opp mot familie, venner og individuelle faktorer, som antisosiale holdninger, rusmisbruk og tidligere lovbrudd. I familien ser man ofte på hva slags forhold man har til foreldrene sine, om det er streng eller inkonsistent disiplin, om det er vold og omsorgssvikt eller lav grad av tilknytning (Lab, 2020, s.336). Slike risikofaktorer kan også knyttes til å forsøke å finne de bakenforliggende årsakene til kriminalitet, såkalte «root-causes» (Gundhus, 2014, s.193). Behov er nært knyttet til risiko, og de fungerer sammen. Behovsprinsippet går ut på at behandlingen eller tiltakene man finner skal passe ungdommen. Man må ta hensyn til individuelle forskjeller, og ideelt skal tiltaket være «skreddersydd» til den som trenger det. Dette er også knyttet til implementeringen, eller responsiviteten. Responsivetsprinsippet

handler om hvordan tiltaket blir satt i gang og gjennomført. Her må man ta det generelle tiltaket og tilpasse til den enkelte for at det skal ha best mulig effekt (Lab, 2020, s.336-337).

Hannah-Moffat (2005) viser hvordan et slikt risiko/behov-perspektiv har fått en større plass i straffegjennomføringen de siste årene. Hun tar til orde for at det har skjedd en utvikling av en blandet styringsmentalitet, fremfor en ensidig aktuarisk, kalkulerende risikomodell, slik mange teoretikere argumenterer for. En slik hybridisering av risiko/behov-styringsmentalitet blander risikoelementer med rehabilitering og restorative justice-prinsipper. Vurdering og klassifisering av risikoindivider i straffesystemet har skiftet fra statiske til dynamiske kategorier, fra statisk til transformativt. Det transformative risikosubjekt er mottakelig for rehabiliterende tiltak, og målet med intervensjonen er at individet skal endres og ansvarliggjøres, ikke bare håndteres (Hannah-Moffat, 2005, s.40). Hun peker derimot også på begrensningene ved et slikt risiko/behov-perspektiv, man er fortsatt gjenstand for ekspertdefinisjoner, det tillegges stor vekt på individet fremfor strukturelle forklaringer på kriminalitet, samt at behovet blir definert etter tilgjengelige tiltak (Hannah-Moffat, 2005, s.43). Jeg vil ta utgangspunkt i disse ulike «kategoriseringene» av subjektet, og se på når ungdommene som vurderes i KOG blir sett på som endrbar i en kontekst av ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Jeg vil også se på når ungdommen når ungdommen blir ansett som uegnet, og blir vurdert til å kontrolleres i en annen kontekst. Dette kan si noe om når ungdommen blir sett på som mottagelig for intervensjon, og når den ikke vurderes som dette.

4.3.2 Bruk av kartleggingsverktøy

Internasjonalt er bruk av risikovurderingsverktøy utbredt i strafferettssystemet. Hannah-Moffat (2005, s.35-36) viser hvordan man jobber etter nye risikovurderingsverktøy i rettssystemet, som vektlegger en rekke av individets behov. Det som kartlegges skjematisk er ofte forhold til familien, venner, arbeidssituasjon, rassistituasjon. Elementene er knyttet opp til risiko/behovs-vurderinger, som nevnt overfor. Disse vurderingene er sentrale fordi det legger grunnlaget for alle videre avgjørelser i rettssystemet. Dette er også forøvrig en kritikk av slike vurderingsverktøy, at man må passe inn i en viss mal for de tiltakene som finnes. Hun peker på at spørsmålene i slike spørreskjema ofte utgir seg å være objektive og nøytrale, men er i virkeligheten moralsk og normativt ladet ut fra storsamfunnets verdier og normer. Svarene blir også tolket subjektivt av de profesjonelle, noe som påvirker videre behandling (Hannah-Moffat, 2005, s.36-38). I en norsk kontekst kan man sammenligne disse type

kartleggingsskjemaene med personundersøkelser, i denne studien, personundersøkelse for mindreårige (PUM). Jeg vil derfor benytte Hannah-Moffats (2005) perspektiv på kartlegging for å se nærmere på hva aktørene i KOG vektlegger når de kartlegger ungdommens behov. Jeg vil også her benytte Foucaults maktperspektiv og perspektiver på stigma.

Goffman (1963, s.12-13) knytter stigma til at vår sosiale identitet skapes i samspill med andre. Vi ser og dømmer andre ut fra kategorier, stereotyper og normative forventninger, og tilegner de som fraviker disse forventningene diskrediterende egenskaper. Gjennom kontroll og stemplingsprosesser kan man skape såkalte selvoppfyllende profetier, der personen etter hvert begynner å ta til seg andres bilde av en og definere seg selv gjennom dette (Becker, 1963, s.33-34). Järvinen og Mik-Meyer (2003, s.11-12) knytter sosial identitet opp mot profesjonell yrkesutøvelse, og viser hvordan klientgjørelse skjer gjennom at individene plasseres i de profesjonelles forståelsesrammer. De identiteter som blir tillagt individet i en slik institusjonell kontekst kan ikke være moralsk nøytrale, men gjenspeiler de profesjonelles definisjoner og kategorier. Jeg vil diskutere uintenderte konsekvenser av egnethet, knytte dette opp mot Cohens (1985) net-widening-begrep og se på hvordan aktørene reflekterer rundt slike prosesser.

5 Metode

Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming til min studie, og jeg har valgt å benytte intervju som metode. Denne studiens empiri består av data fra 11 individuelle intervjuer med ulike profesjonelle aktører som deltar i KOG-samarbeidet. Individuelle intervjuer er en vanlig tilnærming i kvalitativ forskning, og kan gi kunnskap om hvordan fenomener, kategorier og relasjoner ser ut fra intervjudeltakeren sitt ståsted (Skilbrei, 2019, s.67). Ettersom mine forskningsspørsmål dreier seg om opplevelsene og erfaringene de ulike aktørene har med KOG-samarbeidet, vurderte jeg intervju som en god kilde til data. Selv om kvalitative intervju er særlig egnet når vi vil vite noe om hvordan personer forstår sine omgivelser, har metoden også noen begrensinger (Thagaard, 2018, s.18). Empirien min ville muligens blitt rikere dersom jeg hadde benyttet flere metoder i kombinasjon med intervju, for eksempel deltagende observasjon. Dette anså jeg derimot ikke som mulig i den kontekst min studie ble gjennomført i. På grunn av nye, strengere personvernregler gjennom GDPR, samt krav om samtykke fra ungdom og verge, anså jeg det ikke som gjennomførbart innenfor prosjektets tidsramme.

5.1 Utvalg og rekruttering

Jeg bestemte meg ganske tidlig i prosessen for å intervju profesjonelle aktører som deltar i KOG. Det kan hevdes å være viktig å ha et systemfokus for å få bedre innblikk i samarbeid og praksiser i feltet. Jeg anser aktørene i mitt utvalg som svært sentrale for å belyse mine forskningsspørsmål. En av intervjudeltakerne fortalte at hun var glad for at jeg ville intervju nettopp dem. Hun fortalte at mange tok kontakt og ville intervju ungdom som var under oppfølging, men få tok kontakt for å intervju «de profesjonelle» rundt. Dette kan også belyse et behov for mer forskning på dette feltet. Intervju av ungdom om deres erfaringer vil derimot kunne være aktuelt for en videre studie, men da med andre forskningsspørsmål.

For å få tilgang i feltet, som for eksempel i organisasjoner som Konfliktrådet, er det som oftest nødvendig med tillatelse fra ledelsen for å få innpass (Thagaard, 2018, s.65). For å få tilgang til feltet tok jeg først kontakt med en rådgiver ved Sekretariatet for konfliktrådene. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvar for faglig utvikling og administrative oppgaver for alle konfliktrådene i Norge (Konfliktrådet u.å). Ettersom Sekretariatet har en slags overordnede rolle overfor konfliktrådene, tenkte jeg at det var en god mulighet for å få videre kontakter i feltet. Etter et møte ble vi enige om at jeg skulle kontakte lederne ved to ulike

konfliktråd for å høre om de hadde mulighet til å hjelpe meg videre. På grunn av Konfliktrådets egne forskning på feltet, samt overbelastning av henvendelser ved visse konfliktråd, ble vi sammen enige om hvilke konfliktråd jeg kunne kontakte.

Etter å ha tatt kontakt med lederne ved de to utvalgte konfliktrådene hjalp disse meg videre i prosessen. Ved det ene konfliktrådet var det lederen som ble min kontaktperson, ved det andre var det ungdomsordinator som fikk denne rollen. I begge tilfeller var det de som tok kontakt med de øvrige deltakerne i KOG, og jeg fikk videre kontaktinformasjonen til de som hadde sagt ja til å delta. Herfra måtte jeg ta kontakt med dem direkte for å sende dem mitt informasjonsskriv og avtale intervju.

På forhånd tenkte jeg at det optimale var å ha to representanter fra hver instans, og fra hver sin KOG. Altså to fra politi, påtalemyndighet, kommunalt barnevern, kriminalomsorg og ungdomsordinator. Dette ønsket jeg fordi jeg anså disse aktørene som de mest sentrale, fordi de representerer både hjelpeinstansene og kontrollinstansene. Mitt utvalg kan derfor betegnes som strategisk fordi jeg ønsket å intervju de jeg anså som kunne gi mest mulig informasjon i henhold til mine forskningsspørsmål (Thagaard, 2018, s.54). Samtidig har jeg vært avhengig av noen få kontaktpersoner som har hjulpet meg med rekrutteringen ved å kontakte sine kollegaer. En slik rekrutteringsstrategi kalles gjerne snøballmetoden. I mange sammenhenger vil man være avhengig av kontaktpersoner i feltet. Det som derimot kan være uheldig med snøballmetoden er at forskeren får kunnskap om personer som ikke nødvendigvis ønsker å delta i forskningen. Ettersom man blir anbefalt av en kollega kan man føle seg presset til å delta i forskningen (Thagaard, 2018, s.56). Dette kan knyttes til kravet om et fritt samtykke, noe jeg vil behandle senere.

Prosesen med å rekruttere intervjudeltakere opplevde jeg som litt krevende ettersom det var mange ulike personer, og ulik kontaktinformasjon, å holde orden på. Kontakten foregikk for det meste per e-post, men også via telefon. Selv om mange svarte på henvendelsen, og var positive til å delta, tok det generelt lang tid å få avtalt alle intervjuene. De jeg var i kontakt med i de ulike instansene fortalte meg om stor arbeidsbelastning, men mange fant likevel tid til å møte meg. Ettersom ikke alle svarte eller hadde mulighet til å delta, ble jeg etterhvert mer åpen for å intervju noen flere fra de samme instansene, samt aktører jeg egentlig ikke hadde tenkt til å intervju. Dette var for eksempel SLT-ordinator og psykolog i barnevernet. Slik fikk også rekrutteringsstrategien min en tilgjengelighetsdimensjon (Thagaard, 2018, s.56). Til slutt endte jeg opp med å intervju 2 ungdomscoordinatorer, 3 fra ulike instanser og nivåer i

barnevernet (psykolog, tiltak og leder), 1 fra politiet, 2 fra kriminalomsorg, 2 fra påtalemyndighet og 1 SLT-koordinator. De fleste hadde deltatt i KOG siden oppstarten av ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging i 2014, eller lignende team før. Den nyeste deltakeren hadde vært med i KOG i ca. ett og et halvt år. Selv om det ikke ble akkurat den fordelingen av intervjudeltakere jeg hadde tenkt på forhånd, opplever jeg at jeg har fått et godt og bredt utvalg. Jeg har vurdert det som at 11 informanter er stort nok til å kunne gi en tilstrekkelig innsikt i de prosessene jeg ønsker å studere. Jeg har vurdert det som at størrelsen på utvalget nådde et «metningspunkt» (Thagaard, 2018, s.59), der jeg har fått nok utdypende informasjon om temaet. Det er også stort nok innenfor de tidsrammer som ligger for oppgaven.

5.2 Planlegging og gjennomføring av intervjuene

Jeg utarbeidet en intervjuguide på forhånd med noen faste spørsmål, men fortsatt åpent nok til å komme med tilleggsspørsmål, et såkalt semistrukturert intervju (Skilbrei, 2019, s.68). Selv om jeg intervjuet mange ulike yrkesutøvere med ulik bakgrunn og erfaringer, valgte jeg å ha en felles intervjuguide for alle. Jeg tilpasset intervjuet til hver enkelt deltaker for å få mer «spisset» informasjon om akkurat deres rolle i KOG-samarbeidet. Selve planleggingen av intervjuguiden var litt utfordrende fordi jeg var opptatt av å stille «de rette spørsmålene» for å få nok data. Intervjuguiden er viktig for intervjuets kvalitet og bør få informanten til å gi utfyllende beskrivelser av temaene (Thagaard, 2018, s.95). Intervjuguiden inneholdt til slutt derfor relativt mange spørsmål, men alle spørsmålene var ganske åpne og, etter mitt syn, relevante for oppgavens tema.

I alle intervjuene fulgte jeg intervjuguiden, men det varierte hvor mange oppfølgingsspørsmål jeg stilte. Dette skjedde ganske naturlig etter hva de fortalte, og hva jeg ville at de skulle si mer om. Intervjuguiden var tredelt, med et par oppvarmingsspørsmål, relativt mange refleksjonsspørsmål, og til slutt noen avslutningsspørsmål (Tjora, 2012, s.114). Jeg benyttet også såkalte prober for å vise interesse for det som ble fortalt. Dette er viktig for samhandlingen, og kan være med på å skape flyt i intervjuet, som for eksempel å nikke anerkjennende, og si «ja» og «mhm» (Thagaard, 2018, s.96). I noen av intervjuene ble det naturlig at jeg også sa litt hva jeg tenkte, enten for å oppklare noe som ble misforstått eller fordi jeg ble spurt direkte av intervjudeltakeren. Etterhvert som intervjuene kom i gang og jeg fikk litt mer innsyn i hva KOG faktisk jobbet med, endret jeg også noen av spørsmålene slik

at de ble enda mer rettet mot det jeg ville ha informasjon om. Det ble også mer avslappet stemning og mer rom for å stille oppfølgingsspørsmål etterhvert som jeg ble tryggere i rollen som intervjuer. Jeg opplevde alle intervjudeltakerne som engasjerte, og de fleste fortalte mye uten særlig oppfordring fra meg. Jeg opplevde en veldig god flyt i de fleste av intervjuene. Jeg valgte å ikke avbryte intervjudeltakeren selv om de gikk litt ut av spørsmålet noen ganger. Intervjuene varte fra ca. 40 min til 1time og 23 min. De fleste varte i rundt 1 time.

Selve planleggingen og gjennomføringen av intervjuene tok litt tid ettersom jeg måtte vente på godkjenning fra både NSD, Politidirektoratet og Kriminalomsorgen for å kunne starte intervjuprosessen. I tillegg ligger begge konfliktrådene i en geografisk avstand fra der jeg bor. Jeg ønsket å reise til intervjudeltakernes arbeidssted, da dette er ønskelig (Tjora, 2012, s.120). Det ene stedet valgte jeg å bo en uke mens jeg gjennomførte intervjuene. Da hadde jeg fått avtalt intervju med nesten alle intervjudeltakerne i det området denne uken. To av intervjudeltakerne hadde derimot ikke mulighet til å treffe meg denne uken, og derfor ble det gjennomført to intervju over telefon ved en senere anledning. En mulig negativ side ved telefonintervjuer kan være at man mister mulighetene for kroppsspråk, og dermed litt av samtaleaspektet ved et godt dybdeintervju (Tjora, 2012, s.140). Jeg opplevde derimot at det fungerte fint uten noen store utfordringer. Alle intervjuene ble tatt opp på lydopptaker etter muntlig samtykke før intervjuet. Jeg opplevde ikke noen utfordringer ved bruk av lydopptaker. Det er mulig intervjudeltakerne ble litt mer selvbevisste av den, men det er vanskelig å si om det påvirket det de fortalte.

5.3 Databehandling: transkribering og analyse

Transkripsjonen av intervjuene er en viktig del av forskningsprosessen, der man overfører de fra talespråk til skriftspråk. Dette krever en rekke vurderinger og beslutninger (Kvale og Brinkmann, 2009, s.187). Jeg valgte å transkribere intervjuene mine i et transkriberingsprogram som er tilgjengelig ved universitetets programkiosk. Jeg opplevde transkriberingsprosessen som svært tidkrevende.

Jeg valgte å transkribere intervjuene mine i en muntlig stil, jeg skrev så og si ordrett hva som ble sagt. Jeg inkluderte alle «ehhh», «liksom» og alle gjentatte setninger eller halvsetninger som ikke ga noen mening i seg selv. Jeg har senere valgt å fjerne noen av «ehhh»-ene, for at det skal være lettere å lese teksten. Jeg valgte å markere andre elementer i intervjuet med

..., for eksempel; *tenker*, *ler*, *knipper*. Ettersom min studie er en meningsanalyse og ikke en språkanalyse, har jeg valgt å ikke redegjøre detaljert for språklige elementer som pauser, overlapping og intonasjoner i min transkribering (Kvale og Brinkmann, 2009, s.191). Jeg har valgt å transkribere på bokmål og gjøre dataen nøytral for dialekter. Dette av praktiske årsaker og anonymitetshensyn (Tjora, 2012, s.144).

I noen sitater har jeg valgt å ta vekk halvsetninger som jeg anser å ikke ha en funksjon. Noen har jeg derimot beholdt fordi det viser at intervjudeltakeren reflekterer over eller er usikker på svaret sitt. De er også beholdt der den kan ha en funksjon i senere setning (Tjora, 2012, s.144). Jeg har også valgt å «klippe» noe tekst sammen, for å gjøre noen utsagn mer konsist. Jeg har kun gjort dette der øvrige uttalelser ikke har en hensikt i det sitatet. Dette har jeg markert slik i sitatene: (...). Tekst i kursiv eller andre fremhevninger er mine. Anmerkninger i sitatene for å klargjøre hva det henvises til er markert: (min anm.), og avbrutte setninger er markert som: ...

Allerede under gjennomføringen og transkriberingen av intervjuene begynte jeg å tenke på ulike koder jeg kunne benytte i en senere koding – og kategoriseringsprosess. Koder innebærer at man deler opp teksten og betegner utsnitt med kodeord. Kodene kan sees som betegnelser som symboliserer meningsinnholdet i teksten, og benyttes for å fremheve dette (Thaagaard, 2018, s.153). Jeg valgte ut kodeord etter hva intervjudeltakerne snakket om i intervjuet. Jeg benyttet ikke et eget kodingsprogram til dette. Jeg samlet alle intervjuene i ett dokument, og markerte med ulike fargekoder i teksten. I sidemargen skrev jeg kodeord eller notater slik at jeg kunne finne de igjen ved å søke i dokumentet. Jeg delte først inn intervjuet i noen overordnede koder, disse ble ledet av spørsmålene i intervjuet. Her delte jeg kodene i ulike farger og markerte når aktørene snakket om disse, for eksempel hadde jeg gult for «egnethet», grønt for «samarbeid» og lilla for «rolle og perspektiv». Jeg gikk systematisk gjennom mitt datamateriale flere ganger og markerte i teksten der kodeordene kom frem, mens noen koder kom til underveis. Videre i prosessen kategoriserte jeg kodene etter hva som var mest relevant for mine forskningsspørsmål (Tjora, 2012, s.185). På grunn av oppgavens begrensinger kunne jeg ikke ta med alle. Til slutt i dette arbeidet hentet jeg ut sitater fra alle aktørene som jeg plasserte i en tabell etter kodene jeg hadde valgt ut, for eksempel «egnethet». Tabellen fungerte som kategorisering og som små oppsummeringer av intervjuene, der det viktigste ble trukket ut. Ut fra dette kunne man lettere se sammenhenger, likheter og forskjeller.

Jeg har valgt å ha en tematisk tilnærming til analysen ved å fordype meg i de temaene som er representert i mitt datamateriale. Ved tematisk analyse kan man gå i dybden på de enkelte temaene representert i datamaterialet, og sammenligne dataen fra alle deltakerne. Slik kan vi utvikle en dypere forståelse av hvert tema (Thagaard, 2018, s.171). Ved å sammenligne data og se på hva som er likt og ulikt, danner dette grunnlaget for en analyse av hvordan disse likhetene eller forskjellene kan forstås. Det er ofte nyttig å se på grensedragninger i feltet og hvordan aktørene snakker om dette (Skilbrei, 2019, s.187). Jeg har gjort dette ved å ha lest nøye gjennom svarene til mine ulike aktører og sett på likheter og forskjeller mellom dem. Jeg har ikke sammenlignet mellom KOGene, heller mellom de ulike aktørene for å få frem deres ulike perspektiv. Noen steder kommer også forskjeller i KOGenes praksis frem. Jeg har også studert gråsoner og grensedragninger, og hvordan de snakker om dette. Derfor passer dette godt med hvordan jeg har valgt å løse min studie.

En kritikk av tematisk analyse går ut på at når man sammenligner utsnitt fra datamateriale fra de ulike deltakerne, løsriver man disse utsnittene fra sin opprinnelige kontekst. Det er viktig for helheten at man knytter hver enkelt del sammen slik at man kan utvikle et helhetlig perspektiv på dataene. Det kan også oppstå etiske dilemma ved en slik tilnærming til dataene. Det er forskerens forståelse av det som blir sagt i intervjuene som preger de videre temaene og tolkningen av dataene. Dette kan føre til at intervjudeltakerne muligens ikke kjenner seg igjen i resultatene som presenteres. Dette har jeg reflektert over og har vært opptatt av å presentere mine utsnitt eller sitater på en redelig måte, presentert ut fra en helhetlig forståelse av hva denne personen presenterte i intervjuet (Thagaard, 2018, s.171, 179). Jeg tar selv ansvaret for eventuelle feil eller misforståelser som gjør at intervjudeltakerne ikke kjenner seg igjen i mine utsnitt eller tolkninger.

5.4 Forskningens reliabilitet og validitet

Reliabilitet, eller pålitelighet, knyttes til forskningens konsistens og troverdighet. I den kvalitative forskningen må man argumentere for reliabilitet for utviklingen av data under forskningsprosessen, ved å redegjøre for fremgangsmåte. Gjennomsiktighet i hvordan man har gått frem øker påliteligheten (Tjora, 2012, s.216). Dette kan man gjøre ved å redegjøre for alle steg i forskningsprosessen, samt redegjøre for hva som er «primærdata» (Thagaard, 2018, s.187). Jeg har forsøkt å øke studiens pålitelighet ved å vise hvordan jeg har gått frem i alle sentrale steg i forskningsprosessen gjennom dette kapitlet. Jeg har også fremhevet relativt

mange sitater i analysedelen, og de fungerer som en grunnmur for mine tolkninger og min argumentasjon. Jeg har også vært opptatt av hvordan jeg tolker dataene mine, det er viktig å bevare intervjudeltakernes integritet. En viktig del av å øke studiens pålitelighet er også å reflektere over egen rolle og påvirkning i forskningen (Tjora, 2012, s.217), og dette redegjør jeg for nærmere i avsnittet under.

Validitet handler om gyldighet av resultatene av forskningen, og om de svarene man har funnet faktisk er svar på de spørsmålene vi forsøkte å stille. Dette er relativt vanskelig å gjøre innenfor den fortolkende tradisjonen (Tjora, 2012, s.206). For å øke validiteten er det derfor viktig å redegjøre for teoretisk og analytisk ståsted, og hvordan man har kommet frem til de resultatene man presenterer. Det er viktig å reflektere og være kritisk til fremgangsmåte og tolkninger (Thagaard, 2018, s. 189). Det er også viktig å knytte egne funn til tidligere forskning (Tjora, 2012, s.206). Dette har jeg forsøkt å gjøre best mulig underveis i studien. Mål om generalisering av funnene i kvalitative studier i liten størrelse, slik som denne, er sjelden. Man kan derimot utvikle begreper eller typologier, som kan overføres til å gjelde annen forskning på, for eksempel, tverrfaglig samarbeid (Tjora,2012, s.215). Andre kan også bygge videre på mine funn og se de i sammenheng med sin egen og annen forskning.

5.4.1 Min rolle som forsker

I kvalitativ forskning er det viktig å reflektere over egen rolle fordi man aldri kan oppnå full objektivitet. Jeg, med mine erfaringer, faglige balast og forforståelse av feltet, vil alltid påvirke forskningen. Derfor er det viktig å være bevisst dette. Man kan kalle en slik refleksjon for objektiv refleksivitet fordi man forsøker å bli bevisst disse svakhetene (Kvale og Brinkmann, 2009, s.247). Mine fem år som kriminologi-student har for eksempel gitt meg visse perspektiv på for eksempel sosial kontroll og utilsiktede konsekvenser av straff. Dette påvirker igjen hvordan jeg ser på og forstår disse prosessene. Min bakgrunn som barnevernspedagog er også med på å påvirke mitt syn på barn og ungdom, og balansen mellom hjelp og kontroll. Jeg har forsøkt å holde meg så objektiv som mulig, både i intervjuprosessen, i bearbeiding av dataene og i analysen. Jeg har hatt fokus på å stille åpne spørsmål i intervjuene, og vært åpen for de svarene jeg har fått. Likevel har alle ledd i forskningsprosessen, alt fra valg av tema og forskningsspørsmål, intervjudeltakere, intervjuguiden, til koding – og analyseprosessen og det ferdige resultatet, blitt påvirket av meg. Dette påvirker også derfor oppgavens vinkling. Forskningen min er preget av mitt

faglige utgangspunkt, faglige interesser og engasjement. Dette har jeg forsøkt å være bevisst hele prosessen, og jeg begrunner også derfor mine tolkninger og argumentasjon i tidligere forskning og teori.

5.5 Forholdet mellom teori og empiri

Forholdet mellom teori og empiri er viktig i all vitenskapelig forskning (Bukve, 2016, s.61). Man kan ha ulike tilnærminger til hvordan disse kobles sammen i forskningsprosessen, men man kan gjerne skille mellom induktiv og deduktiv forskning. En deduktiv forskningsprosess blir omtalt som teoridrevet, fordi man tar utgangspunkt i tidligere forskning for å utvikle og teste egne hypoteser. Den induktive prosessen omtales derimot som empiridrevet, fordi der starter man med empirien og utvikler og tolker funn. Ut fra dette kobler man funnene til tidligere forskning og teori (Skilbrei, 2019, s.51-53). Mitt prosjekt er nok mer empiridrevet fordi jeg forsøkte å ha et «åpent sinn» om hva jeg ville finne uten for mange tanker om teori på forhånd. Samtidig har forskningen min et utgangspunkt i tidligere forskning og teori. Selv om jeg ikke har hatt spesifikke hypoteser å jobbe ut fra, har jeg hatt noen tanker på forhånd om hva jeg forventet å finne. Mine forskningsspørsmål er knyttet til tidligere forskning og kunnskap jeg har om feltet. Jeg hadde derfor et visst teoretisk utgangspunkt og antagelser før datainnsamlingen, noe som også er nødvendig for planleggingen av en slik studie. Dette kan også knyttes til at man alltid vil inneha en førforståelse av feltet, som nevnt overfor. Jeg vil derfor beskrive min forskning som en kombinasjon av deduktiv og induktiv, med en hovedvekt mot en induktiv tilnærming. En slik tilnærming, som veksler mellom deduktiv og induktiv forskning, kalles for en abduktiv tilnærming (Skilbrei, 2019, s.55). En slik tilnærming passer godt for slik jeg har valgt å se forholdet mellom teori og empiri i denne studien.

5.6 Etske refleksjoner: Samtykke og konfidensialitet

Det stilles strenge krav til forskning på mennesker som inneholder sensitive data, og som kan gjøre informantene direkte eller indirekte personidentifiserbare (Skilbrei, 2019, s.109). Det er utviklet egne forskningsetiske retningslinjer for samfunnsforskningen, NESH, for å sikre at konfidensialitetshensyn blir håndtert på en ansvarlig måte i studier som behandler personopplysninger. Her står særlig hensynet til person sterkt, som vil si at personvern, samtykke og konfidensialitet er svært viktige hensyn å ta i slik forskning (NESH, 2016). Selv

om jeg ikke anser selve temaet for studien som særlig sensitivt, er dette viktige hensyn å forholde seg til. Mine data inneholder mulige identifiserbare opplysninger, og prosjektet mitt er derfor meldt inn til og godkjent av NSD – norsk senter for forskningsdata. Jeg har også fått egen godkjenning av politidirektoratet og kriminalomsorgen for å intervjuere deres ansatte, som nevnt tidligere.

Det er i slik forskning svært viktig å sikre et informert og reelt samtykke. For å sikre dette må deltageren få nok informasjon om hva som er forskningen formål, hva den skal brukes til og følgene av å delta i forskningen (NESH, 2016, s.13) I rekrutteringsprosessen sendte jeg derfor ut et informasjonsskriv med all informasjon om prosjektet, i tillegg til samtykkeskjema. Dette var for at de potensielle intervjudeltakerne skulle kunne gjøre seg kjent med prosjektets innhold, og hva et eventuelt samtykke ville innebære for dem. Informasjonsskrivet opplyste også om intervjudeltakernes rettigheter, for eksempel retten til å trekke seg når som helst fra prosjektet og retten til å få slettet dataen om seg selv. Selv om mine intervjudeltakere ble rekruttert til denne studien av kollega og leder, anser jeg deltakerne mine å være i stand til å ta et selvstendig og informert samtykke. Dette fordi jeg opplevde at mange av de som ble kontaktet ikke svarte, eller takket nei til å delta. Jeg er derfor av den oppfatning av at ingen ble presset, direkte eller indirekte, til å delta i min studie. Ettersom jeg intervjuet profesjonelle om deres arbeidshverdag, og deres erfaringer rundt dette, har jeg vurdert det som lite sannsynlig at mine intervjudeltakere kan ta skade av å delta i mitt forskningsprosjekt. Det er likevel viktig å reflektere over at det er individers personlige fortellinger jeg behandler, og det er viktig å vise respekt og forsiktighet (Thagaard, 2018, s. 27). Samtykkeerklæringene ble i hovedsak signert da vi møttes til intervjuet. Ved telefonintervju ble samtykkeskjemaet sendt på melding, som ble slettet etterpå. Dataene ble oppbevart og behandlet med forsiktighet, og etter krav fra NSD.

For å bevare kravet om personvern og konfidensialitet har jeg valgt å anonymisere både mine intervjudeltakere og de to ulike konfliktrådene KOGene tilhører. Jeg har derimot fått tillatelse til å benytte deltagernes yrkestittel, arbeidsområde og kjønn i oppgaven gjennom samtykkeskjemaet. Mine intervjudeltakere har derfor fått navnene etter hvilket yrke eller hvilken instans de tilhører, utenom mine barnevernsfaglige deltakere. Disse tre har derfor fått navn som representerer deres arbeidsområde, uten å identifisere under hvilken barneverninstans de tilhører. Mitt utvalg vil videre i oppgaven derfor omtales som; «Påtale1», «Påtale2», «Politi», «Kriminalomsorg1», «Kriminalomsorg2», «Ungdomskoordinator1»,

«Ungdomskoordinator2», «SLT-koordinator», «Barnevern Psykolog», «Barnevern Tiltak», «Barnevern Leder». Når jeg refererer til mine spesifikke intervjudeltakere brukes stor bokstav for «navnet», når det refereres til yrkene generelt benyttes liten bokstav, for eksempel Politi og politi.

Noen av mine intervjudeltakere fortalte mye om det spesifikke geografiske området de jobber i, det kunne være spesifikke trekk for akkurat det konfliktrådet eller den byen. For å være sikker på å ivareta anonymiteten har jeg valgt å ikke bruke datamateriale som kan identifisere fylke eller by som mine intervjudeltakere jobber ved. Noen av intervjudeltakerne kom også med noen generelle eksempler og erfaringer fra spesifikke saker. Selv om jeg ikke fikk vite noen gjenkjennbare opplysninger om de involverte, har jeg bevisst valgt å ikke gjengi dette for å ivareta anonymiteten til den det gjelder. Et sted har jeg omgjort et eksempel, og gjort det så generelt at det ikke kan føres tilbake til noen spesifikke individer. Dette vil fremkomme i oppgaven hvor jeg har gjort det.

Det som også har vært en etisk avveining fra min side er at mine intervjudeltakere er kollegaer gjennom KOG, og mange kjenner hverandre svært godt. Mange har fortalt åpent at de skal delta i mitt forskningsprosjekt til hverandre. Dermed kan det bli slik at noen kjenner igjen hverandres uttalelser, i og med at jeg benytter yrkestittel i oppgaven. Selv om temaene i intervjuet ikke er direkte sensitive, er noen av utsagnene muligens personlige, og på den måten muligens sensitive for den personen det gjelder. Derfor har jeg reflektert over dette, og har valgt i et tilfelle å anonymisere et utsagn angående samarbeidet. Dette er merket med «Anonymisert».

6 Analyse

Min analyse vil bestå av to hoveddeler. Jeg vil i første del se nærmere på hvordan aktørene opplever ulike sider ved det tverrfaglige samarbeidet i KOG. Jeg vil undersøke hvordan aktørene i mitt utvalg opplever egen rolle og oppgaver, og gjennom dette grad av ansvar og innflytelse i samarbeidet. Hvem er det som kan forstås å inneha størst grad av beslutnings – og definisjonsmakt i samarbeidet, og hvilke perspektiv oppleves som det dominerende? Det skal jeg diskutere ut fra Bourdieus perspektiv på kapital, sosiale felt og habitus. Deretter vil jeg se på hvordan aktørene plasserer seg i en hjelper/kontrollør-dikotomi ut fra de tradisjonelle skillene mellom straff og hjelp. Oppgaven vil deretter se nærmere på det relasjonelle og faglige samarbeidet ut fra tidligere forskning på dette. Hvordan beskriver aktørene samarbeidet, og hva legges det vekt på? I hvilken grad opplever de ulike aktørene konflikt og utfordringer som utviklende eller ødeleggende for samarbeidet?

I del to av analysen vil jeg undersøke hvilke elementer som er viktige når aktørene vurderer egnethet. Dette i spennet mellom juridiske bestemmelser, samarbeid og skjønnsutøvelse. Fokuset vil være på skjønnsutøvelsen innenfor de rammene som er lagt for straffereaksjonene. Hva legger de ulike aktørene vekt på nå det kommer til vurderinger ut fra faglige perspektiv? Fokuset vil særlig være rundt egnethet før straffen er ilagt, men også kort om brudd underveis i straffegjennomføringen. Jeg vil benytte Foucaults maktperspektiv på makt/kunnskap i yrkesutøvelsen og stigmatologi for å belyse noen uintenderte følger av kartlegging og denne type kontroll.

Til slutt vil jeg først gi en oppsummering av sentrale funn fra kapittel 6 og 7. Deretter vil jeg diskutere noen av funnene nærmere. Jeg vil trekke frem og diskutere noen utviklinger, tendenser og implikasjoner vi kan se ved samarbeidet og kontrollen.

6.1 Opplevelse av rolle, oppgaver og ansvar i samarbeidet

God rolleavklaring og fordeling av ansvar er viktig i tverrfaglig samarbeid og kan bidra med å dempe de spenningene som kan oppstå gjennom rolleforvirring (Crawford, 1998, s. 179). Det at KOG ikke er lovfestet kan bidra til utfordringer i samarbeidet fordi rollene ikke er klart

formalisert. Ulikheter i grad av ansvar og posisjon kan også muligens føre til ulikheter i hvem som oppleves å inneha definisjons- og beslutningsmakt i samarbeidet (Lauvås og Lauvås, 2004). Man kan hevde at alle deltakerne i KOG, gjennom å være sentrale representanter fra sin instans, besitter en høy grad av formell kompetanse og makt. Det er interessant å undersøke aktørenes egne opplevelse av rolle, oppgaver og ansvar, ettersom dette er ulikt beskrevet i offentlige dokumenter. Som nevnt i bakgrunnskapittelet har politi, påtale, kriminalomsorg og ungdomsordinator de mest beksrevede rollene og oppgavene i forbindelse med KOG-samarbeidet. KOG er som nevnt ikke lovfestet per dags dato, derfor er de færreste rollene formalisert. Ingen er i utgangpunktet pålagt å delta i KOG. Deltakelsen i KOG påvirkes derfor ut fra rollene i straffegjennomføringen generelt, der spesielt påtale, politi og kriminalomsorg beskrives som sentrale (Prop 57 L (2013-2014) s.64, Politidirektoratet, 2015, Riksadvokaten, 2017). Det er interessant at det er de strafferettslige aktørene som har de mest definerte rollene i samarbeidet, og dette kan tenkes å påvirke samarbeidet og diskusjonene i både ungdomsstraff- og ungdomsoppfølgingssakene.

Ettersom lovforarbeidene åpner for at mange ulike aktører kan delta i KOG, og de ulike rollene og oppgavene er forholdsvis ulikt beskrevet i offentlige dokumenter, vil jeg i denne delen presentere nærmere hvordan aktørene snakker om egen rolle og oppgaver. Gjennom dette vil jeg vise hvordan vi kan forstå noen indre dynamikker i KOG-samarbeidet, som hvem som innehar høyest grad av definisjons- og beslutningsmakt og innflytelse i samarbeidet.

I mine funn opplever deltakerne å ha svært ulike roller og oppgaver, og dermed også ulik grad av ansvar for saken. Dette gjelder både i ulike faser av saksgangen i enkeltsakene, og i samarbeidet generelt. Påtalemyndighet skiller seg ut med en klar rolle, mandat og ansvar i KOGen. Disse aktørene omtaler seg selv som både som en støtte til ungdomsordinator, juridisk rådgiver, saksforberedere sammen med politiet, samt saksbesluttere. Påtale2 og Påtale1 beskriver sin egen rolle slik;

«Min rolle er jo bare å... Ja, både være en støtte til ungdomsordinator i spørsmål som har litt med straffegjennomføringen å gjøre, da. Se på nye saker... I tillegg til under straffegjennomføringen så er det jo mye som dukker opp med både nye straffbare forhold, som; Kan man kjøre opp selv om man har saker på seg? Det er det juristblikket i fra påtalemyndigheten, da, som er min rolle inn i KOG». (Påtale2)

«Min rolle inn i KOGen, det går på at det er jeg som er ansvarlig for å avgjøre straffesakene (...) Min rolle blir jo da å, for så vidt, ta med saker fra oss, det hjelper jo politiet også til med, når vi ser at det er ungdom som kan være aktuelle for å følge opp i konfliktrådet. Også er det da å ta de med inn og løfte problemstillinger som reiser seg i lys av disse sakene. Også er det jo også det å kanskje, i kraft av at man har en juridisk kompetanse, da, det å eventuelt komme med innspill når man ser at det reiser seg juridiske problemstillinger i forbindelse med alle aktørene sitt arbeid». (Påtale1)

Særlig Påtale1 uttrykker her et klart eierskap til saken og tydeliggjør sin rolle og sitt ansvar som saksbeslutter. Påtale1 legger også vekt på at hun kan bidra med innspill på spørsmål rundt straffegjennomføringen på bakgrunn av sin juridiske kompetanse. Dette vektlegger også Påtale2, at hun skal fungere som en juridisk rådgiver for ungdomsadministrator, og representere «juristblikket». Påtale er gitt mye makt i de nye straffereaksjonene ved å kunne avgjøre mange av ungdomsoppfølgingssakene selv, ved en påtaleunntatelse. Det er påtale og politi som gjør forarbeidet i sakene, og som plukker ut saker som kan drøftes i KOG. I noen tilfeller blir saken sendt rett til oppfølging i konfliktrådet, ettersom drøfting i KOG ikke er obligatorisk. Påtalejuristene spesielt sitter i en unik posisjon der de, hvert fall i ungdomsoppfølgingssakene, har mye makt til å både definere behovet og ta avgjørelser rundt påtalespørsmålet, også utenfor KOG. Politiet hjelper også til med dette gjennom samarbeid i etterforskningen. Påtalejuristene har også påvirkningskraft i de sakene som går til domstolen, ved at det er de som fremmer saken for retten. Både politi og påtale kan dermed forstås å ha høy grad av definisjons – og beslutningsmakt i saksgangen i både ungdomsstraff og ungdomsoppfølgingssakene, men kun påtale har beslutningsmakt.

Det er flere aktører som beskriver kartleggingen av ungdommen og deres livssituasjon som del av sine oppgaver inn mot KOGen, dette er politi, kriminalomsorg og ungdomsadministrator. Kartleggingsarbeidet er viktig forarbeid for egnethetsvurderingene. Kartleggingsaktørene har derfor, i likhet med påtale, en sentral rolle i KOG. Kartlegging er en del av ordinære oppgaver flere aktører deltar i, i ulike faser i saksgangen. Det er vanlig at politiet kartlegger i bekymringssamtale med ungdommen, kriminalomsorg i de sakene det blir utarbeidet personundersøkelse for mindreårige (PUM), og ungdomsadministrator i innledende samtaler med ungdommen og verge. Politi forklarer litt rundt dette. Hun forteller at det er vanlig i den innledende fasen av en straffesak at politiet har en bekymringssamtale med ungdom og verge etter at det har skjedd en kriminell handling, for å kartlegge ungdommens livssituasjon nærmere;

«For det er jo vi som er først på stedet og som kanskje tar ungdommen på fersk gjerning og snakker med dem der, og snakker med foreldrene og snakker med vitner og sånn. I et etterforskningsspor da, så har vi noe som vi kaller bekymringssamtaler. Da har vi en samtale med ungdommen og foreldre, da, der vi går gjennom det politiet er bekymra for da. Det kan jo være rus, det kan være vold, det kan være venner, ja. Og så blir det jo påtalemyndigheten da som bestemmer om den her ungdommen skal ha straff eller ikke». (Politi).

Politiets operative rolle gir dem en nærhet til både lovbruddet og ungdommen, og de benytter ofte bekymringssamtale uavhengig av KOG. Bekymringssamtalen er et forebyggende verktøy politiet benytter for å identifisere risiko – og beskyttelsesfaktorer og eventuelle hjelpebehov (Lie, 2015, s.119). Samtidig skiller Politi her mellom politiets rolle i saksgangen, og påtalemyndighetens rolle i henhold til beslutningsansvar. Kriminalomsorg² er også blant de som beskriver sin rolle som kartlegger, og fremhever at en viktig del av hennes rolle er å foreta egnethetsvurderinger;

«Hovedoppgaven er personundersøkelser, ja. Og da vurdere egnethet i forhold til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging». (Kriminalomsorg²).

Ungdomskoordinator² beskriver også kartlegging som en sentral del av hennes arbeidsoppgaver i det innledende arbeid med saken. Hun forklarer litt rundt arbeidet med kartleggingen av ungdommen på denne måten;

«Altså hvis det er en personundersøkelse (PUM min.ann), så blir jeg med gjerne med i første samtalen med personundersøker, og går da igjennom informert samtykke hvor vi informerer om ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Og da gjøres det gjerne parallelt med at personundersøker kartlegger (...) Blir det kartlegging (uten PUM min.ann.), så går jeg gjennom det samme skjemaet, da har jeg med meg politiet på kartleggingssamtalen, og det blir jo da en litt mindre omfattende kartlegging, fordi vi ikke får innhenta informasjon fra like mange som det kriminalomsorgen gjør. Men vi får jo en god del informasjon i KOG likevel, men jeg setter absolutt størst pris på når det er PUM». (Ungdomskoordinator²)

Slik ser vi at kartleggingsarbeidet ofte involverer flere aktører i ulike steg i prosessen, det er ikke én aktør som har ansvaret for dette, heller et nettverk av aktører. Det er ofte omfattende arbeid, i hvert fall dersom det blir gjennomført PUM. Aktørene som jobber med kartleggingen av ungdommen innehar definisjonsmakt fordi de påvirker problemforståelsen, og slik legger selve grunnlaget for den videre prosessen. De kan fremme sin problemforståelse i KOG, og slik påvirke påtales beslutninger. Særlig har særlig kriminalomsorgen er sentral rolle, i hvert

fall i de sakene der det innhentes PUM. Kartleggingsprosessen i egnethetsvurderingene vil oppgaven komme tilbake til senere.

I tillegg til kartleggingsarbeid, har ungdomskordinator en viktig rolle som straffegjennomfører i kraft av sin stilling i konfliktrådet. Ungdomskordinator innehar en kombinert og kompleks rolle som både straffegjennomfører, oppfølger og leder av både KOG og oppfølgingsteam. Ungdomskordinator1 illustrerer denne komplekse rollen;

«Kort fortalt så er det jo straffegjennomføring da, straffegjennomfører er jo hovedansvaret. Så det er jo veldig viktig at ungdomskordinator vet hva rollen sin er. Men samtidig handler det om motivasjon, det handler om å skape forståelse for de forskjellige... Hva er rollen til de forskjellige folkene, ikke sant. (...) Vår rolle er hovedsakelig å få ungdommen fra A til Å i straffegjennomføringen, men samtidig å skape et team som drar i samme retning da, som betyr at rollefordeling er ekstremt viktig, da». (Ungdomskordinator1)

Ungdomskordinator1 vektlegger viktigheten av en klar rollefordeling, som er beskrevet som et viktig element ved tverrfaglig samarbeid. Ungdomskordinator1 uttrykker det som at det er mye opp til dem som ledere å skape disse rolleavklaringene og sørge for en god rollefordeling. Ungdomskordinatorene innehar også definisjons – og beslutningsmakt, men hovedsakelig etter at saken er satt i gang. Ved saksoverføring til konfliktrådet fra påtale, er det konfliktrådet som har ansvaret. Da er det opp til ungdomskordinator og oppfølgingsteam, med hjelp fra KOG, å avgjøre en rekke tiltak i den videre oppfølgingen, som beskrevet i kapittel 3.

Representantene fra de sosialfaglige instansene derimot, som i mitt utvalg er fra ulike instanser i barnevernet og SLT-koordinator, opplever å ha mindre klart definerte roller og færre klare oppgaver i forbindelse med KOG-samarbeidet. De uttrykker dette gjennom uttalelser om at de ikke har noen spesielle arbeidsoppgaver i forbindelse med KOG-møtene. Likevel fremhever de at deres rolle er å bidra med sin faglige kunnskap og kompetanse om ungdommen og familien, eller ulike tilgjengelige tiltak de kan tilby. Aktørene fra hjelpeapparatet kjenner ofte ungdommen og familien fra før, og har derfor en viktig rolle i å bidra med informasjon om familien eller ungdommen. De kan forstås som mer indirekte kartleggere, enn de strafferettslige aktørene. Dette kan man for eksempel se ut fra Barnevern Psykolog sin rollebeskrivelse;

«Rollen min sånn sett er jo å bistå litt inn mot både barnevernsområde og litt med behandlerbakgrunnen min i forhold til hvis de lurer på ting om, ja... Er det forutsetninger med enkelte ungdommer som er sånn og sånn ut ifra diagnoser, eller forskjellige andre ting, så kan jeg kanskje bistå litt med det». (Barnevern Psykolog)

Selv om de fleste av aktørene fra hjelpeapparatet uttrykker i noen grad usikkerhet om de har spesifikke oppgaver i KOG-samarbeidet, vektlegger de fleste av hjelpeaktørene at deres oppgave er å bidra med sin kunnskap og kompetanse inn i KOG. Det er noen som også opplever rom for å tolke sin egen rolle og skape seg noen oppgaver, slik som SLT-koordinatoren uttrykker det;

«Jeg tar meg jo noen oppgaver, om jeg *har* noen oppgaver er jeg litt usikker på (...) Så da kan jeg ha en sånn type rolle, det å få på folk litt tidlig. Men i utgangspunktet har jeg ikke noe annen rolle annet enn å bidra med den kunnskapen og kompetansen jeg har om kommunen da, og hjelpeapparatet. Det er vel rollen min». (SLT-koordinator)

Barnevern Tiltak vektlegger på sin side at noe av grunnen for at de sosialfaglige aktørene ikke har spesifikke arbeidsoppgaver i forkant av KOG-møtene, er nettopp fordi det er politiet og påtale som gjør forarbeidet i disse sakene. Han forklarer det slik;

«Vi gjør jo egentlig ikke noe forarbeid i disse sakene for vi vet jo ikke hvem som eventuelt måtte siktes for straffbare forhold (...) Når vi da møtes i KOG er det som regel politiet som har gjort et forarbeid, som har innhenta, eller for så vidt konfliktrådet, som har innhenta samtykke til å kunne drøfte den saken». (Barnevern Tiltak)

Slik kan vi se at deltakerne fra hjelpeapparatet opplever selv at de har få formelle oppgaver og ansvarsområder i selve saksgangen, og i forkant av KOG-møtene. Dette er i motsetning til rollene politi, kriminalomsorg, påtale og ungdomsordinator opplever å ha. Dette kan ha, som Barnevern Tiltak beskriver, bakgrunn i nettopp at KOG finner sted i en straffekontekst. Dette belyser trolig en viktig side ved KOG. Det at drøftingsorganet finner sted i en straffekontekst påvirker hjelpe – og straffeaktørenes opplevelse av rolle, oppgaver og ansvar. Dette kan forklare hvorfor de sosialfaglige aktørene opplever seg selv mer som uformelle deltakere, ettersom de heller ikke har noen spesifikke arbeidsoppgaver i forkant av KOG-møtene. De identifiserer seg derfor mer som faglige deltakere, enn som ansvarlige deltakere, slik som for eksempel påtale og ungdomsordinator gjør.

6.1.1 Den strafferettslige kapitalen som dominerende?

Gjennom betraktningene overfor ser det ut til at det er de strafferettslige aktørene som innehar størst grad av definisjons – og beslutningsmakt i samarbeidet. Dette er særlig påtale, politi, kriminalomsorg og ungdomskordinator. Hjelpeaktørene derimot opplever seg mer som faglige deltakere enn ansvarlige deltakere. Selv om ungdomskordinator har rollen som straffegjennomfører, er påtale derimot den eneste aktøren med beslutningsmakt rundt selve ileggelse av straffereaksjonene. Ved ungdomsstraff er det riktignok domstolen som besitter beslutningsmakt, men påtale kan fortsatt påvirke saken ut fra egne faglige vurderinger eller diskusjonene man har hatt i KOG. Påtale har i kraft av påtaleunntatelse og juridisk kompetanse en svært sentral rolle i KOG og i straffereaksjonene generelt. Jeg vil videre drøfte disse funnene i kontekst av Bourdieus sitt maktperspektiv, og se på hvordan organiseringen av straffereaksjonene spiller inn på hvilket perspektiv som oppleves som det dominerende i KOG.

Selv om opplevelsen av rolle, oppgaver og ansvar i KOG-samarbeidet varierer, kan vi se at de ulike aktørene er opptatt av å bidra med sine egenartede kvalifikasjoner, kompetanse og erfaringer. Dette er en del av selve kjernen av tverrfaglig samarbeid. De ulike aktørene innehar derimot ulik kulturell kapital, sett i et institusjonelt perspektiv, gjennom at de innehar ulik grad av utdannings – og yrkeskapital. Alle de ulike kunnskaper og erfaringer blir beskrevet som viktige i KOG, men ut fra KOGs kontekst og organisering, blir disse muligens vektlagt ulikt i samarbeidet. Gjennom Bourdieus maktperspektiv kan vi forstå at den ulike kapitalen aktørene innehar, ved ulike kompetanser, ferdigheter og erfaringer, muligens får ulikt utslag i KOG. Ulik grad av kapital kan sies å gi ulik grad av makt i et sosialt felt. Det er den juridiske og strafferettslige kapitalen som i mine funn ser ut til å ha forrang i KOG, med bakgrunn i at arbeidet finner sted i en straffegjennomføringskontekst. Selve lovbruddet/lovbruddene og påtales juridiske kompetanse legger selve grunnlaget for de videre drøftingene i KOG. Derfor er deres tolkninger og forståelse av saken sentral, i mellomrommet mellom juridiske rammevilkår og skjønnsutøvelse. Dette kan også sees i sammenheng med at aktørene opplever at rollene og ansvarsfordelingen er såpass differensiert i samarbeidet. Dette kan ha bakgrunn i at KOG generelt er lite formalisert i utgangspunktet, så de rollene som er mer beskrevet i offentlige dokumenter og fremhevet som sentrale, blir trolig forsterket av dette.

Dette kan føre til en viss rolleforvirring for de øvrige, sosialfaglige deltakerne. Det er derimot ikke sagt at hjelpelogikken ikke er viktig i KOG. Ungdomskoordinatør2 fremhever påtales beslutningsmakt, men understreker også viktigheten av barnevernets rolle og at de er gode på å ivareta hensynet om barnets beste. Hun mener at alle aktørene i KOG har sin viktige rolle, men vektlegger samtidig påtales ansvar;

«Det ligger jo selvfølgelig i grunnstrukturen at påtale har jo siste ordet uansett (...) Og politiet er jo gjerne de som innleder og kjemper litt for sakene sine. Men så er jo barnevernet veldig flinke til å hele tiden sørge for at barnets beste blir hørt. Og.. Alle sammen har egentlig sin viktige rolle. De er veldig bevisste sin rolle tror jeg».
(Ungdomsordinator2)

Dette at påtales makt ligger i selve grunnstrukturene i straffereaksjonene er på en side nødvendig for en rask og effektiv, men samtidig juridisk forsvarlig, saksbehandling. På en annen side skal ungdomsstraff og ungdomsoppfølging bestå av begge komponentene straff og hjelp. En for stor skjevhet i dette kan være problematisk. Straffereaksjonene skal være en kombinasjon av begge logikkene, både hjelp og straff.

Mine funn, som viser at den strafferettslige kapitalen har forrang i KOG, kan derfor sees i lys av det Andrews og Eide (2019) fant i sin rapport. Flere ungdomskoordinatører i deres forskning opplevde at det strafferettslige stadig får mer forrang i de nye straffereaksjonene, noe som kan gå på bekostning av hjelpeperspektivet. Dette var noe flere av ungdomskoordinatorene var bekymret over, og noen hadde også valgt å slutte på grunn av dette (Andrews og Eide, 2019, s. 107-108). Andrews og Eide (2019) sine funn kan se ut til å stemme med mine funn, at det er det strafferettslige perspektivet som får forrang også i KOGs arbeid. Ingen av mine intervjudeltakere trakk derimot dette frem som noe de opplevde som direkte negativt.

6.1.2 Organiseringens betydning for opplevelsen av samarbeidet

Selv om KOG ikke er organisert hos påtale eller politi, men hos konfliktrådet, skjer diskusjonene i KOG fortsatt i en straffegjennomføringskontekst. Påtale og politiet sine avgjørelser legger grunnlaget for arbeidet i KOG. Jeg har derfor argumentert for at selve organiseringen av straffereaksjonene trolig påvirker hvilken kapital eller logikk som blir fremtredende. Flere studier om tverrfaglig samarbeid peker på at hvor eller hvordan tiltaket eller samarbeidsorganet er organisert, har innvirkning på opplevelsen av samarbeidet. Mine

funn rundt hvilken logikk som blir gitt forrang i KOG har jeg argumentert skjer på bakgrunn av at KOG er organisert i en strafferettslig kontekst. Helgesen (2019, s.69-70) viste for eksempel at yrkeslogikk og tilknytning til fengselsstrukturen hang sammen med hvordan ulike aktører opplevde samarbeidet i rusmestringsenheter i norske fengsler. Dersom vi benytter hennes funn til å se på KOG-samarbeidet er tilknytningen påtalejuristene og politiet har til den straffesaksbehandlende institusjonen i stor grad nærmere enn det de sosialfaglige aktørene har. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er i et slikt perspektiv juristenes «naturlige habitat», noe som kan forklare at KOG har et større strafferettslig fokus, enn et sosialfaglig. Det er påtale og politi som har den mest fremtredende ansvaret i den innledende fasen, og dermed blir det fort den strafferettslige logikken som blir fremtredende.

Bjelland og Vestby (2017) viser også betydningen av at ansvaret for organiseringen og planleggingen av Lime-samarbeidet lå hos politiet. Dette ga, ifølge dem, politiet den mest sentrale rollen i samarbeidet gjennom å inneha definisjonsmakten over mål – og problemdefinering og fordeling av ressurser (Bjelland og Vestby, 2017, s.661-662). I mine funn er det både påtale og politi som har den største grad av definisjons- og beslutningsmakt i den innledende fasen. De øvrige strafferettslige aktørene innehar også makt over problemdefinering gjennom kartleggingsarbeid og hvordan de legger det frem for påtale.

Betydningen av organiseringen av et samarbeidsorgan og hvordan dette påvirker samarbeidet kommer også frem i Gundhus m.fl (2008) sin forskning på SLT-samarbeidet. Gundhus m.fl. (2008, s. 183) fant at politiet var sterkt inne i SLT-arbeidet, men på kommunale premisser. Politiet følte seg som gjest i dette samarbeidet (Gundhus, 2014, s.200). Mine funn kan derfor sees i lys av dette, men i en omvendt kontekst, der de sosialfaglige aktørene kan forstås å oppleve seg mer som gjester i en straffegjennomføringskontekst. Dette kan også tenkes å påvirke opplevd grad av definisjonsmakt i samarbeidet. Den sosialfaglige og operative kunnskapen er viktig i KOG, men de sosialfaglige aktørene opplever selv at de ikke innehar høy grad av definisjonsmakt i samarbeidet. Muligens har dette bakgrunn i at de opplever seg som gjester i en straffegjennomføringskontekst. De beskriver seg, som vist tidligere, selv mer som faglige deltakere, enn som ansvarlige deltakere.

6.1.3 Påtale som den autoritative

Noen av deltakerne i Gundhus m.fl. (2008) sin forskning ga derimot uttrykk for at politiet hadde mye formell makt og mye autoritet i gruppen. Dette kom til uttrykk ved at noen

opplevde at det lønte seg å ta ordet før politiet i møtene, for når politiet tok ordet «var saken avgjort» (Gundhus m.fl., 2008, s.117). Lie (2015) på sin side hevder at det er politiet som ofte oppfattes som en autoritet i tverrfaglig samarbeid, og derfor har mye innflytelse. En av grunnene til dette kan være at politiansatte ofte har en naturlig autoritativ væremåte, og de oppfattes som tydelige og handlekraftige (Lie, 2015, s.116). I mine funn ble heller påtalemyndighet trykket frem som den «autorative» i gruppen, noe som forsterker inntrykket av påtales definisjons – og beslutningsmakt i KOG-samarbeidet. Påtales autoritet og grad av åpenhet for å drøfte saken i gruppen er viktig, som belyst av Ungdomskoordinator1;

«Det har skjedd at politibetjenten mener at ungdommen egner seg når han har ekstreme behov, men at påtalejurist sier; Nei, *knipser* dette er ferdig avgjort, det er ferdig diskutert. Det gjør jo at hvis påtalejuristen har *den* koblingen inn i KOG, så gjør det at folk ikke vil drøfte, altså folk blir jo reservert i forhold til å drøfte. Hvis påtalejuristen sier egner seg/ikke egner seg, så har de tatt den avgjørelse før de har drøfta, og det gjør jo noe med gruppa. Da vil ikke folk drøfte noe mer, sant. Hvorfor skal man drøfte en sak som allerede er påtaleavgjort». (Ungdomskoordinator1)

Dette viser at påtales holdning og åpenhet inn i KOG er svært avgjørende for diskusjonene, men dette understreker også påtales makt. Barnevern Psykolog fremhever også påtales autoritet ved at han opplever at det er ulikt «trøkk» i anbefalingene som kommer fra han versus de som kommer fra påtalemyndigheten;

«Det er litt forskjellig sant, hvis den (anbefalingen min anm.) kommer fra påtale så, eller fra juridisk hold, da, så er det ofte mer trøkk i den enn om den har kommet fra meg, fordi at da vil det være et perspektiv og en anbefaling, og ikke sånn at man *må* gjøre det sånn. Mens den er gjerne kobla til mer formelle forutsetninger hvis det kommer fra påtale». (Barnevern Psykolog)

Dette kan forstås som at psykologen, som er en av hjelpeaktørene, opplever påtale å ha større autoritet og definisjonsmakt i samarbeidet ut fra deres mer formelle rolle. Dette kan man forstå ut fra at han opplever sine anbefalinger som ikke noe formelt man *må* følge, som han knytter mer til påtales anbefalinger. Dette forsterker påtales mandat og makt i de nye straffereaksjonene.

Oppsummerende for denne delen kan vi forstå at det er de strafferettslige aktørene som innehar størst grad av både definisjons- beslutningsmakt i KOG-samarbeidet. Dette på bakgrunn av at samarbeidet finner sted i en straffegjennomføringskontekst. På bakgrunn av den ellers lite formaliserte gruppestrukturen forsterkes de rollene, og tilhørende oppgaver,

som er beskrevet i offentlige dokumenter og fremhevet som sentrale. Det ser derfor ut til at det er den strafferettslige og juridiske kapitalen som får forrang i KOG, selv om den sosialfaglige også er viktig. Det at politi, påtale, kriminalomsorg og ungdomskordinator har de mest sentrale rollene i KOG, og i straffereaksjonene generelt, er mest sannsynlig fordi dette er forankret i selve oppbyggingen av straffereaksjonene. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er straffereaksjoner, og flere av deltakerne er opptatt av nettopp dette. Dette kan forklare hvorfor påtale, politi, kriminalomsorg og ungdomskoordinatorene i større grad uttrykker at de føler et ansvar for saken og saksgangen. KOG foregår på mange måter på premissene av at det ligger en straffesak i bunn, og at dette er selve utgangspunktet for drøftingene. De andre sosialfaglige aktørene følger ikke saken på samme måte, og har heller ingen klare formelle roller eller arbeidsoppgaver beskrevet i offentlige dokumenter. Det er rom for å forme egen rolle, men de sosialfaglige aktørene i mitt utvalg følte seg hovedsakelig ikke som ansvarlige deltakere, mer som faglige deltakere. Med bakgrunn i dette vil jeg videre undersøke hvordan aktørene opplever graden av innflytelse i samarbeidet.

6.1.4 Opplevelse av innflytelse i avgjørelsene

Ulikhet i opplevelse av maktforhold kan påvirke oppfattet grad av innflytelse i samarbeidet (Strype m.fl., 2014, Crawford, 1998). Opplevelse av innflytelse i samarbeidet var en av dimensjonene Strype m.fl (2014) fant som viktig i sin studie av SLT-samarbeidet. Grad av opplevd innflytelse i samarbeidet kan påvirkes av profesjonell rolle og bakgrunn, og kan påvirkes av hvem som opplever å ha mest definisjonsmakt over mål og midler i samarbeidet. Følelsen av innflytelse kan påvirke hvorvidt samarbeid blir ansett av aktørene som noe verdifullt og nyttig, eller som noe negativt (Strype m.fl. 2014, s.11).

Selv om hjelpeaktørene i KOG opplever at de strafferettslige aktørene har mer definisjonsmakt i samarbeidet, opplever likevel de fleste i mitt materiale at diskusjonene i KOG er nyttig og har innflytelse på avgjørelsene. De fleste opplever at det som blir diskutert i KOG blir tatt hensyn til av påtale eller domstolen når straffen skal avgjøres. Det kan tyde på at selv om arbeidet i KOG opplever å ha en tydelig strafferettslig «slagside», betyr ikke det at de øvrige aktørene opplever at deres deltakelse er uten innflytelse. For eksempel uttrykker både Barnevern Leder og SLT-koordinator dette på spørsmål om de føler at det som blir drøftet i KOG blir tatt hensyn til når straffen avgjøres;

«Ja, det gjør jeg. Mhm. Jeg tror jeg enda ikke har opplevd at straffen har blitt noe annet enn det vi har drøfta. Det tror jeg ikke at jeg har opplevd». (SLT-koordinator)

«Ja, stort sett. Jeg tror ikke at jeg har vært med på at noen ikke har fått ungdomsoppfølging, for eksempel, eller at retten har bestemt noe annet, det har jeg vel ikke vært med på. Men jeg føler jeg ikke vært med på så mange nye saker (...) Jo, det har vært noen, men da har de gjerne blitt som vi har tenkt». (Barnevern Leder)

Også kontrollaktørene i KOG føler at de har innflytelse på avgjørelsene som blir tatt av påtale eller domstolen. Politi sier følgende om dette rundt måten avgjørelsene blir tatt på;

«Vi tar det i fellesskap føler jeg, ja. Vi kommer jo til slutt sammen til en sann; Nei, men det er lurt, det, vi går for det». (Politi).

Også Påtale1 på sin side uttrykker at drøftingene i KOG har svært stor betydning for hennes avgjørelser, eller det hun fremmer i retten, selv om saken kan endre seg noe underveis;

«(...) Jeg baserer meg jo gjerne på det vi har kommet fram til der fordi at vi har diskutert det, og vi har kommet fram til noe fornuftig sammen. Og så selvfølgelig hvis ting endrer seg, eller jeg er veldig uenig i noe, så velger jo jeg noe annet, ja. Men det har jeg ikke opplevd enda, rett og slett (...) Jeg har kanskje avveket noe og lagt på noen måneder eller trukket fra noen måneder, ikke sant, fordi jeg opplever at kanskje ting endrer seg, eller at man får et annet syn på det når man er i retten. Men utover det så er jo det på en måte noe vi kommer frem til samla». (Påtale1)

Påtale2 derimot fremhever at de fleste sakene hun behandler ikke går gjennom KOG før saken blir avgjort. Når det gjelder avgjørelsene rundt om saken er egnet eller ikke, noe som er beskrevet som en av KOGs kjerneoppgaver, hevder hun at påtale, i de fleste tilfeller, er i stand til å ta disse avgjørelsene på egenhånd. Når det gjelder vurderinger av egnethet, som oppgaven skal diskutere senere, uttrykker dermed Påtale2 at dette er noe de i de fleste tilfeller kan gjøre utenfor KOG. Hun uttrykker at KOG i deres distrikt benyttes mer for å drøfte saker *etter* at straffegjennomføringen er i gang;

«Sånn som vi bruker koordineringsgruppa så er det mer opp imot.. Ja, under straffegjennomføring. Å være en støtte til ungdomskoordinator under straffegjennomføring, da, og ikke så mye at man bruker KOG til å finne ut om saker er egna eller ikke, for den vurderinga den klarer vi å ta selv. Men at vi selvsagt bruker

KOG hvis det er behov for det. Men man ser ganske raskt, tenker jeg, om saker er egna for ungdomsoppfølging eller ikke, da». (Påtale2)

Dette viser at påtales praksis i hvordan de benytter KOGen varierer, og dette indikerer at KOGen brukes på ulike måter. Dette har også tidligere forskning på KOG vist (Eide m.fl., 2016). Dersom påtale velger å ikke drøfte saken i KOG før avgjørelse, kan dette trolig forsterke den maktposisjonen påtale innehar i straffereaksjonene, som vist tidligere. Det påvirker også de andre aktørenes mulighet til innflytelse. Ettersom KOG er svakt formalisert, dannes rom for å selv forme praksisen ut fra oppfattet behov for drøfting.

Noen i mitt utvalg er også i tvil om hvor mye påtale påvirkes av diskusjonene i KOG, for eksempel Barnevern Tiltak og Kriminalomsorg1. Barnevern Tiltak uttrykker usikkerhet rundt påtales handlingsrom, mens Kriminalomsorg1 knytter usikkerhet til sammenhengen om sakene har blitt diskutert i KOG og saksutfallet. Kriminalomsorg1 svarer dette på spørsmål om hun føler påtale tar hensyn til diskusjonene i KOG når avgjørelsene tas;

«Det kan ikke jeg svare på, fordi at jeg har aldri fulgt en sak hele veien sånn. For det er jo ikke sikkert at... De sakene jeg er involvert i straffegjennomføringen på, det er bare ungdomsstraffene, ikke ungdomsoppfølgingen. Ungdomsstraffene er jo sjeldne, eller altså, det er få av dem. Om det er noe sammenheng, altså om de overhodet har blitt diskutert i KOG, det kan ikke jeg si når det kommer så langt som at vi blir involvert i dommen». (Kriminalomsorg1)

Barnevern Tiltak reflekterer over i hvilken grad påtale lar seg påvirke av det som blir drøftet i KOG, og viser usikkerhet om påtales handlingsrom. Han viser til at påtale må følge lovgivningen og forholde seg til selve lovbruddet;

«Det er vanskelig å vite hvorvidt påtale lar seg påvirke av det vi sier. For noe er skjønn, blant annet om det er oppfølgingsbehov eller ikke, ikke sant (...) Det er vanskelig å gjøre noe med fakta. Og de (påtale min anm.) skal først og fremst, tenker jeg, orientere seg på fakta, altså selve straffbare forholdet (...) Så sånn sett så tror jeg samarbeidet påvirker de som er i KOG på hvert sitt bord, men jeg tror juristene har lite spillerom egentlig for å vurdere ting. Eller nei, jeg tror ikke KOG påvirker dem så veldig mye, og det skal det kanskje ikke heller, da». (Barnevern Tiltak)

Slik ser vi at oppfattelsen av KOGs funksjon, og hvordan KOG benyttes, varierer. Dette påvirker også oppfattelsen av innflytelse i sakene på ulike måter. Følelsen av innflytelse i sakene er dermed litt blandet i mitt utvalg. Noen opplever at diskusjonene i KOG har mer

påvirkning på utfallet i saken enn andre. De fleste opplever derimot at det som oftest er samsvar mellom det som blir diskutert i KOG og det som blir utfallet i saken. Særlig Påtale1 uttrykker at de i stor grad følger det gruppen har kommet frem til i fellesskap, og de øvrige deltakerne opplever at påtale i stor grad tar avgjørelsene basert på det man har blitt enig om i KOG. Det kan vise at selv om aktørene innehar ulik grad av beslutnings – og definisjonsmakt i samarbeidet, betyr ikke det at aktørene opplever at de er uten innflytelse i samarbeidet eller i saksgangen. Samtidig viser mine funn at man også stiller seg tvilende til om diskusjonene har innflytelse på beslutningene. Som Strype m.fl. (2014) vektlegger er følelse av innflytelse viktig for å føle at samarbeidet er verdifullt og nyttig, noe de fleste av deltagerne i mitt utvalg uttrykker at de opplever at det er. Dermed ser man også at de kunnskaper og erfaringer hjelpeaktørene besitter blir ansett som verdifulle innenfor KOG, og av påtale, bare muligens på en mindre dominant måte enn det strafferettslige perspektivet.

I denne delen har vi sett at selv om den strafferettslige kapitalen kan sies å ha forrang i KOG, opplever de fleste aktørene i mitt utvalg at det meningsfylt å delta i KOG, og at de har innflytelse i sakene. Samtidig ser vi at KOG benyttes på ulike måter og oppfattelsen av grad av innflytelse varierer. Det vil også være personlige variasjoner i hva man oppfatter som «innflytelse». Det er praksisvariasjoner mellom gruppene, for eksempel i hvor mye påtale benytter KOG til drøfting i forkant av saksbeslutningene. Det at KOG er såpass uformalisert er på en side positivt fordi det gir rom til å forme hvordan man vil benytte gruppen. På en annen side kan dette også være med på å forsterke visse maktstrukturer og svekke det faglige grunnlaget for avgjørelsene, for eksempel dersom påtale velger å ikke benytte gruppen for drøfting i forkant av avgjørelsene. Jeg vil gå nærmere inn på de ulike rollene og hvordan de ulike perspektivene posisjonerer seg i forhold til hverandre i hjelper/kontrollør dikotomi. Nærmer de ulike perspektivene hverandre, eller «spisser» de rollen sin i KOG? Kan samarbeidet i KOG være med på å endre eller opprettholde de tradisjonelle strukturene i hjelpe- og straffesystemene?

6.2 Hjelper eller kontrollør?

Som vist i bakgrunnskapittelet bygger de nye straffereaksjonene på to logikker som historisk sett har blitt sett på som motstridende. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging befinner seg i krysningspunktet mellom straff og hjelp, noe som må balanseres på en god måte (Andrews og Eide, 2019). Her befinner man seg i noe av kjernen i det som kan være en utfordring

tverrfaglige samarbeid, nemlig at de ulike instansene forholder seg til ulike logikker, og gjennom dette ulikt lovverk, ulike strategier, handlingsplaner, arbeidsmetoder og verdigrunnlag. For eksempel peker Brynildsrud (2019) at de nye straffereaksjonene kombinerer mulige motstridende hensyn om allmennhetens beste og grunnleggende sosialfaglig hensyn om barnets beste og minste-inngreps-prinsipp.

For å sette de ulike perspektivene litt på spissen ønsker jeg å undersøke nærmere hvordan de ulike aktørene i mitt utvalg plasserer seg i forhold til hverandre i en hjelper/kontrollør-dikotomi. Som presentert i bakgrunnskapittelet beskriver Ericsson (1996) at kontrollen av barn og unge i et historisk perspektiv hovedsakelig har pendlet mellom to ulike logikker, mellom straffemodellen og behandlings-/oppdragelsesmodellen. Disse er i dag blandet sammen i nye straffereaksjonene. Man kan likevel forvente at de strafferettslige aktørene, som for eksempel politiet, fortsatt opplever kontrollørrollen sterkt, og barnevernet opplever hjelperrollen sterkt. Man kan derfor til en viss grad snakke om typologier representert i de strafferettslige og sosialfaglige logikkene. Det jeg i denne delen vil undersøke nærmere er om disse ulike perspektivene og hensynene egentlig skiller seg så mye fra hverandre? Nærmer de seg hverandre, eller er de med på å distansere seg ytterligere fra hverandre? Kan samarbeidet i KOG og straffereaksjonene være med på å endre de tradisjonelle oppfatningene om de ulike, motstridende logikkene på en ny måte? Jeg vil i en forlengelse av dette til slutt i denne delen undersøke om noen av aktørene opplevde rollekonflikt å delta i KOG, særlig da særlig med tanke på at de sosialfaglige aktørene tar del i en straffegjennomføring.

I mine funn er det aktørene fra politi, påtale og kriminalomsorg som ser på seg selv som tydeligst kontrollører i samarbeidet. Ut fra typologiene og forventningene knyttet til disse profesjonene er dette som ventet. For eksempel nevner flere at deres rolle er å inneha «juristblikket» eller «straffegjennomføringsperspektivet». De spisser rollene sine inn mot sin rollefunksjon i en straffekontekst når de snakker om dette. Likevel er det få av de tradisjonelle kontrollørene som vektlegger at de kun føler seg som kontrollører i samarbeidet. De fleste, som opplever at de hovedsakelig har et kontrollperspektiv inn i KOG, er også opptatt av å understreke at de er opptatt av ungdommens beste. For eksempel legger Påtale2 vekt på dette;

«Jeg oppfatter meg jo kanskje mest som en kontrollør, i og med at jeg har det straffegjennomføringsperspektivet, men vi ønsker jo det beste for ungdommen, sant (...) Vi er jo nødt til å være de som er ganske tydelige i straffegjennomføringen, men vi har jo og hjelpeperspektivet til stede i høy grad (...) Så vi har jo veldig perspektiv og

på at vi ønsker jo det beste for ungdommen, vi ønsker jo at de skal få ordna opp i livet sitt og slutte og begå kriminalitet og kanskje få hjelp da». (Påtale 2).

Flere av kontrollaktørene vektlegger nettopp det at de også innehar hjelpeperspektivet, at fokuset i samarbeidet er på ungdommens beste. Dette viser også at kontrollørene er opptatt av å ivareta det man tradisjonelt anser som et sterkt barnevernsfaglig hensyn om «barnets beste». Dette viser at dette hensynet veier tungt i de nye straffereaksjonene, noe det også skal gjøre ifølge offentlige dokumenter (Prop 57 L 2013-2014, s.58). Det er flere av kontrollaktører som legger vekt på sin kontrollørrolle ut fra mer allmenne hensyn, som å «ivareta samfunnssikkerhet» og «å håndheve lov og orden». Her spisser kontrollørene rollen sin inn mot de mer tradisjonelle straffehensynene, samtidig som de fremmer at de også innehar et hjelpeperspektiv. Dette kan sees gjennom Påtale1 og Politi1 sine refleksjoner rundt spørsmålet om hva de føler seg mest som;

«Jeg ser på meg selv, som påtalemyndighet da, først og fremst som en kontrollør. Og rollen er jo på en måte å ivareta, altså forvalte straffelovgivningen, og påtale det som er lovbrudd. Og gjennom det også ivareta, ikke sant, samfunnssikkerhet og vernet og ja, hensynet til ro og orden. Men jeg tenker også at det handler om det at man på en måte blir en slags hjelper». (Påtale 1)

«Mest kontrollør da, i og med at samfunnsoppgaven til politiet er å håndheve lov og orden. Men for å gjøre den kontrollørjobben bra, så må jeg og ha et slags hjelperperspektiv i det da, men det er ikke mitt ansvar å hjelpe den ungdommen, for det er det foreldre og barnevernet som har». (Politi)

Påtale, politi og kriminalomsorg sitt samfunnsoppdrag og roller skiller seg naturligvis fra hva hjelpeapparatet sitt, noe aktørene presiserer. Politi for eksempel fremhever her grensene mellom ansvarsområdene til politi og barnevern. Likevel kan det se ut til at de tradisjonelle kontrollaktørene ikke er «enten-eller» i denne dikotomien, da de fleste vektlegger at de også innehar hjelpeperspektivet. I mitt materiale finner man derimot ikke en like klar tendens dersom man «snur det», og ser på det motsatt. Aktørene i mitt utvalg fra hjelpeapparatet, barnevernet og SLT-koordinator, opplever seg selv som hjelpere, som var ventet, men ingen av disse presiserer at de også innehar et kontrollperspektiv. Derimot presiserer for eksempel Barnevern Tiltak at hjelp ikke burde blandes med kontroll. Han mener rene kontrolloppgaver, som urinprøvetaking, burde tas et annet sted hos noen som ikke hadde en hjelperrolle. Han er opptatt av å holde kontroll og hjelp adskilt;

«Jeg opplever meg som hjelper. Jeg er på en viss grad med på å kontrollere noe, men... For det første så prøver jeg ikke dra til meg disse kontrolloppgavene, tvert imot egentlig (...) Hvis de som i utgangspunktet er bedre på å kontrollere plutselig skal hjelpe, så blir det kanskje dårlig hjelp. Og i ytterste konsekvens blir det fra vår side sånn at det blir dårlig kontroll. Pluss at hjelpepotensialet ikke blir benyttet fra ungdommens side hvis det blandes veldig sterkt». (Barnevern Tiltak)

Barnevern Tiltak prøver slik å distansere seg fra kontrolloppgavene som han mener står i motsetning av hjelperrollen. Han mener at dersom hjelperne skal være kontrollører blir dette nødvendigvis ikke god hjelp. Han trekker, i likhet med Politi, en klar grense mellom ansvarsområdene ved å vektlegge at kontroll i en straffegjennomføringskontekst ikke bør være del av barnevernets oppgaver. Dette kan vi også se i tidligere forskning. For eksempel viser Lid (2016) til en artikkel av Huse (2015) som hevder det kan oppleves problematisk for sosialfaglige aktører å delta i oppfølging av ungdom gjennom pålagte straffereaksjoner. Huse (2015) er bekymret for om det å delta i oppfølging av en straffereaksjon kan gå på akkord med sosialfaglige grunnverdier, som frivillighet og brukermedvirkning. Det kan gå imot premisser for arbeidet deres og selve oppdraget de har som sosialarbeidere. Dette kan belyse mine funn rundt det Barnevern Tiltak uttrykker, dilemmaene ved å sammenblande rollene som hjelper og kontrollør for sterkt. SLT-koordinator opplever også at hun hovedsakelig har en hjelperrolle inn i KOG;

«Jeg tenker jo at jeg er en hjelper fordi at jeg ønsker at den ungdommen som vi skal sette en oppfølging rundt, at den skal være best mulig, ikke sant (...) Vi må prøve å få satt et dagtilbud, for det vil koste oss alt for mye om denne ungdommen skal gå på NAV, ikke sant. Og hva må til for at denne ungdommen skal klare å være i jobb, skole, dagtilbud. For at denne ungdommen skal ha et godt liv da». (SLT-koordinator)

Her ser vi at fokuset også er på ungdommens beste ut fra et hjelpeperspektiv, selv om hun også knytter det opp til samfunnsøkonomiske hensyn. Ungdomskoordinatorenes opplevelse av egen rolle er litt mer tvetydig. De uttrykker å både være straffegjennomførere, og gjennom dette kontrollører, men også helpere og koordinatører. De uttrykker tydeligst denne dobbeltheten, eller trippelheten, som består av både hjelp og kontroll, med en ekstra koordineringsdimensjon. Ungdomskoordinator2 opplever seg tydeligst som en kontrollør, men også som et bindeledd mellom de ulike aktørene, som en koordinator. De er begge enige om at en viktig rolle for dem er å være en katalysator for de andre hjelperne, og å gjøre «de gode hjelperne gode og trygge», som Ungdomskoordinator2 uttrykker det.

Ungdomskoordinatorene har et viktig ansvar for å løse ungdommen gjennom straffegjennomføringen på en god måte, gjennom både kontroll og hjelp.

Ungdomskoordinators rolle blir også viktigere etter at saken er avgjort og sendt til konfliktrådet, ved at de får mer ansvar for sakens utvikling. Ungdomskoordinatorene opplever det slik;

«Nei, kontrollør er jeg ikke... Jo, på en måte så må jeg jo kontrollere at saken er... Fordi det er jo ungdommens beste at de skal gjennomføre. Så ja, jeg må ha oversikt, og det er jeg som skal guide hele oppfølgingsteamet og ungdommen gjennom det her. Så ja, jeg har en kontrollfunksjon. Men samtidig så er jeg en hjelper, jeg er på ungdommens side, det er jeg som bygger teamet rundt ungdommen. Det er jeg som heier på ungdommen, det er jeg som løfter dem opp». (Ungdomskordinator1)

«Jeg opplever meg nok mest som, altså, koordinator. Fordi hjelperne er jo de jeg skal finne der ute i oppfølgingsteamet, det er de som kan sitt hjelpefag på en måte (...) Så jeg opplever meg nok absolutt mest som en koordinator og straffegjennomfører, eller kontrollør, hvor jobben min er å finne de gode hjelperne og gjøre de gode hjelperne gode og trygge». (Ungdomskordinator2)

Selv om deltakerne opplever å ha relativt klare tanker om sin rolle som enten hjelper eller kontrollør, som jeg har valgt å kalle det her, så er det få av aktørene som uttrykker å kun inneha det ene perspektivet. Selv om de fleste av aktørene plasserer seg i en av de ulike kategoriene, var særlig de tradisjonelle kontrollørene opptatt av at de også var hjelper. Det er disse som tydeligst presiserer at de også innehar hjelpeperspektivet. Hjelperne er derimot klar over at de deltar i en straffegjennomføring, men vil ikke ha ansvaret for kontrolloppgavene. Slik kan et viktig funn være at aktørene oppfatter at god kontroll også skal inneha hjelp, men god hjelp skal ikke nødvendigvis inneha kontroll. Dette funnet er interessant i og med at oppgaven tidligere har argumentert for at det strafferettslige perspektivet dominerer i KOG, og det er de strafferettslige aktørene som har mye makt. På tross av dette kan det se ut til at det er barnevernfaglige hensyn og disse verdiene som «kopieres» inn i en straffegjennomføringskontekst, og slik får ny betydning og bruksområde. Straffeaktørene er derimot mer bundet av de juridiske sidene ved straffen og kontrollen, og derfor blir også mulighetene for hvor de kan plassere seg styrt av dette. Når det er sagt ønsker alle aktørene ungdommens beste, og det er dette hensynet som «gjennomstyrer» aktørenes egne beskrivelser.

Når det kommer til å fusjonere hjelp og straff på den måten ungdomsstraff og ungdomsoppfølging gjør, kan samarbeidet tenkes å utfordre aktørenes faglige habitus på flere måter (Bourdieu, 2006). Yrkeshabituser er i denne konteksten de ulike faglige hensyn, måter å jobbe på, menneskesyn og verdigrunnlag, som er inkorporert i aktørene. Habituser til yrkesutøver påvirker praksisfeltet, og omvendt (Chan, 1996). Det som er interessant er at Ungdomskoordinators yrkeshabituser er forholdsvis nye. Man ser at de øvrige aktørene plasserer seg tydeligere i dikotomien ut fra sin yrkesposisjon, selv om det er variasjoner også her. Hughes og Gilling (2004) har knyttet Bourdieus habitusbegrep til å undersøke kunnskaps – og ferdighetsgrunnlaget og habituser til en av de nye forebyggingsaktørene i Storbritannia, Community Safety Manager (CSM). De fant at disse aktørene identifiserte seg mest i en sosialdemokratisk, byråkratisk kontekst, heller enn i en neo-liberal, «straffende» kontekst. Et slikt perspektiv kan si noe om hvordan aktørenes habituser kan påvirke og påvirkes av institusjonaliserte prosesser i endring (Hughes og Gilling, 2004, s.132-133). Ut fra dette kan ungdomskoordinator forstås som en relativt «ny» profesjon, og derfor er det interessant å se på hvordan deres habituser både former, og formes av, praksisfeltet. Det ser ut til at mine ungdomscoordinatorer identifiserer seg, i likhet med CSM-aktørene, mest i en sosial velferdskontekst som hjelpere, men også med et straffe – og kontrollørperspektiv.

Dersom man ser tidligere studier på partnerskapsarbeid i sammenheng med KOG, kan man forstå hvordan samarbeidsprosessene har bidratt til å sammenføre de ulike logikkene rundt straff og hjelp i større grad enn tidligere. Nye former for samarbeid skaper nye forståelser for feltet, noe som påvirker både feltet og aktørenes habituser over tid. Man nærmer seg hverandre gjennom å skape rom for refleksjon og drøfting, slik som KOG legger til rette for. Det blir derfor ensidig å si at kun ett perspektiv dominerer i KOG. O'Neill og McCarthy (2014) fant i sin studie at politiet forhandler, fremfor dominerer, om sine perspektiver gjennom kompromisser i tverrfaglig samarbeid. De ulike aktørene i KOG forhandler også hele tiden om ulike hensyn og ulike problemforståelse gjennom samarbeid. Aktørene er på en side opptatt av å ivareta sitt perspektiv og faglighet. På en annen side indikerer mine funn at man i slik tverrfaglig samarbeid, over tid, inkorporerer de andres perspektiver, hensyn, språk og erfaringer gjennom samarbeidet. Det kan tyde på at profesjonene på mange måter nærmer seg hverandre ved dette arbeidet. Dette for eksempel ved at de fleste av strafferettslige aktørene også vektlegger «barnets beste» som det mest sentrale hensynet når de selv snakker om rolle. I KOG dannes også en egen kultur, ved for eksempel å danne definisjoner for deres felles arbeid gjennom språk. Et eksempel på dette er verbene «å egne» og «å brudde» ungdommen,

som alle i mitt utvalg benytter. Dette har intern betydning for de som deltar i KOG, og er med å skape en egen kultur og samhold i gruppen. Over tid vil de sosiale relasjonene i KOG kunne bidra til å skape nye måter å tenke på, nye verdier og praksiser, og slik også over tid, endre habitusen til både aktørene og profesjonene i seg selv.

Som en oppsummering kan man si at det kan tyde på at to, i utgangspunktet, ulike logikker, henholdsvis straffe – og hjelpe-logikk, nærmer seg hverandre i større grad gjennom dagens tverrfaglige samarbeid. I mitt materiale kan det derimot se ut til at det er straffelogikken som nærmer seg hjelpeperspektivet i størst grad, mens det kan se ut til at hjelperne fortsatt opplever visse verdi – og rollekonflikter ved å delta i straffereaksjonene. Derfor vil oppgaven se nærmere på dette. Opplever aktørene fra barnevernet at det kan oppstå rollekonflikt for ved å delta i en drøftingsgruppe i en straffegjennomføringskontekst?

6.2.1 Rollekonflikt?

På bakgrunn av at sakene som drøftes i KOG skjer i en kontekst av straff og straffegjennomføring, ønsker jeg å undersøke nærmere om representantene fra barnevern opplever noen utfordringer ved å delta i KOG. En rollekonflikt kan oppstå når det kan oppstå diskrepans mellom normsenders og rolleinnhavers forventninger (Lauvås og Lauvås, 2004, s. 72). Derfor hadde jeg på forhånd en forventning om at aktørene fra barnevern lettere kunne oppleve en viss rollekonflikt i KOG. Dette ettersom deres ideologi, verdsett og lovverk, som for eksempel hensynet til barnets beste og minste inngreps-prinsipp, kan tenkes å i noen tilfeller stride mot den tradisjonelle straffelogikken. Dette så vi også i tidligere avsnitt der Barnevern Tiltak presiserer at det er viktig for han å skille mellom hjelp og kontroll. Opplever representantene fra barnevern på noen måte rollekonflikt ved å delta i KOG? På dette spørsmålet svarte Barnevern Leder;

«Nei, egentlig ikke sånn. Jeg ser det mer som hjelp jeg, for lovbruddet har skjedd. Og da er det hvordan unngå at de havner i fengsel, for eksempel». (Barnevern leder)

Hun ser på sin deltakelse som hjelp ved at hun kan bidra med å finne andre løsninger for ungdommen enn fengsel. Fengsel ble av flere aktører trukket frem som den minst ønskelige utveien for ungdommene. Barnevern Psykolog uttrykker følgende rundt sin deltagelse i KOG;

«Jeg er veldig klar over at det er en del av... Altså, at det er en straffegjennomføring på et vis, det er jeg jo. Litt sånn fordi vi stadig blir mint på det på møter (...). Sånn sett så tror jeg jeg er klar over det, men jeg opplever ikke et dilemma i forhold til min rolle. Jeg har ikke så mye ansvar for det, på et vis. Jeg tenker at jeg prøver å bidra med å ha kjennskap til hva (denne instansen, min.anm) har (...) Ja, litt mer over til psykisk helse og kan gi råd hvis det noe innenfor det, så. Jeg synes ikke det er et stort dilemma, sånn som det er». (Barnevern Psykolog)

Han opplever det, som vi ser her, ikke som et stort dilemma ved å delta i KOG. Han vektlegger at dette er fordi han opplever å ikke ha ansvar i saken. Dette kan sees i lys av at han er med i KOG som en faglig deltaker, og ikke er ansvarlig for de avgjørelser som tas. Det kan tyde på at han distanserer seg fra det å bidra med å ta avgjørelser rundt straffegjennomføringen, og at han heller ikke ønsker at det skal være del av hans arbeidsoppgaver. Han viser at han har reflektert over dette, men opplever ikke en verdikonflikt så lenge han kan frstå fra ansvaret. Barnevern Tiltak hadde lignende tanker om det å delta i KOG som sosialarbeider;

«Og det er kanskje litt spesielt for sosialarbeidere som i utgangspunktet har taushetsplikt og som for så vidt skal unngå eller forebygge nye straffbare handlinger ... Men det som har skjedd... Selv om vi får vite noe, så er det ikke sånn at vi kan eller må videreformidle det (...) I så fall går det mot barnevernsretningen, så det er virkelig.. Det er politiet som setter i gang den prosessen». (Barnevern Tiltak)

Som Barnevern Tiltak nevner kan det oppstå noen utfordringer rundt for eksempel taushetsplikt, og det å skulle balansere det barnevernsfaglige med det strafferettslige. Han impliserer, slik jeg forstår det, at selv om man skulle få vite om kriminelle handlinger som barnevernsansatt, så er man ikke tvungen til å videreformidle dette på grunn av taushetsplikt-hensyn. Han distanserer seg fra kontrolldelen i straffegjennomføringen ved å presisere at det er politiet som «setter i gang den prosessen». Slik kan vi forstå at de ulike representantene fra barnevern ikke nødvendigvis opplever en direkte rollekonflikt ved å delta i straffereaksjonene. De nøytraliserer sin deltakelse ved å presisere at de ikke har ansvar for straffesaken. De ser det mer som at de bidrar til å hjelpe ungdommen, samtidig som de fremhever at de ikke har ansvar for saken. Det kan derfor forstås at de sosialfaglige aktørene opplever seg som bidragsytere, men som ikke vil tildra seg ansvar for straffegjennomføringen. Det er trolig i de tilfeller hjelperne opplever å få strafferettslig ansvar eller oppgaver at de potensielt opplever en viss rolle – og verdikonflikt ved å delta i straffereaksjonene.

6.3 Det relasjonelle og faglige samarbeidet

Et velfungerende tverrfaglig samarbeid er et ideal i dagens kriminalitetsforebyggende arbeid. (Justis – og politidepartementet (2005-2008)). Likevel har forskning vist at tverrfaglig samarbeid kan være konfliktfylt og møte flere utfordringer, både relasjonelt, faglig og strukturelt (Crawford 1998, Carlsson, 2005, Egge og Barland, 2009, Helgesen 2019). Her vil jeg fokusere på de relasjonelle og faglige forholdene. Konflikter er på mange måter nødvendig og naturlig i tverrfaglig samarbeid fordi samarbeidet mellom instanser ofte representerer motstridende verdier, strukturelle ulikheter og ulike profesjonelle ønsker. Det som derimot er avgjørende er hvordan man løser de konfliktene som oppstår. Her er tillit en svært viktig faktor (Crawford, 1998). Tverrfaglig samarbeid kan ofte ha samme overordnede mål, men oppleve å ha ulike midler for å oppnå disse. I denne delen undersøker oppgaven derfor nærmere hvordan aktørene opplever de relasjonelle, faglige sidene ved samarbeidet. Hva fungerer og hva er utfordrende? Hvordan opplever aktørene faglige diskusjoner og motsetninger?

6.3.1 Stabilitet, trygghet og tillit

Samtlige av mine intervjudeltakere opplever at samarbeidet i KOG generelt fungerer godt, og oppleves som faglig givende. Grunnen til dette, som mange av dem påpekte, skyldes i stor grad gjensidig respekt for hverandres fagfelt og kunnskap. I situasjoner der det eventuelt oppstår uenigheter, kan man dermed benytte faglige ulikheter til noe positivt og utviklende;

«Jeg opplever at det er veldig fruktbart at vi er mange ulike fag fordi at det er flere inne som kan se på dette her med ulike øyne. Også har vi vært veldig heldige å få en fin gruppe som fungerer i form av at vi... Takhøyden den er stor og jeg opplever at folk sier ifra om det som er sine bekymringer, eller hvordan de ser det og hva de tenker». (Påtale1)

De fleste opplever, i likhet med det Påtale1 forteller, en klar gjensidig respekt for hverandre og hverandres fagfelt, noe som de synes gjør det lettere å tørre å være uenig og si ifra om ting. Dette forteller flere av intervjudeltakerne, for eksempel Barnevern Tiltak;

«Jeg synes ikke at vi er uenig nødvendigvis er et problem, det er kanskje en styrke. Og det handler om tillit, om gjensidig respekt og kanskje også en kultur i KOG, det at man faktisk kan være uenig. Så jeg synes ikke det er problem, tvert imot, det er en styrke at man kan være uenig». (Barnevern Tiltak)

Flere vektlegger tillit i gruppa som en viktig faktor i samarbeidet. Tillit er en sentral dynamikk i alt tverrfaglig og tverretatlig samarbeid, særlig for instanser som tidligere har hatt lite med hverandre å gjøre. Derfor er tillit sentralt for å forebygge misforståelser og stereotypier rundt andre profesjoner eller instanser (Crawford, 1998, s.179). Dette viser blant annet forskningen til Carlsson (2005, s.67) der samarbeidet mellom prosjektet «Tett-på» og barnevernet ble vanskelig fordi barnevernet ikke hadde tillit til prosjektets faglighet, samt de opplevde at prosjektet hadde lite å gi dem.

Grimens (2009) tese om tillitskjeder mellom profesjoner kan benyttes for å belyse hvorfor samarbeidet oppleves tillitsfullt i KOG. Etter Grimens tese kan det oppstå ulike type tillitskjeder, alt etter hva det stoles på (Grimen, 2008, 2009). Man kan ut fra dette hevde at aktørene i KOG uttrykker at de stoler på hverandres kompetanse og at aktørene har gode intensjoner overfor hverandre og ungdommen. Dermed kan man si at det oppstår ulike tillitskjeder, for eksempel en kompetansebasert og en intensjonsbasert tillitskjede. I motsetning til tillitskjeder, kan det oppstå kontrollkjeder. Ved manglende tillit til andres kompetanse blir kontrollkjeder viktig for å kontrollere andres arbeid. Slike kontrollkjeder kan være vanlige i samarbeid der grupper med svært ulik kompetanse skal samarbeide, som kunne tenkes å være situasjonen i KOG der mange ulike aktører er representert (Grimen, 2008, s.206). Det var derimot ingen i mine funn som uttrykte at de ikke hadde tillit til de andre aktørene sin kompetanse eller intensjoner.

Tilliten i KOG er, gjennom mine funn, hovedsakelig knyttet til stabilitet og kontinuitet i gruppa. Dette samsvarer også med tidligere forskning på hvilke elementer som er viktige for et godt, tverrfaglig samarbeid (Gundhus m.fl., 2008, McCarthy og O'Neill, 2014). Stabilitet over tid er viktig for å kunne gjøre en god jobb og er avgjørende for håndteringen av konflikter og utfordringer. Dette kommer også frem i mitt datamateriale, der nesten samtlige av aktørene knytter det gode samarbeidet til trygghet og stabilitet i gruppa. Det er viktig at aktørene har god kjennskap til hverandre, her illustrert ved Barnevern Tiltak, SLT-koordinator og Ungdomskoordinator1;

«Har man en følelse av at den informasjonen blir behandla fortrolig, og det er takhøyde, så vil man kunne bruke rommet også i bredden (...). Hvis det blir en stor utskiftning, så vil kanskje de enkelte deltakerne holde tilbake. Så jeg tror det kanskje

er mer et potensielt problem, enn at jeg opplever det i det daglige, men jeg ser det. Hvis det er mye utskiftninger, så kan det også bli utfordrende». (Barnevern Tiltak)

«Jeg tenker jo at samarbeidet oss i den KOG-gruppa er veldig bra, vi har... Ikke sant, alle vi som sitter der nå, vi har sittet lenge, vi kjenner hverandre godt, er ganske trygge på hverandre. For jeg tenker jo at det med trygghet i samarbeidet er veldig viktig i en sånn gruppe». (SLT-koordinator)

«For å få til et godt samarbeid, så er det viktig at man ikke rullerer på, for voldsomt, på den gruppa der, ikke sant. For en fast gruppe, som vil komme, og som har lyst til å bidra og drøfte. Og når du får det på plass, så får du drøftinga på et helt annet nivå». (Ungdomskoordinator1)

Slik ser vi at mange av aktørene opplever at tillit og trygghet er noe som bygges opp over tid, og som kan være med på å bygge opp tillitskjeder i samarbeidet. En sentral side ved tillit i samarbeid mellom profesjoner over tid, i lys av Grimens tillitskjede-tese, er at det kan føre til at samarbeidet blir rutinisert. Det vil si at man ikke trenger å kontrollere hverandres arbeid hele tiden fordi man stoler på at den andre gjør sitt arbeid på en god måte, og dermed over tid kan man bygge på hverandres arbeid mer rutinemessig. Dette er på en side positivt fordi det effektiviserer samarbeidet, både økonomisk og informasjonsmessig (Grimen, 2008, s.206). Dette er viktige elementer fordi en hurtig igangsetting av straffegjennomføringen for ungdommene er ønskelig (Eide m.fl., 2016). På en annen side kan rutinisering av samarbeidet også snevre inn synsfeltet over tid og føre til at det skjer feil i kjedene som er vanskelig å rette opp igjen. En av intervjudeltakerne pekte blant annet på noen utfordringer rundt det ved å bli for «dus» med hverandre, som hun kaller det. Hun ønsker, til forskjell fra de andre aktørene, å rullere mer på deltakerne i KOG;

« (...) Så sånn sett så tenker jeg at man heller kunne ha rullert på hvem det er fra politiet som kommer, og man kunne rullert på hvem fra påtale som kommer, man kunne ha rullert på hvem fra barnevernet som kommer. Det trenger ikke være noen faste heller, for inviterer de noen andre enn meg, så vil de jo få andre perspektiv, fordi at min kollega har jo en annen bakgrunn (..) Hvis det blir de samme personene som møtes i KOG gang etter gang etter gang, så vil jo det og på en måte miste sin funksjon, for da blir vi jo kanskje for dus eller... Da tenker vi ikke nytt igjen, da». (Politi)

Gjennom Politi sitt utsagn kan vi forstå at for høy grad av rutinisering og nær tillit mellom aktører også kan innebære noen potensielle fallgruver (Grimen, 2008, s.206). Ved å komme for tett på hverandre i en slik gruppe kan man også utviske faglig identitet over tid. Man blir

likere inn-gruppen man tilhører ved at man oppgir egen identitet og blir mer lik majoritetskulturen (Lauvås og Lauvås, 2004, s.74). Dette kan gjøre de faglige diskusjonene mindre kontrastfylte, og man risikerer å gå glipp av andre meningsfulle perspektiver. Slik kan gruppen miste noe av sin funksjon over tid, som Politi påpeker.

6.3.2 Konflikter – utviklende eller hemmende?

Selv om de fleste av aktørene beskriver samarbeidet som godt, betyr ikke det at samarbeidet er uten faglige konflikter eller uenigheter. Flere av aktørene forteller at de opplever uenigheter i gruppa, dette gjelder derimot for det meste faglige uenigheter. De færreste opplever personlige konflikter eller store, uhåndterbare uoverensstemmelser. De fleste ser derimot på eventuelle faglige uenigheter eller forskjeller som en styrke for samarbeidet, noe som de kan benytte til noe positivt og utviklende. Konflikt eller uenigheter blir av de fleste av aktørene i mitt utvalg ønsket velkommen i KOG. For eksempel Politi ville gjerne ha enda mer faglig diskusjon rundt ungdommen, og mer uenighet. Faglige uenigheter er noe hun ser på som noe utviklende;

«For min del kan det jo godt gå ei kule varmt i de møtene der, liksom at; Nei, søren, han... At liksom det kan bli sånn temperatur. For vi ser jo på en måte en sak, en ungdom, fra forskjellig... Med forskjellig blikk, da. Men det er jo når vi utfordrer hverandre på det, at vi kan lære noe». (Politi)

Dersom vi ser dette i lys av tidligere forskning på temaet kan vi se at når konflikter og uenigheter håndteres på en åpen måte, kan dette være en styrke i samarbeidet, slik som Gundhus m.fl. (2008) fant i sin forskning på samarbeidsklima i SLT-samarbeidet, nærmere beskrevet i kapittel 3. I mine funn kan vi forstå det som at de fleste av aktørene i KOG opplever samarbeidet hovedsakelig som «harmonisk» og «utvekslende». Dette er begge kategorier som kan plasseres under åpenhet i samarbeidet. Åpenhet er viktig fordi det fremmer tillit, gjensidighet og læring (Gundhus m.fl., 2008, s.115). Faglige uenigheter og ulike hensyn er ofte litt motstridende, men at dette er en viktig del av samarbeidet. Det virker som det ikke er nødvendigvis lik problemforståelse som er målet i KOG, derimot ulik problemforståelse blir sett på som en styrke. Målet er likevel å diskutere seg frem til en enighet rundt en løsning. De fleste uttrykker at de opplever et godt og utvekslende samarbeidsklima i KOG, for eksempel Påtale1 og Ungdomskoordinator2. De forklarer deres opplevelse av de faglige diskusjonene slik;

«Det handler jo om faglige uenigheter da. Hvordan man skal løse ting, hva man vektlegger, hva man tenker er god forebygging eller god strafferettspleie. Og da tenker jeg at det er jo det som også er veldig bra med den gruppa, at vi får... Man får liksom kalibrert meningene sine og hvordan man skal veie ulike hensyn mot hverandre».
(Påtale1)

«(...) Alle er ganske opptatt av at de forskjellige meningene må frem, så vi får en god vurdering av hver enkelt ungdom. Og det gjelder jo også de ungdommene som allerede i gang med straffegjennomføring. Hvis vi må vurdere noen endringer, så er det viktig at alle blir hørt». (Ungdomskoordinator2)

Barnevern Psykolog er også opptatt av hvordan kjennskap til hverandre er viktig når faglige ulikheter mellom profesjonene, og dels systemene, oppstår. Han opplever at de fleste av utfordringene med kommunikasjon og eventuelle uenigheter kan løses lettere ved at man kjenner hverandre bedre. Dette kan også knyttes til utviklingen av tillit, som nevnt overfor. Han uttrykker dette slik;

«Altså utfordringene er jo det at man kommer fra veldig forskjellige systemer og har ofte til dels forskjellig bakgrunn, sånn at det kan av og til være vanskelig ... Eller man kan fort oppleve at man snakker litt forbi hverandre hvis man ikke er litt obs på det. Men når man sitter i en gruppe der man etterhvert kjenner hverandre ganske godt, så tror jeg at det er mye lettere». (Barnevern Psykolog)

Strype m.fl. (2014) har identifisert at elementer, som sosial støtte, verdsettelse, kvaliteten på kommunikasjonen og målorientert lederskap, har innvirkning på opplevelsen gruppeklimate i samarbeid. Viktigheten av gruppeklimate for samarbeid kommer også til syne i mine funn, som nevnt overfor. Mine intervjudeltakere vektlegger gruppeklimate som generelt godt fordi man har en respekt og nysgjerrighet for hverandres fagkompetanse, som vist overfor. Det er derimot noen som også fremhever selve kjemien i gruppen som viktig. Dette er en faktor som ikke spesifikt er nevnt så ofte i tidligere forskning, men som spiller inn på gruppeklimate;

«Det har ekstremt mye å si hvilke typer folk som sitter i en KOG, for samspillet i KOG. Selv om egentlig, i utgangspunktet, skal det ikke være det fordi noen av de som er der *bør* jo være der, som kriminalomsorg og politi. Barnevern *bør* jo være der, ikke sant (...) Men likevel så er det jo ulike personer, og dem bidrar ulikt. Noen er veldig lukka, noen er veldig reservert, noen er veldig streng med det med taushetsplikten.. Og

det har jo litt med den kjemien å gjøre. Det er forskjellige folk, ja, det er det absolutt». (Ungdomsordinator1)

Det var også en av intervjudeltakerne som opplever samarbeidet i KOG som litt for ustrukturert og litt for diffust. Denne personen viser til at det trengs en klarere struktur og ledelse på møtene. Ungdomsordinator må styre gruppen mer, for ellers er det de mest taletrengte som tar plassen, opplever denne personen. Dette kan indikere at konflikter som går mer på dynamikken og kjemien i gruppen, oppleves mer problematisk enn faglige uenigheter;

«De (ungdomsordinator min.anm.) må *styre* oss litt mer, for det er ganske sterke personligheter som sitter der. Og da har det jo ikke noe nytte. Da er vi tilbake igjen til det med at folk skal skryte mer av seg selv, enn at vi bare sitter og diskuterer fag, da. (...) Også er det nå ulike personer, da, sånn at det er jo ikke alle som er ekstroverte og liker å høre sin egen stemme, men det er jo kanskje nettopp *de* vi vil ha (...) Så jeg synes man skal å få litt mer alle sammen, da». (Anonymisert)

Som en oppsummering kan vi si at det faglige og relasjonelle samarbeidet oppleves av de aller fleste deltakerne som svært godt. I selve diskusjonene kommer fagligheten frem, og det er her forhandlingene om de ulike perspektivene tydeligst kommer frem. Dette gode samarbeidet begrunner de i tillit og respekt for hverandres fagfelt. Stabilitet, trygghet, tid og åpenhet er faktorer de trekker frem, som viktige for utvikling av tillit. Selv om tillit er en svært viktig faktor for et godt, tverrfaglig samarbeid, viser også en av intervjudeltakerne at for nær tillit mellom deltakerne kan føre til at man blir likere hverandre og mister verdifulle perspektiv. Faglige utfordringer blir ønsket velkommen i KOG, og de fleste opplever faglige diskusjoner som noe positivt og utviklende. Det ser ut til at utfordringer med dynamikken i gruppen oppleves mer problematisk enn faglige utfordringer. Kjemien i gruppa er sånn sett også en viktig faktor i samarbeidet.

7 Vurderinger av egnethet

I denne delen vil jeg se nærmere på selve innholdet i samarbeidet, som hovedsakelig vil dreie seg om de innledende vurderingene som gjøres av egnethet før en ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging settes i gang. Til slutt vil jeg se på hvordan aktørene forholder seg til brudd på vilkår under straffegjennomføringen. Ifølge Prop 57 L (2013-2014, s.55) skal følgende tas med i vurdering av egnethet i ungdomsoppfølging:

«Det må foretas en skjønnsmessig vurdering av om reaksjonen vil være egnet i det enkelte tilfellet. I vurderingen må det blant annet ses hen til lovbruddets art og alvorlighet, gjerningspersonens alder, oppfølgingsbehov, risikonivå og motivasjon for å gjennomføre reaksjonen. Personundersøkelse for mindreårige vil kunne være et godt virkemiddel for å avklare hvilken reaksjon som vil være best egnet for den enkelte unge lovbrøyteren.»

I ungdomsstraff skal det legges større vekt på risiko for nye lovbrudd, og/eller grovheten ved lovbruddet (Prop 135 L, (2010-2011), s.113). Fokuset vil her være på de mer skjønnsmessige vurderingene, heller enn de juridiske forholdene. Jeg vil først se på utgangpunktene for egnethetsvurderingene; samtykke- og kartleggingsprosessen. Jeg vil undersøke videre på hvordan aktørene vurderer de ulike elementene opp mot hverandre, hovedsakelig forholdet mellom risiko, oppfølgingsbehov og motivasjon. Jeg vil se nærmere på hva egnethetsvurderingene består av, og hva som vektlegges. Forholder aktørene seg likt eller ulikt til definisjoner av egnethet? Det er presisert i lovforarbeidene at mange av vurderingene opp mot egnethet er skjønnsmessige, de må vurderes i hver enkelt sak. Derfor vil jeg se nærmere på hvor stort handlingsrom aktørene opplever å ha, og hvordan dette benyttes i praksis. Funnene vil diskuteres opp mot dilemmaer og gråsoner som kan oppstå i disse vurderingene.

7.1 Samtykket – selve utgangspunktet for egnethetsvurderingene

Et sentralt krav ved ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er at det skal foreligge et informert, frivillig samtykke fra både ungdommen selv og verge, dersom ungdommen er under 18 år, jf. Konfliktrådsloven §11. Det må gis samtykke to ganger i prosessen, første gang for at saken skal kunne drøftes i KOG og de tverrfaglige aktørene skal kunne dele den informasjonen de sitter på om ungdommen. Andre gangen når ungdomsplanen er utarbeidet

med tiltak før straffegjennomføringen begynner (Holmboe, 2019, s.181). Uten samtykke kan ikke ungdommen få ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, og dermed blir dette en sentral del av egnethetsvurderingen. Det kan oppstå flere utfordringer og dilemmaer i disse vurderingene om et fritt og reelt samtykke. Disse vil diskuteres opp mot blant annet noen av Holmboe sine kritiske merknader av samtykke i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (Holmboe, 2016, 2017, 2019).

Samtykkets betydning for egnethetsvurderingen i mitt utvalg kan sees i for eksempel Ungdomskoordinator2 sitt utsagn;

«Samtykker ikke ungdommen, så er det jo.. Så sier det jo seg selv. Ser det ut til at ungdommen mangler motivasjon, da må vi jo diskutere det.. Altså hva er årsaken til den manglende motivasjonen, er det i det hele tatt noe å jobbe med? Hvis det ikke er det, så vil vi jo da se på andre muligheter, hva er alternativene for denne ungdommen? Hjelper juristen med å tenke på andre alternativer. Og hvis ikke ungdommen erkjenner noen ting av de faktiske forhold, så er han jo heller ikke egna, så da tar vi noen runder på det. Ja, egentlig de grunnelementene for egnethet, da. Så det er egentlig der litt sånn silinga blir gjort». (Ungdomskoordinator2)

Som Ungdomskoordinator2 påpeker kan det at en ungdom ikke samtykker tyde på manglende motivasjon. Det at ungdommen ikke erkjenner hva han eller hun har gjort kan også påvirke egnethetsvurderingene. Samtykket innebærer slik også at lovbryteren godtar de faktiske forhold som er funnet bevist i dommen eller av påtalemyndighet (Holmboe, 2019, s.181). Dette viser at samtykket er en gjenspeiling av at ungdommen faktisk erkjenner hva som har skjedd og erkjenner sine behov, samt har et ønske om oppfølging. Holmboe (2016, s.6) påpeker derimot at samtykke ikke er det samme som tilståelse, og at ungdommen i utgangspunktet kan nekte straffeskyld og samtidig samtykke i ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Dette hevder han derimot at kan være utfordrende i praksis fordi et gjenopprettende møte, som er et krav dersom fornærmede ønsker det, forutsetter erkjennelse og en unnskyldning overfor offeret (Holmboe, 2016. s.6) Påtale1 uttaler, i likhet med Ungdomskoordinator2, at det må ligge en viss skyldpresumpsjon i bunn for straffereaksjonene, men det ser ut til at det er et rom for skjønn i disse vurderingene. Det kan ut fra praksis, i mitt utvalg, se ut til at man vektlegger at det foreligger en tankeprosess og en viss erkjennelse hos ungdommen i bunn før ungdommen samtykker til straffereaksjonene. Mine aktører legger stor vekt på motivasjonen hos ungdommen i egnethetsvurderingene, som jeg kommer tilbake til senere.

Samtykket er per i dag selve utgangspunktet for videre egnethetsvurdering og en eventuell straffegjennomføring i konfliktrådet. Videre dilemmaer rundt ungdommens forståelse av samtykke og valgmuligheter er noe Holmboe (2016, 2017, 2019) er opptatt av. Ungdommen skal forstå hva det innebærer for han eller henne å si ja til en ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, men også hva som er de reelle alternativene er dersom de sier nei. Selv om de voksne rundt ungdommen ønsker en tett oppfølging, er det viktig å gi ungdommen tilstrekkelig informasjon for at han eller hun skal kunne ta et reelt valg.

Det var flere av aktørene i mine funn som opplever kravet om samtykke til straffereaksjonene som utfordrende. Noen av de opplever at det er vanskelig å vite om ungdom egentlig har de forutsetningene som trengs for å vite hva de samtykker til. Noen av aktørene trakk frem ungdommer som er psykisk syke eller har andre psykiske utfordringer, og at dette kan føre til vanskeligheter med et reelt samtykke. Både Barnevern Psykolog og Politi nevnte dilemmaer knyttet til slike vurderinger;

«Hvis noen spør meg om egnethet, ikke sant, okei, så vet jeg jo at hvis at vi har en ungdom som har diagnose knyttet til utviklingsforstyrrelser, så innebærer det endel ting i forhold til hvordan du kan adressere ting, og hva du kan forvente». (Barnevern Psykolog)

«Vi treffer jo på de som er lettere psykisk utviklingshemmet, som er litt i grenseland i forhold til; Skjønner de egentlig hva de har gjort? Der kan vi finne ut at de ikke er egna, for at de har ikke den modenheten som behøves, da». (Politi)

Slike dilemmaer skjer unntaksvis, men flere av aktørene uttrykker, i likhet med Holmboe (2019), bekymring om informasjonen ungdommen får på forhånd er god nok til at ungdommen vet hva han eller hun samtykker til. Flere opplever at det er vanskelig å vite helt sikkert om hva som er tilstrekkelig informasjon og hva ungdommen skjønner av det. Ungdomskoordinator¹ forteller at for å sikre god informasjon om straffereaksjonene pleier han å forklare de ulike trinnene i ungdomsoppfølging og ungdomsstraff på ungdommenes nivå. Han benytter en stige-metafor, der straffene blir strengere jo lenger opp på stigen du kommer. Konfliktrådet har et informasjonshefte de går gjennom sammen med ungdommen for å forklare på best mulig måte hva det innebærer for ungdommen å takke ja til ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Han er også opptatt av å være redelig og ikke å lyve til ungdommen ved si at dette er den eneste løsningen for han eller henne;

«Det er jo veldig essensielt å være tydelig på det... Jeg sier jo aldri at; Du havner i fengsel hvis du ikke samtykker til det her. Det blir jo løgn, ikke sant, og da blir det å lyve og overdrive til ungdommen. Jeg tegner jo opp en sånn stige da (...) Forklarer ungdommen; Det her er det laveste, mildeste og det her betyr sånn og sånn på rullebladet ditt. Og så sier jeg at; Den stigen her, jo høyere opp, jo dårligere er det, ikke sant. Hvis du fortsetter å begå kriminalitet og bryter og begår nye lovbrudd, så er det politiet som avgjør om du fortsetter opp. Så hvis du bryter loven mens du er her, så kan du bevege deg mot ungdomsstraff eller samfunnsstraff, ikke sant. Her får du en dom på deg. Hva betyr en dom for deg, ikke sant, for ditt rulleblad, hvor lenge kan det ligge der, hva betyr det for deg hvis du skal studere det, førerkort og alt det der».
(Ungdomskoordinator1)

Ungdomskoordinator1 forteller at han er nøye med å gå gjennom og forklare de ulike utfallene for ungdommen, og hva som skjer dersom ungdommen begår ny kriminalitet. Dette kan gi ungdommen et bedre bilde av hva som vil skje ved ulike scenarioer og også hva slags påvirkning visse valg har på fremtiden deres. Andre aktører er derimot mer skeptisk til at ungdommen i utgangspunktet er i stand til å foreta et fullt informert og frivillig samtykke. Påtale2 er en av de som reflekterer over dette;

« (...) Jeg vet ikke hvor mye man skal forvente av de ungdommene som man har inne, og sitter og går gjennom det skjemaet, som man må gå gjennom for å få dem til å ha et informert samtykke. Om hvor mye de skjønner av det (...) Jeg har hvert fall fått tilbakemelding om at noen ungdom ikke helt har skjønnet omfanget av det de har sagt ja til, da. Men det.. Man har jo alltid anledning i etterkant til å si at; Det her vil jeg ikke». (Påtale2)

Barnevern Tiltak er, i likhet med Påtale2, også skeptisk til om ungdommen helt skjønner hva de samtykker til, og om denne prosessen i det hele tatt er frivillig. Ungdom har også færre forutsetninger enn voksne til å forstå en slik straffeprosess;

«Så frivillig... Nei, det er ikke frivillig. De har et valg, og det hadde de ikke før nødvendigvis. Og det synes jeg er fint, de har fått valgmulighet. Så må en huske at det er bare et ytterligere valg, men de kan ikke velge bort en straffereaksjon, det kan de ikke (...) At ungdommen i seg selv, kun ungdommen, at den har en helt fri vilje og tar et informert valg, det tror jeg ikke alltid skjer. Og det handler kanskje mest om at de til dels ikke har horisonten, de er ikke vant til det». (Barnevern Tiltak)

Dette viser at vurderingene rundt om et samtykke er fritt og reelt er vanskelig, og aktørene har litt ulik oppfatning av det. Et slikt samtykke krever mye av en ungdom, og gjenspeiler et syn

på ungdom i den alderen som reflekterte og ansvarlige individ. Det kan derimot være vanskelig for ungdom, og særlig ungdom i en utfordrende livssituasjon, å forstå fullt og helt hva de samtykker til. Muligens mangler de forståelsen for hva de samtykker til eller at de blir presset til det, av foreldrene eller andre. Kristoffersen og Iversen (2018) kritiserer kravet om samtykke i ungdomsstraff, og foreslår det fjernet (Kristoffersen og Iversen, 2018). De hevder at kravet om samtykke kan legge begrensinger for mulige tiltak i straffegjennomføringen. Ingen i mitt utvalg uttrykker derimot at samtykket burde fjernes, men flere uttrykker «gråsoner» når det kommer til forholdet mellom samtykke og motivasjon. Når det gjelder dette er det flere som reflekterer over hvor mye man skal forsøke å overtale eller «dytte» ungdommen mot ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. SLT-koordinator og Ungdomskoordinator2 er to av de som peker på dette dilemmaet. De er opptatt av at samtykket bør være frivillig, men at det også er noen gråsoner mellom motivasjon og samtykke. Noen ganger må man overtale ungdommen i større grad, og som SLT-koordinator sier det, at ungdommen i noen tilfeller «burde måtte» si ja;

«Jeg tenker jo det med egnethet er hvert fall en prosess vi må gå. Og så tenker jeg jo det at hvis det er frivillighet og et samtykke i bunnen fra ungdommen, at de har lyst på endring, så er jo det klart det beste. Men for noen ungdommer så tenker jeg jo det at... Vi har ikke noen andre tilbud til dem, sånn at det at de bare må, altså at de kanskje i litt større grad bare burde måtte. Skjønner du?» (SLT-koordinator)

«(...) Og motivasjon, også der opplever vi jo ungdom som sitter med hetta langt ned i ansiktet og egentlig ikke har motivasjon, men de samtykker og de sier at de vil samarbeide, og da har vi et utgangspunkt, tenker vi. Men, ja... Hvis de da klarer å si noe om hva de også kan tenke seg å ha litt hjelp til, eller i hvert fall nikker samtykkende når vi går gjennom hva vi kan tenke oss da, så tenker jeg også at vi har noe å jobbe med. Ungdom er ungdom, de jubler ikke for en ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff». (Ungdomskoordinator2)

Dette er interessant fordi det viser at på en side så er aktørene opptatt av at det skal være ungdommens eget valg, samtidig som de prøver å «dytte» ungdommen i den retningen de ønsker. Hvordan aktørene vektlegger motivasjon i egnethetsvurderingene vil utdypes senere i oppgaven. Med dette ser vi at allerede ved samtykket kan det oppstå flere dilemmaer som knyttes til ungdommenes rettssikkerhet. Hva som egentlig er et «reelt og informert» samtykke kan være vanskelig å vurdere, kanskje spesielt hos ungdom i en allerede sårbar situasjon. Oppgaven vil ikke gå nærmere inn på flere juridiske problemstillinger ved samtykke, selv om

det finnes flere¹². Videre skal jeg se nærmere på hvordan oppfølgingsbehovet vurderes gjennom ordinære kartlegginger og utarbeidelse av PUM – personundersøkelse for mindreårige. Hvordan benyttes slike verktøy for å vurdere egnethet og hvilke konsekvenser har dette for videre kontroll?

7.2 Kartlegging – hva vektlegges i egnethetsvurderingene

Som tidligere vist i kapittel 6 er det flere aktører som er involvert i kartleggingsprosessen. Dette er en sentral del av arbeidet i egnethetsvurderingene før en ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff settes i gang, og påvirker avgjørelsen om type straffereaksjon. Det er i dette arbeidet selve egnethetsvurderingene blir tatt, ifølge flere av mine intervjudeltakere.

Kartleggingen er en prosess som enten foregår gjennom PUM, som redegjort for i kapittel 2 om roller i KOG. Det kan også gjøres en mindre kartlegging av politi eller ungdomskoordinator, eller begge. Det er ikke kun den kartleggingen som skjer i disse møtene som vektlegges, men også informasjon som andre aktører som politi og barnevern innehar fra før. Politiet og barnevernet har en spesiell rolle i praksisfeltet fordi de ofte er i kontakt med ungdommene og familiene før det blir en straffesak. I denne delen skal jeg se nærmere på innholdet i disse kartleggingene og hvilke faktorer ved ungdommens liv som vektlegges i disse vurderingene. Påtale² forteller at det varierer hva hun vektlegger i avgjørelsene, men at det er visse elementer man ser etter når man vurderer egnethet;

«Det er vanskelig å si hva man legger mest vekt på fordi at sakene er jo ulike. Men det er jo typiske ting som går igjen som vi prøver å få kartlagt, da. Og det er jo russituasjon, skole, er man på noe tiltak i regi til barnevernet, institusjon... Da skjønner du at det kan jo være forhold som gjør at man har en bakgrunn som det kan jobbes med, da, for å si det sånn». (Påtale²)

Også Politi fortalte om lignende elementer i hva de som politi er opptatt av når de kartlegger ungdommens behov. Hun forteller derimot også at politiet i noen tilfeller ser på mer enn selve ungdommens lovbrudd, de inkluderer også foreldrenes potensielle lovbrudd;

«Når det gjelder ungdom og hva det er vi er bekymra for og hva vi ønsker å kartlegge, så er det jo; Hvordan har denne ungdommen det hjemme? Og da kan vi jo gjøre søk på

¹² Se Holmboe 2016, 2017, 2019 for utfyllende drøfting

foreldrene, politiet kan finne ut om foreldrene er anmeldt for vold, og kanskje vold mot barn. Og da kan jo det si noen ting om hvorfor denne her ungdommen bruker rus eller utøver vold selv, da. For da er det jo det den har lært hjemme. Ellers er vi jo opptatt av hvilke venner, holdninger, verdier, rus, vold. Ja. så det er jo egentlig å kartlegge livsområdene til den ungdommen, da. Og da er jo skole, venner, familie, psykisk og fysisk helse». (Politi)

Kartleggingen dreier seg slik ikke kun om omstendighetene rundt lovbruddet, men om ungdommens og familiens helhetssituasjon. Dette er i tråd med hjelpeperspektivet som vektlegger at straffereaksjonene skal ha individuell tilpasning (Andrews og Eide, 2019). Dette kan også sees i sammenheng med at kriminalitetsforebyggingen i Norge generelt har en sosial profil som streber etter å finne årsakene til at kriminalitet skjer, såkalte «root-causes» (Gundhus, 2014, s.193). Kartleggingen av mulige bakenforliggende faktorer er derfor i tråd med en slik tankegang. Som Politi forklarer er det vanlig at det ikke kun er ungdommens problemer som blir kartlagt, men også foreldrenes, dette fordi man tenker at foreldrene i seg selv kan være en av de bakenforliggende faktorene for lovbruddet.

Kartleggingen skjer dermed med den intensjon at man ønsker et best mulig informasjonsgrunnlag for å kunne skreddersy hjelpetiltakene til ungdommen og familien, dette i tråd med risiko/behov/responsivitet-perspektivet. Dette er på en side nødvendig dersom man skal oppnå straffereaksjonenes mål om individuell tilpasning og «skreddersydde» tiltak. Det er også et krav om kartlegging fra lovgivers side for å sikre tilstrekkelige vurderinger av egnethet. På en annen side blir ungdommen og familien gjenstand for en utvidet kontroll, som ikke hadde funnet sted på samme måte ved tradisjonell straff. Slik kunnskapsproduksjon har også en maktdimensjon. Foucault sitt maktperspektiv går ut på at makt ikke nødvendigvis er bundet til sanksjoner og tvang, men gjennom å bli gjenstand for «det undersøkende blikk» begynner individet å overvåke og styre seg selv. I en profesjonssammenheng må man være klar over at makt og kunnskap står i et avhengighetsforhold til hverandre. Makt produserer kunnskap som er med på å forme individer (Foucault, 1982, Vågen og Grimen 2009). Disse kartleggingsprosessene av ungdommene, og foreldrene, er derfor ikke nøytrale, men er ment for å produsere kunnskap som skal styre dem videre i det de profesjonelle ser på som riktig og ønskelig retning.

Dette er også noe Hannah-Moffat (2005) peker på i sin forskning. Spørsmålene man stiller i slike kartleggingsskjema gir til uttrykk for å være objektive, men skjuler i virkeligheter normative og moralsk ladede spørsmål. Spørsmålene legger til grunn idealtyper og

konstruerer risiko og behov på bakgrunn av moralske vurderinger er verdier, livsstil og erfaring. Hos ungdom spør man ofte i tillegg om familie og foreldre-situasjon som evaluerer hvordan omsorgen, disiplinen og relasjonene er hos foreldrene (Hannah-Moffat, 2005, s.37-38). Slike spørsmål finnes også i malen for gjennomføring av PUM (Kriminalomsorgen, 2016). Dette blir også belyst av det Politi beskriver overfor. Vurderingene får slik også en moralsk og normativ dimensjon, der det er visse standarder som samfunnet blir ser på som ønskelig. Her kommer også profesjonsmakten tydelig frem i vurderingene. Men hvordan skilles det på det som har behov og ikke? Dette blir nærmere belyst av Påtale2;

«Er det en ungdom som aldri har rusa seg, men som har for eksempel har blitt sint og slått ned en, og så brekt nesen hans, men han går på studiespesialisering og han bor hjemme, og aldri har vært noe tull med noe annet, sant, det er bare en enkelthendelse. Så ser man jo at han har egentlig alt på plass, det er ingenting å jobbe med. Og da tenker man at; Okei, da har ikke han oppfølgingsbehov, så da må vi se på andre alternativ. Men er det er en som har den pakken med at han bor på institusjon, han ruser seg, han bruker å stikke av fra institusjon, går ikke på skole, er i et dårlig miljø, er hyppig i politiet sine logger ved at han er på plasser til feil tid, ikke sant». (Påtale2)

Her ser vi at noen ungdommer blir vurdert som ressurssterke og som «egentlig» ikke fraviker samfunnets normer og verdier, utenom det ene lovbruddet. De som skilles ut som de med behov for oppfølging er de, ifølge Påtale2, «med den pakken». Ofte er de ungdommene allerede i andre kontrolltiltak eller under oppfølging i barnevernet. Disse blir slik også lettere gjenstand for økt kontroll gjennom de nye straffereaksjonene. En slik form for vurdering av individet i en profesjonell kontekst kan også sees i sammenheng med Järvinen og Mik-Meyer (2003), som viser at klientgjørelse skjer gjennom at individet blir plassert i de profesjonelles forståelsesrammer, definisjoner og kategorier. Problemidentiteter skapes i relasjon til institusjonene, og tar ofte utgangspunkt i at individene lever på en måte som skiller seg fra samfunnets normer og regler (Järvinen og Mik-Meyer, 2003, s.10-11). Dette påvirker identitet og oppfattelsen av seg selv, noe som kan føre til selvoppfyllende profetier og stigma-prosesser (Goffman, 1963, Becker, 1963). Det kan tenkes at særlig ungdom er sårbare for slike prosesser.

Det er midlertidig gråsoner i disse vurderingene, det er ikke alltid et klart skille mellom hvem som har et oppfølgingsbehov og ikke. Ungdomskoordinator2 problematiserer for eksempel dette skillet ved å spørre seg hvordan man kan vite at ungdom som har begått alvorlige handlinger ikke har et oppfølgingsbehov;

«Er det et oppfølgingsbehov der? Er det noe vi i det hele tatt kan hjelpe til med, eller vil det bare bli sånn meningsløst oppmøte en gang i måneden med egentlig ikke noe innhold? At vi nesten bare spenner ben på en utvikling, fremfor å kunne bistå. Det bruker vi endel tid på, og utforsker det litt med ungdommene. For det er endel ungdom som begår ganske alvorlig kriminalitet, som kanskje ikke har noe særlig oppfølgingsbehov. Og når det viser seg, så problematiserer vi alltid det, at hvordan kan det ha seg at en ungdom som ikke har noe oppfølgingsbehov faktisk begår et såpass alvorlig lovbrudd. Er det noe vi ikke ser her? og da prøver vi å gå litt dypere inn i det, sånn at vi er litt sikre på det. Og så er det jo tilslutt opp til påtale da å vurdere».
(Ungdomskoordinator2)

Ungdomskoordinator2 sine vurderinger av «grensene» ved egnethet går ved at hjelpen må være hensiktsmessig fremfor «å spenne ben» på ungdommens utvikling. Dette kan forstås som at Ungdomskoordinator2 er bevisst hvilke uheldige sider det kan ha å lose ungdom inn i systemet for enhver pris. Hun knytter ikke disse vurderingene direkte til stigma-prosesser, men denne utsilingsprosessen kan forstås som at aktørene er grundige, og reflekterer over hvem de egner og ikke. Barnevern Tiltak reflekterer også indirekte om stigmaprocesser, men dette mer i en drøftingskontekst i selve KOG-møtene. Han trekker her frem at det er viktig at man i KOG holder seg saklig til saken, og ikke «tegner et bilde av et monster»;

«I KOG så snakker vi både løst og fast, og jeg tror det er viktig. Samtidig så er det mulig å tegne også et bilde av, hva skal jeg si, et monster i den forstand at man eventuelt tar med rykter, tar med ting som ikke nødvendigvis har med saken å gjøre. Så jeg tror det er ganske viktig at man er påpasselig, at man ikke gjør det forholdet og personen til noe større enn det er. Og det er ikke så lett, for det er ikke alltid like lett å vite hva som kan være relevant for jobbinga fremover». (Barnevern Tiltak)

Dette indikerer at man i KOG er bevisst på hvilke mulige uheldige konsekvenser kontrollen kan ha, samtidig som aktørene ikke snakker direkte rundt dette. I mitt utvalg er det særlig de aktørene som jobber direkte med ungdommene som trekker frem dette, som Ungdomskoordinator2 og Barnevern Tiltak. Det er vanskelig å vite om man gjør den rette avgjørelsen, noe som knyttes til utfordringene med skjønnsutøvelse. Selv om de profesjonelle reflekterer over dette, skaper praksisen et skille og bidrar til sortering av de som defineres som «de ressurssterke» og «de ressursvake». Disse skillene kan bli forsterket i en slik kartleggingssituasjon ved at både ungdommen og familien blir utsatt for «det undersøkende blikk», og plassert i de profesjonelles forståelses – og definisjonsrammer (Vågen og Grimen, 2008, Järvinen og Mik-Meyer, 2003). For noen ungdom kan det trolig oppleves som en dobbelstigmatisering å, for eksempel, både være under barnevernets kontroll og under en

strafferettslig oppfølging. Det er viktig å være bevisst hva denne kartleggingen av ungdommen og familien innebærer, hva slags kunnskap den produserer og hvordan den benyttes videre.

7.3 Opplevd handlingsrom i vurderingene

Som vi har sett tidligere i oppgaven har særlig påtale stor grad av definisjons – og beslutningsmakt i KOG, og i straffereaksjonene generelt. De har høy grad av autonomi i yrkesutøvelsen når det kommer til å vurdere og avgjøre mange av straffesakene, i hvert fall i ungdomsoppfølgingssakene der rommet for skjønnsutøvelse er stort. Samtidig er man bundet av juridiske bestemmelser og vilkår for de ulike reaksjonene. Skjønnsutøvelsen er likevel en viktig del av disse vurderingene, og jeg vil videre undersøke nærmere hvordan påtale og de øvrige aktørene opplever grad av handlingsrom når det kommer til å vurdere egnethet i enkeltsakene. Begge aktørene fra påtale i mitt utvalg opplevde svært stor grad av handlingsrom ved at de selv kan avgjøre mange av sakene;

«Vi har jo ganske stort handlingsrom, for vi kan jo skrive, sånn som jeg sa, påtaleunntatelse med vilkår om ungdomsoppfølging. Vi har og en sånn direkteoverføring til konfliktrådet, at man skriver en siktelse og så er det en direkteoverføring. Og begge de delene er jo unntatt... Det er ikke noe domstolskontroll på det, er det ikke. Du kan jo nesten sammenligne det som at vi skriver et forelegg, det heller er jo ikke innom retten». (Påtale2)

«Jeg opplever at vi har et veldig stort handlingsrom, på mange områder. Når det kommer til hva som skal til før du setter i gang en ungdomsoppfølging på vilkår av en påtaleunntatelse, om du velger å gå i retten eller om... Ja, hvordan du på en måte avgjør det sånn sett, der opplever jeg at det mye skjønnsutøvelse, og at det for så vidt ikke er noen sånne kjempeklare retningslinjer. Det kan godt være at hadde vært nyttig (...) Når det kommer til hvordan det gjøres ulike steder, synes jeg det gjøres på ulike måter når det kommer til hvor mye man bruker denne PUMen, for eksempel. Eller om man kanskje kartlegger mer i politiet. Der opplever jeg at vi har mye handlingsrom til hva vi skal gjøre, og at det kunne vært nyttig å gjøre det mer likt, kanskje». (Påtale1)

Påtale opplever som vi ser å ha et stort handlingsrom, og Påtale1 opplever at dette handlingsrommet nesten er *for* stort. Hun etterlyser noen flere felles retningslinjer for å gjøre praksisen mer lik. Hun viser til at både samarbeidet i KOG, kartleggingsprosessene og egnethetsvurderingene varierer i stor grad siden handlingsrommet er såpass stort. Påtale1

uttrykker at det er et stort rom for å skape egen praksis. Dette kan på en side gi frihet og fleksibilitet i avgjørelsene, men på en annen side kan det også føre til for stor variasjon i vurderingene. Dette kan gå utover ungdommenes mulighet for oppfølging. Også Kriminalomsorg2 opplever et stort handlingsrom når det kommer til å vurdere egnethet. Som vist tidligere i oppgaven har kriminalomsorgen en viktig rolle i egnethetsvurderingene, fordi de har ansvar for innhenting av PUM. Hun forteller at hun har en viktig rolle i egnethetsvurderingene, og at hun opplever handlingsrommet som stort når det gjelder å vurdere ungdommen som egnet eller ikke;

«Altså normalt sett da, når vi skriver disse personundersøkelsene... I og med at ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er såpass like, så hvis jeg vurderer dem som egnet for det ene, så er de jo også automatisk, egentlig da, egnet for det andre. Men jeg føler jo at jeg står veldig fritt til å vurdere hvorvidt de egner seg eller ikke, og at også den vurderingen som vi gjør i personundersøkelsen, at den tas på alvor inn i koordineringsgruppa og overfor juristen. At den veier *tungt* når juristen vurderer hva som skal skje videre i den saken, det er hvert fall min opplevelse. Og at de vektlegger den mye. Det er jo deres verktøy for å bli kjent med ungdommen». (Kriminalomsorg2)

Kriminalomsorg2 uttrykker at hun står fritt til å vurdere egnethet, og at PUMen veier tungt overfor avgjørelsene, men hun vektlegger samtidig påtales beslutningsmakt. Dette i likhet med Kriminalomsorg1, men hun vektlegger enda tydeligere påtales, og ikke KOGs, handlingsrom. Hun påpeker at egnethetsvurderingene blir tatt i PUMen, men viser ikke til eget handlingsrom når det kommer til å vurdere selve egnetheten;

«Det (KOG, min anm.) er ikke noe beslutningsorgan. Men det sitter jo folk med beslutningsmyndighet der. Sånn at hvis en påtalejurist og konfliktrådet blir enig om at den saken her, den er av en sånn art at vi kan bare overføre den, og konfliktrådet sier; Ja, gjør det, vi tar imot den når den kommer, så det blir jo tatt beslutninger (...) Og i forhold til å vurdere om de er egna, det er i PUMen en vurderer hvorvidt en sier noe om hva slags straffereaksjon som kanskje egner seg best for den her ungdommen, da. Kan diskutere det i KOG og, men opplysningene er gjerne litt sånn... De er jo andrehånds gjerne». (Kriminalomsorg1)

Hun peker her på viktigheten av PUMen fordi opplysninger som ellers diskuteres i KOG fra andre aktører gjerne er «andrehånds». De øvrige aktørene opplever også at det er et stort handlingsrom, men at handlingsrommet ikke nødvendigvis er knyttet til avgjørelser rundt egnethet. For eksempel Ungdomskoordinator2 og Barnevern Tiltak belyser handlingsrommet

mer som at det var handlingsrom for å diskutere sakene og «handlingsrom i å kunne drøfte», som Barnevern Tiltak sier. Samtidig knytter de selve avgjørelsene til påtale, i likhet med Kriminalomsorg¹. Flere av aktørene trekker frem nettopp at KOG ikke er et beslutningsorgan og at det er påtale som til syvende og sist tar avgjørelsen. Dette forsterker påtales posisjon i KOG ut fra det oppgaven også har vist tidligere om at besitter stor grad av definisjons – og beslutningsmakt. Her belyst av Ungdomskoordinator² og Barnevern Tiltak;

«Handlingsrommet er ganske stort, det er det jo. Det er jo litt påtale som, ja, det er jo påtale som egentlig bestemmer handlingsrommet vårt. For de kan jo bestemme det at «nei, men sånn gjør vi det hos oss», og da har ikke vi så mye vi skulle ha sagt... Men det er jo da jeg gjerne tenker at det er så viktig, sånn som hos oss nå så har vi to ungdomsjurister som får alle U18-saker, unntatt SO, seksuelle overgrep og sånn, så de vurderer jo alle saker, og diskuterer de med oss. Så jeg føler hvert fall at vi får gode diskusjoner rundt sakene da, så er det jo opp til påtale til syvende og sist, men handlingsrommet er stort. Det er det». (Ungdomskoordinator²)

«Tiltakene de har ikke noe handlingsrom for hvilken straff det blir. Og egentlig ikke KOG heller. KOG er koordinerende institutt for å si det sånn, det handler om forberedelser til en oppfølging, om å finne nye veier hvis det stopper opp i en oppfølging, men det er politiet og politijuristene som setter i gang straffen. Og de må gjøre det på, hva skal jeg si, på objektivt grunnlag. Så det er.. sånn sett er det ikke noe handlingsrom for KOG eller meg ville jeg sagt (...) Man har drøftingsmulighet altså, jeg har drøftingsmulighet ville jeg sagt, når jeg er tiltak i en sak. Og jeg tror også at KOG som institutt kan påvirke det handlingsrommet ungdomskoordinatoren har, eventuelt også juristene. Sånn sett så har ikke KOG et handlingsrom, men det jo stort handlingsrom i å kunne drøfte tenker jeg». (Barnevern Tiltak)

Dette viser at opplevd handlingsrom varierer med hva aktørene opplever som handlingsrom. Dette kan knyttes til det jeg viste i delen om opplevd innflytelse, at det varierte hva aktørene opplevde som innflytelse på avgjørelsene. Noen knytter her handlingsrommet til selve avgjørelsene, mens andre knytter det mer til handlingsrom for å drøfte. Det er en tendens at det er aktørene fra det sosialfaglige perspektivet som knytter handlingsrommet opp mot drøfting, i stedet for selve avgjørelsene. Dette kan sees i sammenheng med det jeg tidligere har diskutert, at disse aktørene kan sees mer som faglige deltakere som bidrar til diskusjonene, fremfor å ta selve avgjørelsene. I denne delen har vi sett at det er påtale, og også til dels kriminalomsorg, som blir beskrevet å ha det største handlingsrommet i egnethetsvurderingene. Påtale blir også omtalt som å forme praksisen og i stor grad bestemme

handlingsrommet til de andre aktørene. Påtale blir omtalt som de som har siste ordet uansett, og er de som derfor sitter med beslutningsmakten. Derfor vil jeg på bakgrunn av dette gå nærmere inn på påtales vurderinger og belyse noen utfordringer med dette handlingsrommet ut fra dilemma rundt effektivitet og rettssikkerhet, og rundt forholdsmessighet.

7.4 Mellom effektivitet og rettssikkerhet

Påtale har fått mye makt i de nye straffereaksjonene ved deres gitte rolle. Det skal sies at påtale også har beslutningsmakt i andre type straffesaker, og at det er vanlig praksis at de kan avgjøre saker direkte gjennom påtaleunntatelse. De har likevel fått et viktig mandat til å avgjøre påtalespørsmålet i mange av sakene, særlig i ungdomsoppfølgingssakene. Det at påtale har mye makt og rom for faglig skjønnsutøvelse kan på en side være positivt fordi dette gjør at sakene kan behandles raskt og effektivt. Slik kan straffen settes i gang tett opp mot lovbruddet er begått. Dette er en viktig faktor som straffereaksjonene tidligere har fått kritikk for å ikke opprettholde i stor nok grad (Eide m.fl., 2016). Som vi så tidligere i oppgaven, i delen om samarbeid og innflytelse, varierer det mellom de to påtalejuristene i mitt utvalg hvor mye de benytter KOG i den innledende fasen. Påtale2 er den som forklarer at i mange av sakene er de som representanter fra politi og påtale i stand til å selv vurdere egnethet. Mye av årsaken til at de velger å ta egnethetsvurderingene utenom KOG er nettopp effektivitetskravet og fristene de har å forholde seg til. Hun utdyper dette slik;

«Vi har jo strenge frister å forholde oss til, det er jo 42 dager ifra saken ble anmeldt til den skal være påtaleavgjort. Og da kan ikke vi.. Hvis det er en sak vi mener er egna, så kan ikke vi vente i en måned for å drøfte den i KOG, og er den egna eller ikke egna, før vi bestemmer oss for hva vi skal gjøre (...) Og det tror jeg heller ikke er til ungdommens beste at man skal... At saken skal ligge i påvente av drøfting i KOG da, når vi kan gjøre den vurderingen selv (...) Og i tillegg så har vi jo muligheten å kan ringe til ungdomskoordinator for eksempel eller sende en mail». (Påtale2)

Dette belyser nærmere dilemmaet mellom effektivitet og formelle krav til saksbehandling på den ene siden og individuell tilpasning og god nok informasjon på den andre siden. Påtale2 viser også til at det er til «ungdommens beste» at saken behandles raskt og effektivt. Samtidig kan individuell tilpasning i seg selv føre til ulike dilemmaer rundt oppfølgingstid og type straff. Påtale1 reflekterer rundt dette. Hun synes det var vanskelig å vite hvor lang straff

ungdommen skal ha. Hun understreker i større grad enn Påtale2 at hun er avhengig av de andre aktørene i å bestemme hvor lang oppfølging man skal gi;

« (...) Og så tenker jeg at jeg både skulle vært psykolog, sosialarbeider, jeg skulle, ikke sant, hatt kriminologi holdt jeg på å si, for å kunne på en måte ta tilstrekkelig standpunkt til hvor lang oppfølgingstid de burde ha. Og det har jeg jo ikke. Så da er det veldig viktig og nyttig å bruke disse andre aktørene for nettopp det å gjøre en forsvarlig og faglig vurdering da av hvor lang oppfølgingstid man bør ha (...) Den skal stå i stil til lovbruddet på en måte, altså alvoret av det, så det skal være forholdsmessig reaksjon. Likevel sier lovgiver også det i forarbeidene at man kan se noe mer bort fra det momentet enn ellers når man fastsetter straff og at oppfølgingsbehovet skal ha mer vekt (...) Og i det så ligger det at to stykker som har gjort akkurat det samme, mens den ene har et stort oppfølgingsbehov og den andre ikke, så kan det jo bli en ulik reaksjon». (Påtale1)

Både Påtale1 og Påtale2 belyser ulike sider ved dilemmaer som de som påtalejurister kan stå ovenfor, mellom effektiv saksbehandling slik at ungdommen kommer hurtig i gang med straffegjennomføringen, og det å sikre rettssikkerhetsprinsipper, som kravet om forholdsmessighet. Hvor lang oppfølging en ungdom skal ha og variasjonen i dette er stor, og det er derfor viktig med en tilstrekkelig behandling for å avklare dette. Kravet om effektivitet kan gå på bekostning av en nøye og tverrfaglig behandling i KOG, og dermed kan man gå glipp av den kvalitetssikringen KOG skal være i enkeltsakene.

Påtale1 påpekte nettopp at de nye reaksjonene skiller seg ut fra et tradisjonelt rettsprinsipp om forholdsmessighet ved at oppfølgingsbehovet skal veie tyngst. Slik gis det stor grad av skjønnsutøvelse til påtale. For mye utøvelse av skjønn i rettsregler kan derimot være problematisk fordi at det bryter med vår oppfatning av rettssystemet som garantist for universalitet og likebehandling. Skjønnen ligger mellom deskriptive premisser (hva som er tilfellet) til normative konklusjoner (hva som bør gjøres) (Grimen og Molander, 2008, s.185). I ungdomsstraff og ungdomsoppfølging veier enkeltungdommens behov sterkere, og hva som «bør gjøres» vil variere ut fra hver enkeltes behov. Dermed går individualiseringsprinsippet på bekostning av likhetsprinsippet i disse sakene (Grimen og Molander, 2008, s.188-189). Forholdet mellom disse to prinsippene plasserer seg midt i fusjonen mellom hjelp og straff, mellom individualisering i hjelpeperspektivet og likhet i rettsperspektivet.

Dilemmaet rundt forholdsmessighet i straff og behandling av ungdom er noe som har blitt diskutert gjennom tidene, særlig i et behandlingsregime-øyemed (Ericsson, 1996).

Behandlingslogikken har historisk sett fått kritikk for å være for uforutsigbar og for å innebære tidsubestemte straffer. Dette innebærer at man i praksis ikke alltid visste hvor lenge straffen eller behandlingen varte, og mange opplevde behandling verre enn tradisjonell straff. I ungdomsstraff og ungdomsoppfølging blir oppfølgingstiden bestemt enten av påtale eller domstolen, og kan ikke endres underveis, med mindre det skjer nye lovbrudd. Da må ungdommen samtykke på nytt til endringene. Likevel er det et stort spenn i mulig oppfølgingstid i dagens reaksjoner, og flere av aktørene mine uttrykker bekymring rundt dette med forholdsmessighet og rettssikkerhet. Barnevern Psykolog forteller at man fortsatt kan ha disse diskusjonene i KOG;

«Vi har jo hatt diskusjoner der enkelte sier at; Han her mååå jo ha oppfølgingsteam mye lenger fordi at han trenger jo det i et behandlingsperspektiv. Da sier jeg at; Men vet du, dette er en straffegjennomføring. Så det er ingenting i veien for at de andre instansene kunne ha fortsatt og møttes rundt denne ungdommen, sannsynligvis, men ikke da i en kontekst av at det er straffegjennomføring. Og det er vanskelig for folk å forstå fra behandlingsapparatet». (Barnevern Psykolog)

Også Kriminalomsorg1 forteller om dilemmaene rundt dette, men hun opplever at dette var et større problem i begynnelsen, da straffene ble innført og KOG var relativt nytt. Nå den senere tiden har deltakerne i KOG begynte å «*skjønne rammen for ting*», som hun sier. Hun belyser likevel en viktig del av dilemmaet rundt forholdsmessighet når hjelp blandes med straff;

«Man skal ikke drive og straffe ungdom, gi dem så lang straff som mulig fordi de har et veldig stort hjelpebehov, fordi at det blir også veldig feil. Den hjelpen de trenger det bør de egentlig få i kommunen, det bør de ha rett for å få uavhengig av om de er straffedømt eller ikke. Ja, det er endel sånne ting som.. Men nå er det her noe som etterhvert.. For jeg har vært med i KOG ganske lenge nå, det er mye som har gått seg til. En begynner å på en måte å skjønne rammen for ting, alle deltakerne etterhvert, så det er mye mindre av sånne diskusjoner nå, da». (Kriminalomsorg1)

En av aktørene forteller derimot at han har opplevd at juristene gir for kort straff i forhold til det som de andre aktørene har hevdet er forholdsmessig. Dette belyser også dilemmaet om oppfølgingstid. I denne saken ble det meklings, som er en mildere behandling i konfliktrådet, begrunnet i at lovbruddet som ikke var alvorlig nok. I denne saken var det de juridiske sidene ved saken som overstyrte avgjørelsen om en eventuell oppfølging. Dette viser at aktørene kan oppleve uenighet rundt avgjørelsene. Ungdomskoordinator1 uttrykker det slik;

«Det har jo skjedd at en etterforsker for eksempel har avdekt at en ungdom har enorme behov ut fra kartleggingssamtaler med foreldre og folk rundt, men lovbruddet i seg selv er ikke hard nok for at ungdommen skal havne... Og da har påtalejuristene faktisk avgjort at det bare går til mekling. Og det har jo gjort at både etterforskere og vi er veldig sterkt uenig i påtalejuristene. Men vi må respektere det valget til slutt da, uansett da. Så det har jo skjedd». (Ungdomskoordinator1)

7.5 Hva vektlegges i vurderingene - mellom risiko, oppfølgingsbehov og motivasjon

Hvilke faktorer vektlegges for «å egne» ungdommen, sett i lys av kravene jeg nevnte i innledningen av kapittelet. Jeg vil fokusere på hvordan de vektlegger risiko, oppfølgingsbehov og motivasjon. I mine funn snakker få av aktørene direkte om risiko som en faktor de vurderer, med unntak av blant annet Kriminalomsorg2. Dette går trolig mer implisitt inn i vurderingene, da det øverste målet er å forebygge ny kriminalitet. Dermed er dette i seg selv en risikovurdering. Kriminalomsorg2 uttrykker risikomomentet slik, og at risikomomentet kan knyttes til behovet for oppfølging;

«Vi skal vurdere ut fra alder og lovbruddets art og alvorlighet. Vi skal vurdere ut fra risikonivå, så vi må jo se litt på det som har skjedd før og hva som skjer rundt, og hva slags rammer som ligger rundt ungdommen i dag (...) Hvis ikke noe er tatt tak i, så vil jo risikonivået være det samme som det det var før». (Kriminalomsorg2)

Hun legger derimot også vekt på de andre elementene motivasjon og oppfølging, og forholdet mellom dem;

«Motivasjon er viktig, det er på en måte alfa og mega. De må jo ønske dette her. Men så er det jo også sånn at det er jo mange ungdom som kanskje ikke har den tydeligste motivasjonen, som har en av de største behovene. Og da må man se litt på, ikke sant, hvis man da ser at de har et stort oppfølgingsbehov, men lite motivasjon, så er det jo litt sånn at man da av og til kanskje legger mer vekt på oppfølgingsbehovet fordi at man tenker at her *kan* det hende at det blir en modningsprosess». (Kriminalomsorg2)

Flere av de øvrige aktørene vektlegger også tydeligere elementene motivasjon og oppfølging i egnethetsvurderingene, og forholdet mellom dem. Denne balansegangen og vektleggingen av de ulike elementene opplever flere av aktørene som utfordrende. Oppfølgingsbehov og motivasjon kan være to motstridende faktorer, men kan også betinge hverandre. Forholdet

mellom dem er ikke alltid klart, motivasjon kan variere og kommer etter hvert. Alle vektlegger disse elementene, blant annet Politi og Barnevern Tiltak;

«Det første er jo motivasjon, egen motivasjon. Det er veldig viktig. For at hvis det ikke er der i det hele tatt, så er det ikke noe vits å sette i gang den smørja med folk, da. Så ungdommen må ha lyst til å gjøre en endring. Og det er jo ikke dermed sagt at endringene skal skje ganske kjapt, men de må altså være villig til å møte opp, følge vilkårene som er satt, være motivert til å fortelle litt og åpne seg». (Politi)

«Jeg tror den vekselvirkningen mellom indre og ytre motivasjon, den er viktig (...) Jeg må kunne forvente som tiltaksarbeider at de er motivert til å gjennomføre den planen man blir enig om, og så håpe at de etterhvert, hva skal jeg si, skjønner at det er noen fordeler ved å videreføre den utviklingen eller videreføre det som var i planen, det å ikke begå ny kriminalitet etc.» (Barnevern Tiltak)

Dette viser noe av kompleksiteten i vurderingene, og viser nyanser og dilemmaer mellom hva som skal vektlegges. Dette er noe alle intervjudeltakerne reflekterer over. På en side vurderer aktørene i mitt utvalg hva man vektlegger veldig likt, uavhengig av profesjon, de har ganske like tanker om hva som skal vurderes i egnethetsspørsmålet. Det er et interessant funn fordi det viser at de ulike logikkene forholder seg relativt likt til spørsmålet om egnethet. Dette kan også knyttes til at alle aktørene ønsker det beste for ungdommen, og jobber etter hensynet om barnets beste. Det finnes derimot også noen tegn til uenigheter rundt vurderingene om egnethet, hvor det ser ut til som at det politiet som blir vurdert som strengere i en egnethetskontekst, som Barnevern Leder og Ungdomskordinator 2 uttrykker det;

«Vi har jo noen runder på det, og så hender det at vi instansene som sitter der har kjennskap til det breiere informasjonsgrunnlaget da, enn gjerne den som har tatt avhøret av ungdommen (...). Og vi har jo noen ganger hatt at avhører eller de som jobber forebyggende sier; Nei. De tenker at det er ikke grunnlag her, og vi bare; Jo, her må vi inn, *dette* er sjansen vår, liksom». (Barnevern Leder)

«Det med historikk, ikke sant. Politiet kan ha en lang historikk med en ungdom og tenke at; Vet du hva, han klarer det aldri, han er ikke motivert. Så kan vi andre som sitter der og ikke har noe historikk fra ungdommen, si at; Ja, men vi har faktisk ikke lov til å diskvalifisere han på grunn av historikken, fordi at akkurat nå har han et oppfølgingsbehov, han har begått et alvorlig lovbrudd og er motivert og har samtykket, vi kan ikke sile han ut. Og der har vi faktisk hatt nesten sånn voldsomme diskusjoner altså, som er veldig prinsipielle og veldig viktige». (Ungdomskordinator2)

Ungdomskoordinator2 trekker frem at de kan ha «viktige og prinsipielle» diskusjoner rundt egnethetsvurderingene. Dette kan indikere at det fortsatt foreligger ulike forståelser av egnethet ut fra profesjonell bakgrunn. Det kan se ut til at flere opplever at politiet legger for stor vekt på tidligere erfaringer med denne ungdommen, på «historikken». Selv om de fleste forholder seg relativt likt i vurderingene, finnes det fortsatt ulike oppfatninger av hvilke faktorer som er viktige i egnethet, og diskusjonene i KOG kan dreie seg om nettopp disse ulikhetene.

7.6 Lav terskel for å egne ungdommen inn i oppfølging

I lys av at straffereaksjonene er en kombinasjon av både en hjelpe- og straffelogikk vil jeg se nærmere på hvor «terskelen» ligger når det gjelder å egne ungdommene inn i systemet.

Overfor så vi at særlig elementene oppfølgingsbehov og motivasjon er sentrale for aktørenes vurderinger. Ut fra Hannah-Moffats (2005) begrep om ungdommen om når ungdommen blir sett på som endrbar, fremfor kun håndterbar, er risiko/behov-vurderingene sentrale i egnethetsvurderingene. Ut fra vurderingene identifiseres hva ungdommen trenger hjelp med, og ungdommen blir sett på som behovstrengende, eller ikke. Men hvor går «terskelen» for egnethet inn i oppfølging?

I mitt utvalg uttrykker de aller fleste at terskelen er svært lav for hvorvidt de eger ungdommen. Særlig ved ungdomsoppfølging er handlingsrommet stort, og man kan velge å gi ungdom tilbud om oppfølging selv på få og små anmeldte forhold. Det fleste av aktørene i mitt utvalg trekker frem oppfølgingsbehovet, og graden av bekymring man har for ungdommen, som den viktigste faktoren som man vurderer. Man ønsker å få dem «inn i systemet» for å kunne gi dem den tette oppfølgingen som man kan tilby gjennom ungdomsoppfølgingen eller, i de mer alvorlige sakene, ungdomsstraffen.

Ungdomskoordinator2 forklarer nærmere hvordan både lovbruddet og grad av bekymring spiller inn på vurderingene, men at grad av bekymring er viktigst. Hun påpeker at selv om det er unntaksvis, så benytter de i noen tilfeller det laveste nivået av lovgivningen nettopp for å få ungdommen inn. Etter hennes vurderinger skal ikke bare de med de mest alvorlige lovbruddene få oppfølging, men det er viktig å fange opp de med store behov tidlig;

«Og så er vi jo egentlig i KOGen hos oss ganske opptatt av å bruke hele skalaen med straffereaksjoner, det er det vi er oppfordra til. Så vi tenker jo av og til, hvert fall når det er mange ungdommer, at det kan være lett å kanskje sile ut og kanskje bare ta de mest alvorlige. Samtidig som vi ser at det er ganske mange av de med tilsynelatende små eller, ja, milde lovbrudd, da, som har *veldig* store oppfølgingsbehov (...) Har de utrolig mange gjentatte og politiet er kjempebekymra, så tar vi dem inn. Så da egner vi dem jo, selv om lovbruddet ikke er så alvorlig, men da bruker vi skalaen ned på.. Det er ikke så mange av de sakene vi har, men da bruker vi den helt ned på 71A, som liksom er det laveste vi kan gjøre (...) Jeg vil heller tenke at vi tar en ungdom for mye enn en ungdom for lite. Det er et sånt prinsipp vi har, vi skal være veldig sikre hvis vi, ja, hvis vi siler dem ut, da skal det være godt argumentert». (Ungdomskoordinator2)

Flere av aktørene uttrykker i likhet med Ungdomskoordinator2 at de vil ha ungdommen inn så tidlig som mulig for å komme i posisjon til å hjelpe dem, de vil ha dem inn i systemet dersom det foreligger stor bekymring. De prøver flere ganger, selv om de egentlig tenker at de ikke er egnet. For de eldre ungdommene blir det som «en siste sjanse», slik SLT-koordinator uttrykker det:

«Så blir jo det at vi noen ganger tenker at; Nei, kanskje det ikke er mulig å få det til, at de ikke er egna. Men så er det jo noe med at det jo en siste... Det er jo en sjans da. det er jo liksom *den* muligheten for disse ungdommene til å kunne legge noe bak seg, starte på nytt. Allright, vi fikk det ikke til når vi drev på når du var 12-13 da, men nå er du 16, snart 17 år, ikke sant. Nå har du en mulighet til å ta noen retninger i livet ditt selv da, som du ikke hadde når du var 12-13. Så det er jo.. Jeg tenker jo at det er håp, da. Skjønner du hva jeg mener?» (SLT-koordinator)

Det er utbredt praksis i KOG å prøve å få ungdommene inn i oppfølgingen, selvsagt dersom de juridiske vilkårene for lovbruddene foreligger. Her er det også stor grad av skjønn, og de benytter skjønnet til å få de fleste inn. Dette gjør at ungdom med forholdsvis små, men gjentatte lovbrudd, for eksempel naskeri, blir egna inn i oppfølgingen dersom det er stor bekymring for ungdommen. Dette kan også sees i lys av Cohens begrep om nettutvidelse (1985). På en side kan en for lav terskel for egnethet virke uheldig fordi i utgangpunktet små saker kan føre til en innrullering i en omfattende og inngripende oppfølging. Dette kan igjen ha uheldige konsekvenser ved at det kan føre til identitetsskapende stigma for ungdommen, som diskutert i delen om kartlegging. På en annen side er det vanskelig å vurdere hva som er riktig avgjørelse. Mellomrommet mellom «å vente å se an», fordi man anser lovbruddet som for lite, kan også ha uheldige konsekvenser, slik som SLT-koordinator uttrykker dette;

«Så ved et par anledninger så har det nok vært ungdom som har begått straffbare småsaker da, som ja, ender med en bekymringssamtale hos politiet, men som du sitter og har magefølelse på at dette her blir gjengangeren og han vi skulle ramma inn nå, det var *nå* vi skulle vært inne med alle disse tiltakene. Og så glipper de da, og så går det et år eller to, eller halvannet, og så kommer de. Og det er litt vondt å kjenne på da. men det er bare lovverket som er sånn, da». (SLT-koordinator)

Dette viser at aktørene strekker seg langt for å egne ungdommene som de vurderer har behov for oppfølging og som det er stor bekymring rundt. Samtidig som påtale kan sette ned foten dersom de juridiske kravene ikke er oppfylt. Slik indikerer også at rettssikkerheten ivaretas gjennom å ikke kunne innvilge ungdomsoppfølging på alle man har en bekymring rundt. Samtidig, som SLT-koordinator uttrykker, er det ofte at disse ungdommene kommer tilbake på et senere tidspunkt, ofte når de er eldre og det muligens er vanskeligere å få til endring. Dette er et dilemma som belyser kompleksiteten i vurderingene, man kan ikke vite sikkert om man vurderer riktig. Fokuset ligger likevel på ungdommen som endrbar og behovstrengende av samtlige aktører, noe som begrunner lav terskel for å egne de inn.

7.7 Tiltakene som en hindring for egnethet?

Tidligere forskning på straffereaksjonene har vist at det kan være en utfordring å finne tilgjengelige tiltak, og at dette varierer for mye etter hvor ungdommene bor. Ungdommene har ofte sammensatte utfordringer, og trenger ofte helsehjelp. Spesifikke tiltak mot det de trenger hjelp med finnes enten ikke i den kommunen, eller så må ungdommen stå i kø i vanlig hjelpeapparat (Andrews og Eide, 2019, s.12). Dette er også noe noen av mine intervjudeltakere er opptatt av når de snakker om utfordringer i straffereaksjonene. Mitt utvalg består både av aktører i større byer i Norge, men noen jobber også ute i distriktene. Vurderingene av egnetheten blir derfor også påvirket av tilgjengelige tiltak i den spesifikke kommunen ungdommen bor i, slik som Påtale1 belyser;

«Det er jo ikke til å stikke under en stol at det finnes noen kommuner som ikke har så mange hjelpetiltak. Og jeg tenker hvis det for eksempel var en person som bare hadde problemer med sinnemestring eller at det var skadelig seksuell atferd eller noe, og det (passende hjelpetiltak min anm.) ikke fantes i den kommunen, eller på det stedet vedkommende bor, så er det jo ikke gitt at man hadde hatt noe egne tiltak å sette inn. Og da er det kanskje dumt å vurdere at denne personen er egna og. Selv om det er

fryktelig synd fordi at her hos oss for eksempel hadde vi hatt det, eksempelvis».
(Påtale1)

«For kommunen, vi har jo bare de tiltakene vi har, og jeg tenker at det vi mangler det er jo rett og slett oppfølging fra spesialisthelsetjenesten. vi tenker psykologisk behandling, samtalerapi med tett oppfølging. BUP og DPS, det blir for lite da, ikke sant. De har kanskje ikke kunnskap direkte om det de er straffa for. Så jeg tenker at det er kjempemangelfullt, at vi ikke har.. Ja, psykologer eller samtalerapeuter av en eller annen type da, som vi ser er behov... Om det er sinnemestring for eksempel, det er nesten umulig for oss å få tak i. Vi har mange voldsepisoder og så har vi ikke noe tilbud om sinnemestring.. For det har ikke kommunen, da, det må vi kjøpe utenfra».
(SLT-koordinator)

Andre, som Ungdomskoordinator1, er fornøyd med tiltakene i hans by, men vektlegger mer viktigheten av relasjonen mellom hjelperne og ungdommen, heller enn tilgjengelig tiltak. Han fokuserer på hva man kan gjøre noe med, heller enn fokusere på mangler i systemet;

«Vi har jo luksus i (den aktuelle byen min anm.), da. Det er kjempemange tiltak. Jo lenger ut du kommer, jo mindre tiltak er det, det vet du (...) Ja, man kan stå og bruke masse energi på; Jaaa, tiltakene er ikke bra nok og ikke godt nok, og så videre. Jeg har lagt det på sida, og egentlig bryr meg ikke så mye om hva som... Men jeg finner heller folk som egner seg rundt den ungdommen, og bruker energi heller på det, da. Og aksepterer at; Sånn er det, greit, det finnes ikke nok tiltak, men da finner vi noen nøkkelpersoner som kan gjøre ting». (Ungdomskoordinator1)

Dette viser at oppfattelsen av tilgjengelige tiltak varierer med de ulike KOGene, og mye avhenger også av hvor i landet de befinner seg. Det at variasjonen av tiltak spriker etter hvor i landet man bor påvirker dermed også egnethetsvurderingene som gjøres i KOG. Man kan ikke egnes inn i en oppfølging som ikke kan gi tilstrekkelig hjelp til den ungdommen trenger hjelp til. Dette kan sees i sammenheng med implementeringen, eller responsiviteten, i risiko/behovsvurderingene. Dersom ikke tiltakene kan implementeres på en tilstrekkelig måte, kan dette påvirke virksomheten av rehabiliteringen. Dette begrenser trolig muligheten for noen ungdommer å få de alternative straffereaksjonene, eventuelt vil virkningen av tiltakene som settes inn muligens begrenses. Dette går i seg selv imot kravet om at ungdomsoppfølging og ungdomsstraff skal «skreddersys» til hver enkelt. Man klarer i disse tilfellene ikke å kombinere risiko, behov og responsivitet på en tilstrekkelig måte. Et så omfattende strukturelt problem er avgjørende å løse på en bedre måte, for at reaksjonene skal oppnå sin funksjon, og tilbudene skal bli likere over hele landet.

7.8 Høy terskel for å vurdere de ut av oppfølging: vurderinger i bruddsaker

Frem til nå har jeg fokusert mest på hva som skal til for å egne ungdommen inn i ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Dette fordi de innledende egnethetsvurderingene er så sentrale for arbeidet. Jeg skal til slutt se kort på når ungdommen blir sett på som uegna gjennom at det skjer brudd på vilkår under straffegjennomføring, og eventuelle gråsoner i disse vurderingene. Brudd kan skje ved at det blir begått nye lovbrudd under straffegjennomføring, det har politi og påtale ansvaret for. Det kan også skje andre brudd på andre vilkår, for eksempel at ungdommen ikke møter til oppfølgingen. Det er juridiske vilkår her, men jeg vil fokusere på rommet for skjønsmessige vurderinger. Å egne ungdommen inn fremstår som et «lettere valg», enn å egne noen ut av oppfølgingen. Det er en mye høyere terskel å egne de ut, enn inn. Påtale2 forteller litt om hva som skjer dersom det skjer nye lovbrudd under oppfølgingen;

«Når det er nye lovbrudd, så blir det jo oppretta nye saker, så blir det jo spørsmål; Skal han få fortsette på ungdomsoppfølginga, eller skal man heller avblåse og så sende den tilbake til påtalemyndigheten. (...) Der vil jo motivasjon ha litt å si, da. For hvis at han ikke møter til noe avtaler som er fastsatt i ungdomsavtalen, de får ikke kontakt med han, og hvis de får kontakt med han så, ja... Han viser ingen vilje til å være med på det som ble satt i ungdomsavtalen, og at man har mange nye lovbrudd, så man jo høre med han; Hvis du skal fortsette, så må du begynne å møte opp, hvis ikke så sender man den tilbake, for eksempel». (Påtale2)

Det er i bruddsakene de skjønsmessige vurderingene oppleves som mest utfordrende, der utfallet er mer usikkert dersom man avgjør å avbryte oppfølgingen. Dette reflekterer både de strafferettslige- og sosialfaglige aktørene over. Av Påtale2 blir motivasjon igjen trukket frem som en svært viktig faktor. Ungdommen må vise motivasjon til å gjennomføre oppfølgingen, men som vi har sett tidligere er motivasjon vanskelig å vurdere, og kan variere. I mitt utvalg uttrykker flere at det ofte oppstår uenigheter rundt hvor mange sjanser en ungdom skal få dersom det skjer brudd på vilkårene i ungdomsplanen, men de fleste vektlegger motivasjon og at ungdommen må få flere sjanser. Dette også i likhet med tidligere forskning (Willoch, 2015). Mine intervjudeltakere opplever et svært stort handlingsrom i form av hvor mange sjanser en ungdom skal få. De aller fleste er villige til å strekke seg langt for å unngå brudd i ungdomsoppfølgingen, og grensene for hvor man velger å avbryte oppfølgingen er vanskelig å sette;

«Hvis de (ungdommen, min anm.) er villige til å tenke at de skal prøve på nytt og argumenterer for det, så vil jo mulighetene være gode for det. Jeg ser jo det, vi strekker oss, vi strekker oss langt (...) Vi går noen runder lengre enn vi hadde måttet i forhold til lovverket da (...) Altså det der å hele tiden snakke om de der grensene, og at hvor er på en måte grensen går hen; Nå prøver vi dette her, men bryter du igjen nå, *da* er grensa nådd, og der stopper det. Og da må man jo også prøve å overholde det, at man setter en grense et sted og at der, der går den, da». (Kriminalomsorg2)

«Jah, hvor går den grensen, det er vanskelig. Jeg tenker jo det er viktig å få flere sjanser, fordi at vi jobber jo med ungdom som strever veldig med å forholde seg til lover og regler, også dette her med det å holde avtaler, følge opp det de sier at de skal, at det er ting de strever med i utgangspunktet. Sånn at vi er jo nødt til, tenker jeg, å ha toleranse for at det kan de ikke klare med en gang (...) Men så er det noe med at vi på et eller annet tidspunkt så.. Det må ikke bli et nytt opplegg for å sy puter under armene på dem, ikke sant. Altså, noen ganger må de ta konsekvensene av det de gjør». (SLT-koordinator)

Dette viser at disse grensene er vanskelige å trekke, og det må gjøres vurderinger opp mot hver enkelt sak. Så når vurderes ungdommen som uegna og oppfølgingen avbrytes? Dette er i stor grad en skjønnsmessig vurdering, men flere peker på at det er når det er flere eller grove brudd. Politi er en av de som trekker denne grensen opp mot vold, dersom ungdommen fortsetter å utøve vold mot andre under oppfølgingen. Da mener hun at dette går på bekostning av andres sikkerhet, og her kommer vurderinger av risiko klarest frem. Her er sitatet gjort om på for å ivareta anonymiteten til den som omtales. Hun svarer dette på spørsmålet om hun synes ungdommene får for mange sjanser;

«Nei.. det føler jeg egentlig ikke, for det ligger liksom i ungdomsoppfølginga, at vi tror jo ikke julenissen. Sånn at vi vet jo at det tar litt tid før det blir endring, men spesielt det med vold da... Det å utøve vold mot andre, det er jo veldig farlig, for at de personene som man har slått, kunne jo ha dettet og slått bakhodet i asfalten og blitt virkelig skadet, da (...) Så da er min tålmodighet strekt i hvert fall, så da tenker jeg at da har ikke jeg noe lyst på ungdomsoppfølging på denne personen. Og hvis ikke ungdomsstraff fungerer da, så er det jo en kandidat som blir vurdert for institusjon da, fordi at man er til fare for seg selv og andre». (Politi)

Her trekker Politi grensen ved egnethet når ungdommen oppfattes som en «fare for seg selv og andre». Her ser vi at det eventuelt er institusjon som er alternativet for denne ungdommen. Det er her ungdommen går fra å bli sett på som endrbar, til å måtte kontrolleres i en strengere kontekst enn ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, som her er institusjon. Vurderingene får

ved vurdering av brudd et mer risikopreg, enn ved innledende vurderinger. Mine funn stemmer slik også med tidligere funn som viser at synet på ungdommen endrer seg ved alvorlige brudd på gjennomføringsplanen, fra forsømt til forbrytersk (Willoch, 2015).

Påtale1 og Barnevern Tiltak peker på at grensene også kan gå der straffen ikke lenger er virksom, og ved mange brudd må man vurdere hensiktsmessigheten av straffen. Dersom den ikke lenger har en hensikt, må man vurdere andre alternativer;

« (...) Også blir det jo en vurdering av nødvendighet da på en måte, eller hensiktsmessighet. Også der så tar man jo også inn det at.. Den preventive virkningen av straffen da, ikke sant, at det faktisk skal ha en legitimitet ved at det blir gitt en straff og at du får noen vilkår du skal følge opp... Og hvis du ikke gjør det så er det jo et tidsspørsmål før man på en måte må si at; Du, nå har du fått de sjansene og skal på måte straffen ha en virkning, så må vi brudde, da». (Påtale1)

«Jeg har ikke opplevd at det har blitt veldig mange brudd tilbake til politiet som jeg synes var uforholdsmessig, eller som var unødvendig. Jeg tror av og til er det sånn at man sier at den straffeformen eller alternativet, det er faktisk ikke godt nok. For det skal være likhet for loven, det er fortsatt en gjennomføring av en reaksjon og hvis en aldri brudder ungdom, så tenker jeg at da undergraver en selve instituttet, selve straffeformen». (Barnevern Tiltak)

Dette indikerer at aktørene reflekterer over når man bør avslutte oppfølgingen. Det som er interessant er at dette fortsatt er en skjønnsmessig vurdering. Hvordan man vurderer hva som er forholdsmessig og virksomt er fortsatt opp til diskusjon. Barnevern Tiltak trekker også frem at det skal være «likhet for loven,» men straffereaksjonene er såpass individualisert, at det kan være et prinsipp som er vanskelig å oppfylle. Dette belyser også dilemmaet mellom individualiseringsprinsippet og likhetsprinsippet, og viser hvordan det også kommer til syne ved brudd. Det er hele veien gråsoner og krever profesjonell vurdering og erfaring.

Til slutt vil jeg se nærmere på om det finnes noen trekk i mine funn som kan peke på hvilke aktører som oppfattes som «de strengeste» når det kommer til brudd. I vurderingene om egnethet generelt har det ikke pekt seg frem noen tydelige mønstre at de strafferettslige aktørene er strengere enn hjelpeaktørene, som man kanskje kunne ha ventet. I mine funn viser tendensene heller motsatt ifølge uttalelser fra noen av aktørene, med unntak av Kriminalomsorg1. Kriminalomsorgen blir omtalt som god å ha i henhold til når ting blir «for snilt»;

«Jeg synes det er veldig bra at kriminalomsorgen er med. For de er jo da med inn og på en måte er en sånn observatør i forhold til at går det her sånn som det skal. Så de kan jo si at: nå blir det for snilt». (Politi)

Kriminalomsorg1 omtaler seg selv også som den tydeligst «strengeste» aktøren;

«Man er villig til å strekke seg kjempe, kjempe langt for å unngå at det blir brudd, mens det i mitt perspektiv kan bety at alt blir veldig uforståelig for ungdommen (...) Det er lagt noen rammer for den gjennomføringa, da, og forholder de seg ikke til det, så blir det en konsekvens. Men hvis det aldri blir det, så blir det veldig forvirrende og lite tydelig kanskje for ungdommen hva de deltar i (...) Med min bakgrunn herfra, så er det jo mye tydeligere kanskje, hva som fører til brudd og hvilke konsekvenser det får, da. Selv om ungdommer skal ha flere muligheter og sjanser enn voksne». (Kriminalomsorg1)

Det er interessant at Politi omtaler kriminalomsorgen som de som er de «strengeste» i henhold til brudd, når politiet selv har en «kontrollørrolle». Kriminalomsorg1 understreker også at hun bevisst inntar et slikt «strengt» perspektiv, fordi det er så mange som ivaretar de andre perspektivene, som hun uttaler. Hun uttrykker samtidig at ungdom skal ha flere sjanser enn voksne. Ellers i mitt utvalg blir de tradisjonelt strafferettslige aktørene omtalt som de som vil prøve lengst i oppfølgingen. Dette går på akkord med tankegangen om at det er kontrollapparatet som vil være de strengeste i møtet med brudd. På spørsmål om hvilke aktører som ønsker «å brudde» straffegjennomføringen tidligst, svarer Kriminalomsorg1 og Barnevern Leder følgende;

«I hvert fall ikke politiet, merkelig nok. Verken politiet eller påtale. Ellers så er det nok kanskje kriminalomsorgen da, som er strengest når, ja.. Mhm. Det perspektivet der». (Kriminalomsorg1)

«Jeg opplever jo noen ganger at vi tenker at nå er det nok, og så vil heller påtale fortsette litt til. Ja, at det nesten er litt sånn motsatt. Jeg vet hvert fall at det var sånn med den ene, at vi var sånn; Nei, men nå er det vel bra? Nå har han vel fått sjansene sine? Og så; Åh, nei, *ler*. Så jeg opplever der at man ikke er så firkanta som man kan tenke seg at påtale er, da. Jeg opplever at det er mer sånn rom for vurderinger». (Barnevern Leder)

Her ser vi at politi og påtale blir omtalt som de minst strenge aktørene, både av en strafferettslig – og en sosialfaglig aktør. Kriminalomsorg1 omtaler seg selv igjen som den

strengeste. Dette er interessant fordi det kan sees i sammenheng med det jeg tidligere har belyst, at de strafferettslige aktørene nærmer seg hjelpeperspektivet i større grad, og anser seg også som hjelpere i dette arbeidet. Det kan se ut til at rollene byttes litt om, og at det er politi og påtale som vil prøve lengst. Dette kan også ha andre forklaringer, for eksempel kan det å ikke «brudde» ungdommen også signalisere måloppnåelse. De uttrykker derimot at det er ut fra et hjelpeønske. Dette skiller seg også forøvrig fra tidligere forskning som viste at det er påtale er den som opprettholder synet som «forbrytersk», særlig ved brudd (Willoch, 2015).

8 Oppsummering

Jeg vil først gi en oppsummering av mine funn fra kapittel 6 og 7. Jeg vil deretter mer overordnet diskutere funnene ut fra teoretiske perspektiver og hvilke utviklinger, tendenser og utfordringer man kan se ut fra mine funn. Til slutt vil jeg kort redegjøre for mitt bidrag og eventuelle svakheter ved min studie, og komme med noen forslag til videre forskning på feltet.

8.1 Opplevelsen av samarbeidet i KOG

Som vist i kapittel 6 har de ulike aktørene svært ulik oppfatning av egen rolle, oppgaver og ansvar i KOG. Det at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skjer i en kontekst av straff, gjør at de strafferettslige aktørene har flere formelle roller og oppgaver før og under straffegjennomføringen. Jeg har derfor argumentert for at det er den strafferettslige logikken som får forrang i KOG. Det at KOG ikke er lovfestet, forsterker trolig de rollene som er mer tydeligere beskrevet i de offentlige dokumentene. Dette gjelder spesielt aktørene politi, påtale, kriminalomsorg og ungdomskordinator. Jeg har argumentert for at hjelpeaktørene opplever seg mer som indirekte kartleggere og faglige deltakere, enn som ansvarlige aktører. Dette kan indikere en dominans av en «straffende» logikk, og en «juridisk dreining» i de nye straffereaksjonene, noe som bekrefter tidligere evalueringsforskning på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (Andrew og Eide, 2019). På tross av denne «juridiske dreiningen» opplever likevel de fleste aktørene i mitt materiale å ha innflytelse på påtales avgjørelser gjennom diskusjonene i KOG, selv om denne opplevelsen varierer noe mellom aktørene.

Funnene peker likevel på at det blir for enkelt å si at det kun er en logikk, eller ett perspektiv, som dominerer i KOG. Jeg har benyttet tidligere forskning på tverrfaglig samarbeid, habitus og politikultur, for å vise hvordan KOG-samarbeidet kan være med på å omforme og skape nye praksiser og rasjonaler over tid. Aktørene forhandler, heller en kjemper, om sin problemforståelse og sitt perspektiv. Samarbeidet fremstår som mer preget av enighet enn konflikt. Yrkeshabitusen til ungdomskoordinatorene er enda ny, og formes fortsatt. Dette gir en spesiell mulighet for å videre forme profesjon og praksis, og det blir spennende å se hvordan denne rollen utvikler seg. Selv om oppfølgingen skjer i en straffekontekst, og de fleste av intervjudeltakerne mine er opptatt av dette, foregår drøftingene i stor grad i en

hjelpediskurs. Barnevernsfaglige hensyn om barnets beste gjennomsyrrer diskusjonene, og er noe alle aktørene vektlegger. Selv om samarbeidet fører til en bedre forståelse for hverandres perspektiv, og at aktørene nærmer seg hverandre i ideologi og hensyn, er et tydelig funn at det er de strafferettslige aktørene som ser ut til å tilnærme seg hjelpelogikken i størst grad. I en straff/hjelp-dikotomi er det hjelpeaktørene som presiserer tydelig at de ikke ønsker å inneha kontrolloppgaver, og identifiserer seg heller ikke i stor grad som kontrollører. Hjelpeaktørene kan oppleve noe grad av rollekonflikt når det kommer til noen grunnleggende verdihensyn, men de «nøytraliserer» eventuelle rollekonfliktene ved å poengtere at de ikke har ansvar for saken. Dette forsterker deres hjelperolle inn i KOG og straffereaksjonene.

Jeg har også benyttet tidligere forskning og teori rundt tillit og konflikthåndtering for å se hvordan mine intervjudeltakere opplever det relasjonelle og faglige samarbeidet. De aller fleste uttrykker høy grad av tillit og respekt for hverandres fagfelt, og høy grad av tillitskjeder, fremfor kontrollkjeder. De fleste opplever høy grad av åpenhet og «utvekslende» kommunikasjon i diskusjonene. Det er i diskusjonene fagligheten kommer frem og alle uttrykker å ha nytte av hverandres perspektiv. Dynamikken i gruppen spiller slik også inn på samarbeidet.

8.2 Vurdering av egnethet – gråsoner og utfordringer

Flere av mine intervjudeltakere synes det kan være vanskelig å vurdere egnethet i hvert enkelt tilfelle. Dette er noe alle reflekterer over, uavhengig av hvilke perspektiv de representerer. De reflekterer over at det i mange tilfeller er vanskelig å vite på forhånd om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging er riktig reaksjon. Flere synes det er vanskelig å vite om ungdommen gir et reelt og informert samtykke, og de reflekterer ganske likt når det gjelder hva som vektlegges i egnethetsvurderingene. Få reflekterer direkte over maktdimensjonene i kartleggingsprosessen, og få nevner stigma som mulig konsekvens. Fokuset er på å få ungdommen inn i systemet for å kunne hjelpe. Handlingsrommet oppleves som stort, særlig kommer dette til uttrykk i påtales handlingsrom i beslutningstakingen. Jeg har også vist dilemmaer rundt likebehandlingsprinsippet og individualiseringsprinsippet, samt hvordan aktørene forholder seg til forholdsmessighet i straffereaksjonene.

Selv om KOG har et sterkt strafferettslig grunnlag i kontekst av å være del av en straffegjennomføring, skiller ikke aktørene seg klart fra hverandre når det kommer til vurdering av egnethet. De reflekterer alle sammen over de ulike elementene ved vurderingene, de ser gråsoner og dilemmaer ved disse. Det er derimot noen som uttrykker at politiet kan være skeptisk til om ungdommen er egnet på bakgrunn av den informasjonen de har om ungdommen fra før. Dette indikerer ulik problemforståelse ut fra perspektiv, og at forhåndskunnskap om ungdommen også kan påvirke vurderingene. På tross av dette viser funnene mine at terskelen for å egne ungdommen inn i oppfølging er svært lav. Der bekymringen for ungdommens livssituasjon er høy forsøker de å få ungdommen tidlig inn, selv om de juridiske rammevilkårene må være til stede. Tankegangen her er at det er bedre å få «en for mye, enn en for lite» inn i reaksjonsformen.

Mens det er lav terskel for «å egne» ungdommen inn i ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff, er det høy terskel for «å egne» dem ut. Det er her de fleste aktørene uttrykker at det oppstår vanskelige dilemma rundt hvor lenge man skal prøve før man sender saken tilbake til påtale. De fleste er villige til å strekke seg svært langt for å få det til å fungere. Motivasjon og alvorligheten på nye lovbrudd er viktige parametere som man ser på, men vurderingene varierer fra sak til sak. Risiko får en større betydning i bruddvurderingene, enn i de innledende egnethetsvurderingene. Det er et interessant funn at det er politi og påtale som blir omtalt som de som vil prøve lengst før man avbryter oppfølgingen. Dette kan på en side sees i sammenheng med andre funn om at det først og fremst er straffeaktørene som nærmer seg hjelpeperspektivet. På en annen side kan det også forstås som at det å ikke «brudde» ungdommen signaliserer måloppnåelse.

8.3 Samarbeid mellom straff og hjelp – noen mulige implikasjoner og tendenser

8.3.1 Mot en felles logikk?

Jeg vil nå sette funnene i analysen inn i en bredere sosial kontekst. Som vist i kapittel 6 er et av funnene mine at det strafferettslige perspektivet står sterkt i KOG, på bakgrunn av selve organiseringen av KOG og av straffereaksjonene generelt. Dette kommer særlig frem i påtales beslutningsmandat, og at de «har siste ordet» i sakene. Jeg har også vist at på tross av dette plasserer aktørene i mitt utvalg seg i en sterk hjelpediskurs. Jeg har også gjennom

habitusbegrepet forsøkt å vise hvordan yrkeshabitusen til de ulike aktørene nærmer seg hverandre gjennom diskusjonene og vurderingene i det tverrfaglige samarbeidet. Habitusen påvirker praksisfeltet, og omvendt (Chan, 1996). I mine funn uttrykker alle deltakerne et sterkt ønske om å hjelpe ungdommen, selv i en straffekontekst. Alle aktørene strekker seg langt for at hensynet om barnets beste skal komme først. Allmenne hensyn kommer i andre rekke, såfremt lovbruddet tillater det. Det er på den ene siden et sterkt ønske om å hjelpe ungdommen og å inkludere og rehabilitere. Denne tankegangen stemmer godt overens med den inkluderende, sosialforebyggende profilen i kriminalitetsforebyggende tiltak (Gundhus og Egge, 2013, s.211). På den andre siden har tidligere forskning har pekt på et økende innslag av nyliberalisme i strafferettssystemet (Garland, 2001, Johansen, 2015), samt at ungdom ofte har blitt møtt med en mer «straffende» logikk i rettsapparatet (Lid, 2016). Min forskning på praksisfeltet viser en tendens mot at selv om straffereaksjonene finner sted i kontrollapparatet, tar de formelle straffeaktørene til seg de barnevernsfaglige hensynene og «kopierer» det inn i sin juridiske – og strafferettslige logikk. Dette har implikasjoner for hvordan vi forstår skillene mellom den tradisjonelle dikotomien kontroll/ hjelp. Mine funn impliserer at skillene i større grad hvikes ut gjennom de nye straffereaksjonene, ikke bare etter politisk intensjon om en sammenblanding, men også i praksisfeltet. Drøftingene i KOG bidrar til at de ulike perspektivene, hensynene og ideologiene møtes og får god kjennskap til hverandre. Gjennom mine funn viser jeg at det er få av aktørene som kan plasseres kun i den ene kategorien, eller den andre. Selv om hjelpeaktørene er de som oppgir tydeligst at de føler seg som hjelpere, er de også med å bidra med sine perspektiver i en straffesak. Aktørene i barnevernet jobber i tillegg ofte med tiltakene som ungdommen deltar i under oppfølgingen. Deres rolle er derfor også, til en viss grad, preget av kontrolloppgaver, muligens i større grad enn de selv uttrykker. Straffeaktørene på sin side er mer bundet til ansvar og beslutningene i sakene, som er knyttet opp til juridiske krav. Dette begrenser dem i henhold til å kunne identifisere seg som hjelpere, noe som også påvirker hvor de plasserer seg. Mellomrommet mellom straff og hjelp er dermed ikke svart/hvitt, eller hjelp/kontroll, det er preget av nyanser. Det kan derfor være rimelig å hevde at det ikke lenger er hensiktsmessig å snakke om dikotomi, heller et straff/hjelp-kontinuum, der aktørene plasserer seg på en skala mellom kontroll og hjelp, heller enn «enten-eller». Muligens er det ikke heller lenger hensiktsmessig å snakke om to ulike logikker. Kombinasjonen av hjelp og straff slik som i de nye straffereaksjonene bidrar til nye logikker, og muligens en som er mer felles en tidligere.

Tidligere forskning har vist at de nye straffereaksjonene kan sees som en utvidelse av kontrollen, i lys av Cohens (1985) net-widening-begrep (Borg, 2016, Willoch 2015, Lid, 2016, Sandøy, 2020). Dette har jeg også argumentert for i min studie. De nye straffereaksjonene kan forstås som en utvidelse av kontrollen ved at aktørene uttrykker svært lav terskel for å egne ungdommene inn i oppfølging, som vist i kapittel 7. Dersom aktørene argumenterer for stor bekymring, og de juridiske vilkårene foreligger i bunn, er sjansene store for å få oppfølging. Deltakerne i KOG kan på mange måter sees som portvoktere inn i systemet, der deres faglige vurderinger og skjønnsutøvelse får konsekvenser for den videre kontrollen. Aktørene benytter dette handlingsrommet for å få ungdommen inn så tidligst mulig, for å forsøke å skape en endring. Dette kan på en side være positivt i den forstand at ungdommen får tidlig hjelp, noe som er i tråd med tidlig intervensjons-prinsippet i forebyggingsarbeid. På en annen side kan det også ha noen uintenderte konsekvenser. Cohen (1985) hevder også at ekspertisen, som egentlig skal bygges ned ved de nye tiltakene, heller blir forsterket, noe som ser ut til å stemme med mine funn. Jeg vil diskutere dette nærmere i neste del.

8.3.2 Noen utfordringer i vurderingene og ekspertisens plass

I kapittel 7 fokuserte jeg på selve vurderingene og skjønnsutøvelsen, og hvordan aktørene definerte skillet mellom egnet/uegnet, og gråsoner ved disse vurderingene. Her viste jeg blant annet hvordan kartleggingsprosessene foregår, og hva aktørene legger vekt på ut fra sine perspektiv. Vurderingene av egnethet foregår ofte etter kartlegginger, enten via PUM eller mindre kartlegginger, dersom det ikke er behov for PUM. På en side er kartleggingsprosessene nødvendig fordi de identifiserer risiko/behov til ungdommen, og slik kan man sikre «skreddersydde» tiltak, og en god implementering. Kartleggingsprosessene har derimot også en maktdimensjon som ikke har fått så mye fokus i forskning tidligere i norsk kontekst. Jeg vil derfor se nærmere på kartleggingsprosessene, og hvordan vi kan forstå de.

Som drøftet i kapittel 7 kan kartleggingene i seg selv sees som en utvidelse av kontrollen ved at hele nettverket til ungdommen, inkludert foreldrene, blir gjenstand for kontroll og vurdering. Ut fra Foucaults makt/kunnskap-perspektiv produseres det, gjennom kartleggingen, kunnskap om ungdommen og familien deres. Dette gir grunnlag for videre maktutøvelse og styring. Sett i lys av Foucaults «governmentality»-begrep, styres ungdommen i ønsket retning gjennom å gjøres til gjenstand for de profesjonelles «granskende

blikk». Ungdommene skal i større grad ansvarliggjøres (se også Rose, 2000). Denne type maktform kan også sees på som statens utøvelse av biomakt, styring av individet gjennom ekspertkunnskap og informasjonsinnhenting. Gjennom kartleggingen kategoriseres og defineres problemene ut fra de profesjonelles forståelsesrammer. Det er også gjennom de profesjonelles vurderinger og kunnskap det skjer en «siling» av hvem som skal inn i oppfølgingen. Som diskutert i kapittel 7 er aktørene bevisst hvem som skal ha oppfølging og ikke, men en slik kategorisering av ungdommen som behovstrengende, eller ikke, skaper uansett et skille som kan ha konsekvenser. Vurderingene av egnethet gjenspeiler noe av selve utfordringen med skjønnsutøvelse, man kan ikke vite hva som er riktig valg. Både det å bli sett på som egnet og uegnet kan ha uintenderte konsekvenser. På en side er det for mange ungdommer trolig viktig og riktig å bli egnet inn så tidlig som mulig for å snu en negativ utvikling i livet. På en annen side er ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, som Sandøy (2020) har vist, også et stort inngrep i ungdommenes liv. Flere av ungdommene i hans studie opplevde isolasjon, skam og stigma i forbindelse med sin oppfølging. Et aspekt ved disse prosessene er også hva som skjer dersom ungdommen blir funnet ikke-egnet innenfor rammene av ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Mulige konsekvenser kan være en økt følelse av mislykkethet og stigma. Ikke-egnet har derimot som oftest bakgrunn i at ungdommen ikke samtykker til reaksjonsformen. Funnene mine har samtidig vist at aktørene forsøker å «dytte» ungdommen mot å si ja til oppfølging dersom ungdommen ikke samtykker med en gang. Det «å vente å se» kan også ha uheldige konsekvenser ved at ungdommens utfordringer eskalerer, som blant annet SLT-koordinator reflekterer over.

Individualiseringskravet i de nye straffereaksjonene kan også være vanskelig å oppfylle på bakgrunn av systembegrensninger. Som vist i kapittel 7 opplever noen av aktørene i mitt utvalg at det er en utfordring å finne tilgjengelige tiltak spesifikt til det ungdommen trenger hjelp til. Vurderingene av egnethet legger til grunn faglige vurderinger av ungdommens behov, og handlingsrommet oppleves som stort. Samtidig vil vurderingene av egnethet påvirkes av hvilke tiltak som eksisterer der ungdommen bor, og dette varierer i stor grad. Dette er også en utfordring som har blitt pekt på i tidligere forskning (Andrews og Eide, 2019). I rehabilitering er elementene risiko/behov og implementeringen av tiltakene sentrale. Målet om å skreddersy straffen til ungdommen ut fra risiko/behov-vurderinger kan dermed være utfordrende å oppnå i seg selv ut, og får slik også en tilgjengelighetsdimensjon. Uønskede konsekvenser av dette kan muligens være at ungdommen ikke er mottagelig for de intervensjonene som blir satt i gang, eller tiltaket ikke passer ungdommen. Hannah-Moffat

(2005) har også pekt på lignende utfordringer ved at individet skal puttes inn i et hjelpetiltak som allerede eksisterer, og i hvilken grad det passer, vil variere.

Tidligere forskning har vist at ungdommen ansvarliggjøres i større grad enn tidligere gjennom de nye straffereaksjonene (Borg, 2014, Willoch, 2015). Dette kan sees i sammenheng med den «nye» styringsmentaliteten, å styre gjennom en økt ansvarliggjøring av borgerne (Foucault, 1991). Min forskning peker derimot på at de profesjonelle er tungt inne og både «ror» og «styrer» skuta for ungdommen, i hvert fall i de innledende fasene av oppfølgingen. Som vist i kapittel 7 er motivasjonen hos ungdom ofte vanskelig å tyde, og hos noen varierer denne veldig. Ungdommen blir beskrevet å noen ganger sitte med hetta over ansiktet og kun nikke samtykkende til det de profesjonelle sier. Sett i lys av restorative justice-prinsipper, som straffereaksjonene bygger på, er dette interessant. I de innledende vurderingene av egnethet og definisjoner av behov er det tungtveiende de profesjonelle som definerer og vurderer, og ikke lekfolk, som var sentralt i den opprinnelige utformingen av Konfliktrådet. Dette har implikasjoner for kontrollen ved at de profesjonelle fra strafferettsapparatet får en veldig sterk posisjon, i hvert fall i de innledende fasene. Et annet element den «nye» styringsmentaliteten fører til, er et nytt nettverk av aktører (Crawford, 2006, Shearing, 2001). Drøftingene, og særlig kartleggingsarbeidet, i KOG kan sees i lys av dette ved at stadig flere aktører tar del i dette arbeidet. Som jeg har vist er det mange som tar del i den direkte kartleggingen, men også flere av aktørene bidrar med bakgrunnsinformasjon om ungdommen og familien. Dette skaper også et nytt, bredt kunnskapsgrunnlag for påtales avgjørelser, noe det hadde vært interessant å undersøke videre.

8.3.3 Er det for stort rom for egen praksis?

Jeg vil avslutte med å se litt på hvordan skjønnsutøvelsen påvirker praksisen i KOG. Det er interessant at en gruppe, som har blitt beskrevet som selve kvalitetssikringen i de nye straffereaksjonene, er såpass svakt formalisert i offentlige dokumenter (Eide m.fl. 2016, Utvei, 2018). Tidligere forskning har vist at praksisene i KOG varierer for mye, og noen klarere retningslinjer for arbeidet er ønsket (Eide m.fl., 2016, Utvei, 2018). Dette viser også mine funn. Likevel indikerer mine funn at når de faglige aktørene er kompetente, handlekraftige, engasjerte, og prioriterer dette arbeidet, dannes egne praksiser innad i gruppene som oppleves som konstruktive. Lav grad av formalisering gir aktørene rom for faglig autonomi, noe som både kan ha positive og negative sider. Det positive kan være at dette skaper høy grad av

fleksibilitet og tilpasning i hver enkelt KOG, ut fra behovet. De utfordrende sidene ved dette er at vurderingene kan bli for differensierte, og dermed kan påvirke ungdommens mulighet for oppfølging. Som påtale uttrykker det varierer det for eksempel hvor mye man benytter PUM i vurderingene. Selv om oppfølgingen er individualisert, er det også et krav om en viss likhet i vurderingene. Dette likhetsprinsippet innad i individualiseringsprinsippet kan dermed bli påvirket av for stor grad av skjønnsutøvelse. Jeg har også vist gjennom oppgaven at påtale har høy grad av autonomi, og de andre aktørene opplever påtale som den «autorative» med siste ordet i vurderingene. Autonomi gir makt, og det kan være hensiktsmessig å lage gjennomsiktede strukturer for å sikre god nok kunnskap om hvordan vurderingene gjøres. Dette kan oppnås gjennom å sikre de tverrfaglige drøftingene i KOG gjennom lovfestelse, eller klarere retningslinjer. Dette er også i tråd med tidligere forskning (Kvillo og Wendelborg, 2009, Eide m.fl., 2016, Utvei, 2018). Samtidig, som vist i kapittel 7, har påtale også effektivitetskrav å forholde seg til, og dette er vanskelige dilemma som må diskuteres nærmere ved eventuelt nye krav til saksbehandlingen.

Samtidig vil ikke flere retningslinjer for arbeidet i KOG nødvendigvis løse de utfordringene som ligger mer strukturelt i oppfølgingen, som tilgjengelige tiltak. Dessuten, som vist i delen om det faglige og relasjonelle samarbeidet, er engasjement, tillit, respekt og åpenhet svært viktige elementer for å få til en god drøfting rundt ungdommen. Dette er elementer som må jobbes med uavhengig av retningslinjer og politiske ambisjoner, og som uansett vil variere fra gruppe til gruppe. Mine funn om at dynamikken og samarbeidsrelasjonene i KOG er viktig ser ut til å stemme overens med tidligere forskning, som også vektlegger tillit og relasjoner sterkt (Crawford, 1998, McCarthy og O'Neill, 2014, Gundhus m.fl., 2008, Strype m.fl, 2014). Mine funn indikerer derimot ikke et utpreget konfliktnivå innad i KOG, og går sånn sett også imot tidligere forskning på tverrfaglig samarbeid, spesielt i en internasjonal kontekst, som for eksempel O'Neill og McCarthy (2014) også viser. Dette kan sees i sammenheng med at aktørene forhandler, heller enn kjemper, om hvilken «kapital» som skal dominere i KOG. De er heller opptatt av at alle perspektivene skal komme frem på en konstruktiv måte.

8.4 Avslutning

Jeg har i denne studien belyst mange ulike sider ved hvordan aktørene i mitt utvalg opplever KOG-samarbeidet. Studien har forsøkt å vise hvordan vi kan forstå samarbeidet ut fra mange ulike perspektiver. Kort sagt kan man på den ene siden se at det juridiske- og strafferettslige

har stor plass i KOG, og i straffereaksjonene generelt, og slik bidrar til en mer straffende tilnærming. Gjennom kartleggingsprosessene blir også denne ekspertisen dominerende, noe som kan ha implikasjoner for den videre kontrollen. På den andre siden har jeg gjennom min studie vist nyanser og gråsoner av dette. Min konklusjon er at det ser ut som logikkene i større grad nærmer seg hverandre gjennom tverrfaglig samarbeid, og at hensynet om ungdommens beste gjennomsyrrer diskusjonene KOG. Selv om straffereaksjonene gir en unik mulighet for ungdommene til å få en tett og god oppfølging, er det også viktig å se på mulige uintenderte konsekvenser av kontrollen. Selv om flere av aktørene presiserer at KOG ikke er noe beslutningsorgan, så er det rimelig å hevde at alle aktørene med sin deltakelse har stor påvirkning på både ungdomskoordinator og påtalemyndighet i beslutninger. KOG i seg selv har et stort potensial til å utvikle både fag og praksiser videre, både for KOG som organ, men også straffereaksjonene generelt. Det vil være spennende å se hvordan dette arbeidet utvikler seg videre.

Min studie har bidratt til å belyse flere sider ved hvordan det tverrfaglige samarbeidet i KOG oppleves, og gitt noen innblikk i hvordan dette arbeidet foregår ute i praksisfeltet. Jeg har fokusert på aktørenes erfaringer og vurderinger, og sett på noen likheter og forskjeller mellom dem. Studien har også vist gråsoner, nyanser og dilemmaer i de faglige vurderingene. Min studie har også flere svakheter. Studien har kun undersøkt et utvalg av KOGer i Norge, og det trengs flere utvalg for å kunne si noe mer generelt om hvordan samarbeidet og vurderingene utarter seg i ulike KOGer. Jeg har også lagt stor vekt på perspektiv og profesjon, og muligens undervurdert individuelle forskjeller mellom aktørene. Alle saker som vurderes i KOG er ulike, og jeg har ikke hatt mulighet til å belyse alle sider eller nyanser i slike vurderinger.

Det trengs mer forskning på KOG og gruppens funksjon i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging for å se på hvordan logikkene endres eller opprettholdes etter hvert som tiden går, og hvordan de virker sammen. Min studie gir bare et lite innblikk i noen få aktørers opplevelse av samarbeidet. Det er et behov for et bedre innblikk i påtales kunnskapsgrunnlag og skjønnsutøvelse. Påtale har fått mye makt i de nye straffereaksjonene, og mine funn viser for eksempel et sprik i hvordan de benytter KOG. Det andre elementet som hadde vært spennende å se nærmere på er bruk av kartleggingsverktøy på ungdom før eller under straffegjennomføring. Dette har det ikke blitt forsket så mye på i norsk kontekst, men bruk av kartleggingsverktøy er utbredt i internasjonal straffegjennomføring, og stadig mer forskning kommer på feltet (se for eksempel Hoge, 2002, Hannah-Moffat, 2005, Goddard, 2012, Briggs,

2013, Prins, 2019). Det hadde også vært spennende å se nærmere på ungdoms egne opplevelser av straffegjennomføringen, kombinert med hva de profesjonelle aktørene rundt ungdommen opplever. Dette vil kunne gi en enda dypere forståelse av hvordan straffereaksjonene oppleves i praksis, og hvordan profesjonelles vurderinger fungerer sammen med ungdommenes. Det er, som jeg sa innledningsvis, mange tema å utforske når det kommer til dette feltet, og det er viktig å kontinuerlig diskutere den sosiale kontrollen av barn og unge.

Antall ord: 41941

Litteraturliste

Aakvaag, G. C. (2008): *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: abstrakt forlag.

Aasheim, A. (2019): Ny rapport om ungdomsstraff: Én av tre begår nye lovbrudd.

11.november. *Aftenposten*. Tilgjengelig fra;

<https://www.aftenposten.no/norge/i/K3XPmX/ny-rapport-om-ungdomsstraff-en-av-tre-begaar-nye-lovbrudd> (lest 05.desember 2019).

Andrews, T. Og Eide, A. K. (2019): *Mellom hjelp og straff. Fungerer nye straffereaksjoner etter intensjonen?* NF-rapport 2/2019 Bodø: Nordlandsforskning AS. Tilgjengelig fra:

[http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1327173-](http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1327173-1566817326/Dokumenter/Rapporter/2019/NF-rapport%202-2019.pdf)

[1566817326/Dokumenter/Rapporter/2019/NF-rapport%202-2019.pdf](http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1327173-1566817326/Dokumenter/Rapporter/2019/NF-rapport%202-2019.pdf) (lest 17.september 2019).

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (u.å): Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd. Tilgjengelig fra:

https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/retningslinjer_for_barnevernets_ansvar_for_barn_som_begar_lovbrudd/ (lest 10.juni 2020).

Becker, H. (1963): *Outsiders. Studies In the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.

Bjelland, H. F. og Vestby, A. (2017): 'It's about using the full sanction catalogue': on boundary negotiations in a multi-agency organised crime investigation, *Policing and Society*, 27 (6), s. 655-670. Tilgjengelig fra:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10439463.2017.1341510> (lest 14.mars 2020).

Borg, V. (2014): *Ungdomsstraff: gjenopprettende strafferett?* Masteroppgave. Oslo:

Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/39853> (lest 26. mars 2019).

Bourdieu, P. (2006): Kapitalens former. *Agora*. 1-2 (24), s. 5-27. Tilgjengelig fra:

https://www.idunn.no/agora/2006/01-02/kapitalens_former (lest 08.desember 2019)

Briggs, D. B. (2013): Conceptualising Risk and Need: The Rise of Actuarialism and the Death of Welfare? Practitioner Assessment and Intervention in the Youth Offending Service,

Sage publications, 13 (1), s. 17-30. Tilgjengelig fra:

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1365480212474732> (lest 28.august 2020)

Brynildsrud, K. (2019): *Barnevern på strafferettens område – barnevernets ansvar for barn i konflikt*. Doktorgrad. Oslo: Universitetet i Oslo.

Bukve, O. (2016): *Forstå, forklare, forandre – Om design av samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Carlsson, Y. (2005): *Tett på gjengen. En evaluering av gjengintervensjonsprosjektet «Tett på» i Oslo*. 2005: 14. Oslo: NIBR. Tilgjengelig fra: <https://evalueringsportalen.no/evaluering/tett-pa-gjengen-en-evaluering-av-gjengintervensjonsprosjektet-%2522tett-pa%2522-i-oslo/Tett%20på%20gjengen.pdf/@@inline> (lest 05.februar 2020).

Chan, J. (1996): Changing Police Culture. *British Journal of Criminology*. 36 (1), s.109-134. Tilgjengelig fra: <https://academic.oup.com/bjc/article-abstract/36/1/109/606112> (lest 18.juni 2020).

Christie, N. (1977): *Konflikt som eiendom*. Oslo: Universitetsforlaget.

Cohen, S. (1985): *Visions of Social Control*. Malden: Blackwell Publishers.

Crawford, A. (1998): *Crime Prevention and Community Safety. Politics, Policies and Practices*. Essex: Pearsons Education Limited.

Crawford. A. (2006): Networked Governance and the Post-Regulatory State? Steering, Rowing and Anchoring the Provision of Policing and Security. *Theoretical Criminology*, 10 (4), s. 449-479. Tilgjengelig fra: https://www.researchgate.net/publication/242150622_Networked_Governance_and_the_Post-Regulatory_State_Steering_Rowing_and_Anchoring_the_Provision_of_Policing_And_Security (lest 19.september 2019).

Crawford A. og Newburn, T. (2003): *Youth Offending and Restorative Justice. Implementing reform in youth justice*. Devon: Willan Publishing.

EGGE, M. (2004): *Forsøk med ungdomskontrakter – en alternativ reaksjonsform rettet mot unge lovbrøyttere*. PHS forskning 2004:1. Oslo: Politihøgskolen.

- Egge, M. og Barland, B. (2009): *Tro, håp og mulighet – evaluering av et kriminalitetsforebyggende ungdomsprosjekt i Skien*. 2009:1. Oslo: PHS forskning.
Tilgjengelig fra: <https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2016/08/tro-hap-og-mulighet.pdf> (lest 05.februar 2020).
- Egge, M. og Gundhus, H. O. I. (2013): Social crime prevention in Norway. I: Hebberecht, P og Baillergeau, E. (red.) *Social Crime Prevention in Europe*. Brussel: Brussel University Press.
- Eide, A.K, Andrews, T., Strømsvik, C.L, Gustavsen, A. (2016): *Stemmer kartet med terrenget? Underveisrapport fra en følgeevaluering av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging*. NF Rapport nr: 7/2016. Bodø: Norlandsforskning AS. Tilgjengelig fra: <http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1314816-1489161697/Dokumenter/Rapporter/2016/NF%207-2016.pdf> (lest 14.mai 2019).
- Ekeland, T.H. (2013): *Konflikt og konfliktforståelse. For helse – og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ericsson, K. (1996): *Forsømte eller forbryterske? Barnevern og kriminalitetskontroll i etterkrigstiden*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Feeley, M.M. og Simon, J. (1992): The New Penology. Notes on the Emerging Strategy of Corrections and Its Implications. *Criminology*, 30 (4), s.449-474. Tilgjengelig fra: https://www.researchgate.net/publication/229732111_The_New_Penology_Notes_on_the_Emerging_Strategy_of_Corrections_and_Its_Implications (lest 18.september 2019).
- FNs barnekonvensjon (2003): FNs konvensjon om barnets rettigheter (2003) Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf (lest 08.mai 2020).
- Foucault, M. (1982): The Subject and Power. *Critical Inquiry*, 8 (4). s. 777-795.
- Foucault, M (1991): Governmentality. I: Burchell, G., Gordon, C. Og Miller, P (red.) *The Foucault Effect. Studies of Governmentality*. New York: Harvester Wheatsheaf.

- Garland, D. (1996): The Limits of The Sovereign State. Strategies of Crime Control in Contemporary Society, 36 (4). *The British Journal of Criminology*. S. 445-471.
- Garland, D. (2000): The Culture of High Crime Societies. Some predictions of Recent «Law and Order» Policies. *British Journal of Criminology*, 40 (3). s.347-375. Tilgjengelig fra: <https://academic.oup.com/bjc/article-abstract/40/3/347/441941?redirectedFrom=fulltext> (lest 17.oktober 2019).
- Garland D. (2001): *The Culture of Control - Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University press.
- Garland, D. (2013): Penalty and The Penal State. *Criminology*, 51 (3), s.476-517. Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1745-9125.12015> (lest 31.november 2019).
- Giertsen, P.-Å. (2007): Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. I: Giertsen, P.-Å. (red.) *Forebyggende barnevern. Sammen for barnets beste*. Bergen: Fagbokforlaget. s.56-78.
- Gilling, D. (1997): *Crime Prevention. Theory, Policy and Politics*. London: Routledge.
- Goddard, T. (2012): Post-welfarist risk managers? Risk, crime prevention and the responsabilization of community-based organizations. *Theoretical Criminology*, 16 (3), s. 347-363. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1362480611433432> (lest 15.august 2020).
- Goffman, E. (1963): *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*. Middlesex: Penguin Books.
- Grimen, H. (2008): Profesjon og tillit. I: Molander, A. og Terum, I.T. (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo. Universitetsforlaget. s. 197-215.
- Grimen, H. og Molander, A. (2008): Profesjon og skjønn. I: Molander, A. og Terum, I.T. (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo. Universitetsforlaget. s. 179-196.
- Grimen, H. (2009): *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gundhus, H. I., Egge, M., Strype, J. Og Myhrer, T.-G. (2008): *Modell for forebygging av kriminalitet? Evaluering av Lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)*. Oslo: PHS forskning 2008:4. Tilgjengelig fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175054/sltrapport.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (lest 21.januar 2020).

Gundhus, H. O.I. og Egge, M (2013): Grenser for forebygging? I: Johansen, N.B, Ugelvik, T. Og Aas K.F. (red.) *Krimigrasjon? Den nye kontrollen av de fremmede*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 2010-225.

Gundhus, H. O.I. (2014): Forebyggende politiarbeid – i spennet mellom kriminalitetskontroll og trygghet. I: Larsson, P., Gundhus, H. O.I. og Granér, R. (red.) *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. S. 178-204.

Hafsaas, S. L. (2019): *Kallmyr: - Fengsling av unge kriminelle vurderes for sjeldent*. ITromsø. 19.november. Tilgjengelig fra: <https://www.itromso.no/ntb/iriks/2019/11/19/Kallmyr---Fengsling-av-unge-kriminelle-vurderes-for-sjeldent-20432314.ece> (lest 04.februar 2020)

Hannah-Moffat, K. (2005): Criminogenic needs and the transformative risk subjekt. Hybritizations of risk/need in penalty. *Sage publications*, 7 (9), s. 29-51 Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1462474505048132> (lest 20.mars 2020).

Helgesen, J. H. I. (2019): Drug counselling behind the prison wall: Staff responses to collaborative challenges. *Nordic Journal of Criminology*, 20 (1), s. 54-72. <https://doi.org/10.1080/14043858.2018.1550244> (lest 6.april 2020).

Hoge, R.D. (2002): Standardized Instruments For Assessing Risk and Need In Youthful Offenders. *Criminal Justice and Behaviour*, 29 (4), s. 380-396. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/009385480202900403> (lest 28.august 2020).

Holmboe, M. (2016): Reelt og informert samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. *Tidsskrift for Strafferett*, 16 (3), s. 215-237. Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2014/04/ungdomsstraff_og_ungdomsoppfoelging_en_oversikt_og_noen_kri (lest 19.april 2020).

Holmboe, M. (2017): Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader. *Tidsskrift for strafferett*, 14 (4). s. 397-414. Tilgjengelig fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/274637/ungdomsstraff.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (lest 24.februar 2020).

Holmboe (2019): Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: Juridiske vurderinger og forslag til lovendringer. Av Morten Holmboe. I: Andrews, T. og Eide, A.K. (red). *Mellom hjelp og straff. Fungerer nye straffereaksjoner etter intensjonen?* NF-rapport 2/2019 Bodø: Nordlandsforskning AS.

Hughes, G. og Gilling D. (2004): Mission Impossible? The Habitus of the community safety manager and the new expertise in the local partnership governance of crime and safety. *Criminal justice*. 4 (2). s. 129-149. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1466802504044912> (20.mars 2020).

Hughes, G. (2007): *The politics of crime and community* New York: Palgrave Macmillan.

Huse, M. (2015): *Tatt av politi – fulgt opp av utekontakt*. Forebygging. Tilgjengelig fra: <http://www.forebygging.no/Kronikker/--2015/Tatt-av-politi---fulgt-opp-av-utekontakt/> (lest 20.februar 2020).

Høigård, C. (2007): *Gategallerier*. Oslo: Pax forlag A/S.

Iversen, J. S. (2013): En kritikk av ungdomsstraffen. *Lov og rett*, (52) (9), s. 630-639, Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/lor/2013/09/en_kritikk_av_ungdomsstraffen (lest 15.mai 2019).

Järvinen, M. og Mik-Meyer, N. (2003): Inledning. I: M. Järvinen og N. Mik-Meyer (Red.) *At skabe en klient*. København: Hans Reitzels Forlag. s. 9-24.

Johansen, N.B. (2015): *Det nyliberale janusansikt. Straff i frihetens tid*. Oslo: Novus Forlag.

Justis – og politidepartementet, (2005-2008): Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplan_sammen_mot_barn_e_ungdomskriminalitet.pdf (lest 14.oktober 2019).

Justis – og politidepartementet (2009): *Gode krefter. Kriminalitetsforebyggende handlingsplan. 35 tiltak for økt trygghet*. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/handlingsplan-kriminalitetsforebygging.pdf> (lest 10.mars 2020).

Justis – og beredskapsdepartementet (2013-2016): *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Tilgjengelig fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf (lest 10.juni 2020).

Kjenn, B. L. og Bakosgjelten, A. (2018): *Barne – og ungdomskriminaliteten i Oslo 2017*.

Oslo: Oslo Kommune og Oslo politidistrikt (SALTto). Tilgjengelig fra:

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13280281/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Prosjekter/Salto%20-%20sammen%20lager%20vi%20et%20trygt%20Oslo/1%20Kriminaliteten%20i%20Oslo/Barne-%20og%20ungdomskriminaliteten%20i%20Oslo%202017.pdf> (lest 25.mars 2019).

Konfliktrådet (u.å): *Sekretariatet for konfliktrådene*. Tilgjengelig fra:

<https://www.konfliktraadet.no/sekretariatet-for-konfliktraadene.311395.no.html> (lest 23.januar 2020).

Konfliktrådet (2018): *Årsrapporten 2018*. Tilgjengelig fra:

<https://www.konfliktraadet.no/aarsrapport-2018.6224994-313457.html> (lest 9.mars 2020).

Konfliktrådet (2019): *Håndtering av nye straffbare forhold under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging*. 1/2019. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Konfliktrådets fagside (2020): Ungdomskoordinatorers myndighet. Tilgjengelig fra:

<http://www.konfliktraadetsfagside.no/uks-myndighet/> (lest 15.mai 2020).

Konfliktrådsloven. *Lov 20.juni 2014 nr.49 om konfliktrådsbehandling*.

Kriminalitetsforebygging (2018): *SLT-koordinatorer i norske kommuner*. Tilgjengelig fra:

<https://kriminalitetsforebygging.no/slt/slt-koordinatorer-2/> (lest 6.juni 2020).

Kriminalomsorgen (2016): *Personundersøkelse – håndbok for ansatte i kriminalomsorgen*.

Lillestrøm: Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS. Tilgjengelig fra:

<https://krus.brage.unit.no/krus-xmllui/bitstream/handle/11250/2425538/Personundersøkelse.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (lest 20.mai 2020).

Kristoffersen R. og Iversen, J. S. (2018): Samfunnsstraff – på tide med en revisjon. *Tidsskrift for strafferett*, 18, (3), s. 151–180. Tilgjengelig fra:

<https://krus.brage.unit.no/krus-xmllui/bitstream/handle/11250/2569166/Samfunnsstraff.pdf?sequence=6&isAllowed=y> (lest 18.juni 2020).

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello og Wendelborg (2009): *Oppfølgingsteam for unge lovbrytere i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning AS.

Lab S. P. (2020): *Crime Prevention. Approaches, Practices, and Evaluations*. 10.utgave. London: Routledge.

Lauvås, K. Og Lauvås, P. (2004): *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*. 2.utgave. Oslo: universitetsforlaget.

Lid, S. (2016): Ungdom og straff på 2000-tallet – nye praksiser, kjente dilemmaer. *Sosiologi i dag*, 43 (3), s. 38-63. Tilgjengelig fra:

<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1298/1286> (lest 14.mai 2019).

Lie, E. M. (2015): *I forkant – kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.

McCarthy D. og O’Neill, M. (2014): The Police and Partnership Working: Reflections on Recent Research. *Policing*, 8 (3). s. 243-253. Tilgjengelig fra:

<https://academic.oup.com/policing/article/8/3/243/2893180> (lest 9.juli 2020).

Meld.st. 29 (2019-2020): *Politimeldingen – et politi for fremtiden*. Tilgjengelig fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/3fab938bb49b434f946bdd0b6fe6db13/no/pdfs/stm2_01920200029000dddpdfs.pdf (lest 29.juni 2020).

NESH (2016): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.

NOU 2008:15: *Barn og straff. Utviklingsstøtte og kontroll*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/6177d7576fff46049a9c449580db7f2f/no/pdfs/nou200820080015000dddpdfs.pdf> (lest 19.oktober 2019).

O'Malley, P. (2008): Experiments In Risk And Criminal Justice. *Theoretical Criminology*, 12 (4), s. 451-469. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1362480608097152> (lest 20.april 2020).

O'Neill, M. og McCarthy, D.J. (2014): (Re)negotiating police culture through partnership working: trust, compromise and the «new» pragmatism. *Criminology and Criminal Justice*, 14 (2), s. 143-159. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1748895812469381> (lest 9.juli 2020).

O'Neill, M. (2016): Revisiting the classics: Janet Chan and the legacy of “Changing Police Culture”. *Policing and Society*, 26 (4), s.475-480. Tilgjengelig fra: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10439463.2016.1165997> (lest 17.juli 2020).

Politidirektoratet (2015): *Rundskriv i forbindelse med nye straffereaksjoner – ungdomsstraff og ungdomsoppfølging*. Tilgjengelig fra: http://www.konfliktraadetsfagside.no/wp-content/uploads/2019/04/rpod_rundskriv_rpod-2015-3-2.pdf.pdf (lest 4.mars 2020).

Prins, S. J. (2019): Criminogenic or Criminalized? Testing an Assumption for Expanding Criminogenic Risk Assessment, *Law and Human Behavior*. 43, (5), s. 477-490. Tilgjengelig fra: <https://psycnet.apa.org/fulltext/2019-48983-001.html> (lest 28.august 2020).

Prop 135 L (2010-2011): *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/6a695fd6f906408eb9af0e699da16db3/no/pdfs/prp201020110135000dddpdfs.pdf> (lest 22.februar 2020).

Prop. 57 L (2013-2014): *Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/06d640bd5afc4de588d065b446d8d8bf/no/pdfs/prp201320140057000dddpdfs.pdf> (lest 17.august 2019).

Regjeringen (2018): *Forslag til ny forskrift om utførelse av personundersøkelse i straffesaker*. Høringsnotat. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d8818a94429c4555b49db51be41435f9/horingsnotat---forskrift-om-personundersokelse926521970492.pdf> (lest 03.juni 2020).

Riksadvokaten (2008): *Konfliktråd*. 2008:4. Tilgjengelig fra:

<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2008-4-Konfliktråd.pdf> (lest 18.oktober 2019).

Riksadvokaten (2017): *Ungdomsstraff – oppdaterte retningslinjer*. Tilgjengelig fra:

<http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/11/Oppdatereretningslinjerungdomsstraff.pdf> (lest 20.april 2020)

Rose, N. (2000): Government and Control. *The British Journal of Criminology*, 40 (2), s. 321-339. Tilgjengelig fra: <https://academic.oup.com/bjc/article-abstract/40/2/321/611115?redirectedFrom=fulltext>

Rossner, M. (2017): Restorative Justice in the Twenty-First Century: Making emotions mainstream. I: Liebling, A., Maruna, S. og McAra, L. (red.) *The Oxford Handbook of Criminology*. 6.utgave. Oxford: Oxford university press. s. 967-989.

Sandmo, E. (1999): Michel Foucault som maktteoretiker. I: Engelstad, F. (red.) *Om makt. Teori og kritikk*. Oslo: Notam Gyldendal.

Sandøy, T.A. (2020): Alternative (To) Punishment: Assessing Punishment Experiences in Youth Diversion Programmes. *British Journal of Criminology*, 60 (4), s.911-929. Tilgjengelig fra: <https://academic.oup.com/bjc/article-abstract/60/4/911/5699827> (lest 30.juli 2020).

Sestoft, C (2006): Om Pierre Bourdieu og hans verk. I: Preur, A. Og Sestoft, C (red.) *Pierre Bourdieu – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag. s. 9-22.

Shearing (2001): Punishment and the changing face of the governance. *Sage Publications*, 3 (2), s.203-220. Tilgjengelig fra:

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1462474501003002001> (lest 5.juli 2020).

Shearing, C. og Johnston, L. (2005): Justice in the Risk Society. *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 38 (1), s. 25-38. Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1375/acri.38.1.25> (lest 03.mars 2020).

Skilbrei, M. L. (2019): *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sperre, H.-K. (2018): Politiet: - Vi evner ikke å stoppe dem, og volden blir grovere, *Akersposten*, 02.oktober. Tilgjengelig fra: <https://akersposten.no/nyheter/politiet-vi-evner-ikke-a-stoppe-dem-og-volden-blir-grovere/19.2754> (lest 25.februar, 2019).

St.meld. nr. 17 (1999-2000): *Handlingsplan mot barne – og ungdomskriminalitet*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-1999-2000-/id470612/> (lest 19.oktober 2019).

St.meld. nr. 42 (2004-2005): *Politiets rolle og oppgaver*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/> (lest 05.juni 2020).

St.meld. nr. 20 (2005-2006): *Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbrytarar*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-20-2005-2006-/id332074/> (lest 20.oktober 2019).

Stolt-Nilsen, H. (2020): Ekskriminelle reagerer på manglende vilje til å styrke ungdomsfengsel. Langt fra godt nok. *Aftenposten*. 7.juni.

Stolt-Nilsen, H., Skogstrøm, L. og Hager-Thoresen (2020): 2 brødre. A-magasinet nr.18. *Aftenposten*. 30.april.

Straffeloven. *Lov 20.mai 2005 nr. 28 om straff*.

Straffeprosessloven. *Lov 22.mai 1981 nr.2 om rettergangsmåten i straffesaker*.

Strype, J., Gundhus O. I., Egge, M. og Ødegård, A. (2014): Perceptions of interprofessional Collaboration. *Professions and Professionalism*. 4 (3), s. 1-16. Tilgjengelig fra: <https://phs.brage.unit.no/phs->

[xmlui/bitstream/handle/11250/224352/perceptions.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/224352/perceptions.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (12.mars 2020).

Thagaard, T. (2018): *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder*. 5.utgave. Bergen: fagbokforlaget.

Tjora, A. (2012): *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ugelvik, T. (2019): *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforlaget.

Utvei, S. S. (2018): *Et helhetlig perspektiv på kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. En Q-metodologisk studie som tar i bruk rådgivningsteori for å utforske hva som ligger bak utsagnet «KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging»*. Masteroppgave. Trondheim: NTNU. Tilgjengelig fra: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2575104> (lest 23.januar 2020).

Vågan, A. og Grimen, H. (2008): Profesjoner i maktteoretisk perspektiv. I: Molander A. og Terum, L. (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget. S. 411-425.

Willoch, H. (2015): *Unge forbrytere – forsømte eller forbryterske? Erfaringer fra møter mellom unge dømt eller siktet for lovbrudd og voksne i ungdomsoppfølging*. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/44787/MASTERKriminologi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [lest 23.april 2019].

Vedlegg 1: Godkjenning NSD

01.08.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 01.08.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.
TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2019.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Godkjenning Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen region sør

Synne Aas Paxal
epost: s.a.paxal@student.jus.uio.no

Deres ref:

Vår ref:
200907593-179

Dato:
15.10.2019

SØKNAD OM FORSKNING I FORBINDELSE MED MASTEROPPGAVE I KRIMINOLOGI OG RETTSSOSIOLOGI – INTERVJUER OM KOORDINERINGSGRUPPENS FUNKSJON

Kriminalomsorgen region [REDACTED] har mottatt søknad fra Synne Aas Paxal som ønsker å skrive en masteroppgave om koordineringsgruppenes (KOG) sin funksjon i straffegjennomføringen i ungdomstraff/ungdomsoppfølging i konfliktrådet. Synne Aas Paxal ønsker å gjennomføre intervjuer av ansatte fra et friomsorgskontor [REDACTED] og et friomsorgskontor i [REDACTED] i forhold til ovennevnte. Det er avklart regionkontorene imellom at region sør skal besvare søknaden.

Søknaden med vedlegg er utformet i tråd med retningslinjene for søknader om forskning i kriminalomsorgen. Det tas sikte på å gjennomføre intervjuer med 2 ansatte i tidsrommet oktober 2019. Søknaden er avklart med [REDACTED] som har gitt tillatelse til gjennomføring av undersøkelsen.

Vedtak

Kriminalomsorgen region sør gir med dette tillatelse til gjennomføring av intervjuer av ansatte i [REDACTED] som beskrevet i søknaden. Søker må selv ta kontakt med friomsorgskontorene for avtale om den konkrete gjennomføringen.

Forskerens taushetsplikt

Opplysninger forskeren blir gjort kjent med kan være undergitt taushetsplikt, jf. forvaltningsloven § 13. Forskeren er undergitt taushetsplikt, jf. forvaltningsloven § 13 c. Av § 13e følger at forskeren plikter å hindre andre i å få tilgang til eller kjennskap til opplysningene. Overtredelse av taushetspliktbestemmelser er straffbart, jf. straffeloven § 121. Videre er det en forutsetning at forsker blir gjort kjent med lov om personopplysninger (LOV 2000-04-14 nr. 13) med tilhørende forskrift (FOR 2000-12-15 nr. 1265), spesielt § 7.27 i forskrift til personopplysningsloven.

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Kjelleveien 21
Tønsberg

Telefon: 33 20 70 00
Telefaks: 33 33 35 72
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Tone Gran Myhre
E-post: postmottak.region-
sor@kriminalomsorg.no

2

Det er et vilkår at forskeren undertegner en taushetserklæring med henvisning til bestemmelsene ovenfor. Slik erklæring utarbeides av den enhet der forskningen skal gjennomføres. Her ved hvert av friomsorgskontorene.

Oppbevaring av materiale

Forskeren skal påse at innsamlet materiale blir oppbevart på en forsvarlig måte og at det foretas anonymisering av personidentifiserbare opplysninger ved publisering. Innsamlet materiale som inneholder personidentifiserbare data, skal makuleres så snart undersøkelsen er avsluttet. Dersom det skal gjøres unntak fra denne hovedregel, må dette godkjennes av Datatilsynet.

Klageadgang

Regiondirektørens vedtak om å anvende taushetsbelagte opplysninger til forskningsformål, kan påklages til Kriminalomsorgsdirektoratet. Klageretten etter forvaltningsloven kap. VI § 28, omfatter den som ikke får medhold i sin søknad om forskning og den som taushetsplikten er satt til vern for, i denne sammenheng innsatte/domfelte og tilsatte.

Rapportering

Regiondirektøren anmoder forskeren om å sende et eksemplar av forskningsrapporten

[Redacted text]

Med hilsen,

Erling Fæste
assisterende regiondirektør
region sør

Tone Gran Myhre
rådgiver

Vedlegg 3: Godkjenning Politidirektoratet

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Institutt for kriminologi- og retts sosiologi
v/Student Synne Aas Paxal
Pb 6706
St Olavs plass
0130 Oslo

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
Synne Aas Paxal

Vår referanse:
201903199-2 42

Sted, Dato
Oslo, 20.09.2019

SØKNAD OM INNHENTING OG TILGANG TIL DATA I POLITIET I FORBINDELSE MED MASTEROPPGAVE

Det vises til søknad mottatt 1. august 2019 om å innhente informasjon fra ansatte i politi og påtalemyndigheten i politiet vedrørende koordineringsgruppen (KOG) i konfliktrådet sin funksjon i straffegjennomføringen ved ungdomsstraff/ungdomsoppfølging. Forskningsprosjektet gjennomføres i forbindelse med søkers masteroppgave ved Institutt for kriminologi- og retts sosiologi, Universitetet i Oslo. Vi beklager lang saksbehandlingstid.

Det fremgår av prosjektbeskrivelsen at temaet for oppgaven er KOGs funksjon og oppgaver i straffegjennomføringen. Problemstillingen som skal forskes på er hvordan de ulike aktørene i KOG opplever ulike sider av det tverrfaglige samarbeidet. Det fremgår av søknaden at det er ønskelig å intervju om lag ti personer i KOG, hvorav noen av disse vil være ansatte i politiet/påtalemyndigheten i politiet.

Politidirektoratet har vurdert om saken faller inn under politiregisterloven § 33, jf. § 23, som gir hjemmel for dispensasjon fra taushetsplikt til forskning.

Politidirektoratet forstår søker dithen at det ikke bes om innsyn i politiets registre, straffesaksdokumenter eller andre opplysninger fra politiet og at det heller ikke søkes om at de ansatte i politiet skal gis dispensasjon fra sin taushetsplikt.

I henhold til prosjektbeskrivelsen skal det ikke innsamles eller nedtegnes sensitiv informasjon om tredjepersoner. Om de ansatte skal det kun innhentes opplysninger yrke og kjønn og hvilket område den ansatte jobber innenfor (ikke spesifikt), og intervjuene vil være samtykkebasert. Vi legger til grunn at det ved henvisningen til hvilket område personen jobber innenfor (ikke spesifikt) f.eks. vil skrives hvilken funksjon eller stilling den ansatte har i politiet.

Ifølge prosjektbeskrivelsen er det følgende problemstillinger som ønskes besvart ved intervju:

- Hvilken funksjon og oppgaver har lokale - og nasjonale KOG i straffegjennomføringen i konfliktrådet?

Politidirektoratet

Post: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo
Besøk: Fridtjof Nansens vei 14/16

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950
Giro: 7694.05.18020
www.politi.no

- Hvordan vurderer aktørene i KOG hvilke ungdommer som er «passende» for ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging?
- I hvilken grad oppstår det konflikt eller konsensus når de ulike aktørene fremmer sine perspektiv rundt ungdommen?
- Hvilke implikasjoner kan samarbeidet mellom KOG og barnevern ha for det overordnede forebyggende arbeidet av kriminalitet blant barn og unge, i lys av debatten om unge gjengangere?

Vi kan ikke se at det skal innhentes opplysninger om noens personlige forhold eller at det kan være aktuelt å utlevere taushetsbelagte opplysninger som er taushetspliktig ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne.

Politidirektoratet legger etter dette til grunn at det ikke vil bli behandlet taushetsbelagt informasjon i studien og at det således ikke er nødvendig med fritak fra taushetsplikt etter politiregisterloven § 33. Politiets ansatte må iaktta sin taushetsplikt. Under denne forutsetning gir Politidirektoratet tillatelse til at studien kan gjennomføres.

Politidirektoratets tillatelse er videre betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av personopplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at det ikke finnes personidentifiserende og/eller taushetsbelagte opplysninger i det publiserte materialet.

Videre er tillatelsen betinget av at alle respondentene, samt ledere, tydelig gjøres kjent med dette brev og dets vilkår.

Politidirektoratet anbefaler at en kontaktperson i Konfliktrådet fasiliteter opprettelsen av kontakt mellom forsker og ansatte i politiet som er aktuelle respondenter. Det tas forbehold om at det eller aktuelle politidistrikt(er) avsetter tid og personell for gjennomføring av studien.

Med hilsen

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Vilde Jalleni Tennfjord
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg 4: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet **«Samarbeid mellom ulike aktører i KOG i** **ungdomsstraff/ungdomsoppfølging»**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke nærmere hvordan ungdomsstraff og ungdomsoppfølging vurderes som et passende straffetiltak for ungdommen, samt hvordan ulike aktører rundt ungdommen opplever ulike sider ved dette tverrfaglige samarbeidet. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Oppgavens tema har bakgrunn i dagens debatt om unge gjengangere, og den politiske uenigheten om hvordan vi som samfunn skal behandle unge lovbrøyttere. Oppgaven vil se nærmere på KOGs funksjon og oppgaver i straffegjennomføringen i ungdomsstraff/ungdomsoppfølging. Formålet er å få en bedre forståelse av hvordan vurderinger av ungdommenes egnethet for ungdomsstraff/ungdomsoppfølging blir gjort i KOG, hvordan skjønnsutøvelsen benyttes av de ulike yrkesgruppene, samt hvordan samarbeidet instansene imellom oppleves for deltakerne.

En foreløpig hovedproblemstilling er følgende: Hvordan opplever de ulike aktørene i koordineringsgruppene (KOG) ulike sider ved samarbeidet i ungdomsstraff/ungdomsoppfølging?

Dette er en masteroppgave ved Universitetet i Oslo, institutt for kriminologi og rettssosiologi.

Til orientering vil opplysningene som innhentes ikke brukes til andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er Universitetet i Oslo, institutt for kriminologi og rettssosiologi, som er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du blir spurt om å delta i dette prosjektet på bakgrunn av at du, etter mine opplysninger, deltar i drøftingsmøter i en eller flere koordineringsgrupper. Det er derfor svært interessant for meg å kunne

komme i kontakt med deg og forhåpentligvis få intervju deg om ulike sider ved dine arbeidsoppgaver her, samt dine refleksjoner. Jeg har fått din kontaktinformasjon fra Sekretariatet for konfliktrådene.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i minst et intervju, eventuelt et oppfølgingsintervju dersom det skulle være aktuelt.. Det vil ta deg ca. 45 minutter, forhåpentlig maks en time. Dersom det er i orden for deg vil jeg ta opp intervjuet som lydopptak slik at jeg lettere kan behandle informasjonen i etterkant. Notater vil bli tatt under intervjuet dersom lydopptak ikke er ønskelig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil ikke påvirke ditt forhold til din arbeidsplass eller arbeidsgiver å delta i prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg som student som vil ha tilgang til opplysningene dine. Navn og kontaktopplysningene dine vil oppbevares separert fra øvrige data.

Alle opplysninger som publiseres og som vil kunne føre til gjenkjenning vil anonymiseres ved å benytte fiktive navn, eller kun yrkesgruppen du tilhører. Dersom det er ønskelig vil også arbeidsområde og kjønn kunne anonymiseres. Det vil derimot være hensiktsmessig for oppgaven at ditt yrke vil kunne bli benyttet i oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2020. Alle personopplysninger og data som er samlet inn, inkludert lydopptak, vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

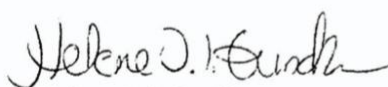
På oppdrag fra Universitet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Oslo ved veileder Helene O.I. Gundhus. Tlf. +47 22850119 eller epost h.o.i.gundhus@jus.uio.no.
- Student Synne Aas Paxal. Tlf: +47 91663860 eller epost: s.a.paxal@student.jus.uio.no
- Vårt personvernombud: personvernombud@uio.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Helene O. I. Gundhus
Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Synne A. Paxal
student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Samarbeid mellom ulike aktører i koordineringsgruppene (KOG) i ungdomsstraff/ungdomsoppfølging» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju
- at opplysninger jeg har gitt publiseres, men at personopplysningene mine vil anonymiseres
- at mitt yrke, arbeidsområde og kjønn kan benyttes i oppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Intervjuguide

Intervjuguide

Innledning:

Kan du fortelle litt om hva som er din rolle i KOG?

Hva jobber du med til vanlig når du ikke jobber med KOG?

Kan du fortelle litt om hvordan dere arbeider i KOG, en typisk saksgang fra en sak kommer til dere?

Hva innebærer det for deg å delta i KOG?

Hva slags erfaring har du med arbeid med barn og ungdom?

Hvordan begynte du å jobbe med KOG? Hva er din motivasjon for å delta i KOG?

Hvordan opplever du å være del av det første leddet i ungdomsstraff - og ungdomsoppfølgingprosessen? Er det noen utfordringer slik du ser det? I så fall, hvilke?

Hoveddel:

Hva er du opptatt av når dere drøfter ungdommen? Hva legger du vekt ut fra ditt perspektiv?

Hvordan vektlegger du viktigheten av ytre og indre faktorer rundt ungdommen i drøftingsmøtene? Hva mener du er viktigst å vektlegge?

Hvordan vektlegger du de ulike «kravene» til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?

Hvor stort handlingsrom opplever du at har dere egentlig har i vurderingen av hvem som skal få ungdomsstraff/ungdomsoppfølging? Hva er alternativene?

Hvordan opplever du at vurderingene endrer seg ved ungdommens alder, hvis de gjør det?

Hvordan opplever du at det tverrfaglige samarbeidet fungerer? Hva opplever du er bra, hva er utfordringene? Kan du gi noen eksempler?

Oppstår det ofte uenigheter mellom de ulike aktørene? I så fall, hva går disse uenighetene ut på, etter ditt syn?

I hvilken grad opplever du at det dere diskuterer i KOG blir tatt i betraktning når straffen avgjøres?

Opplever du deg mest som en hjelper eller kontrollør (eller ingen av delene)? Og kan du fortelle hvorfor?

Hvordan opplever du de skjønsmessige vurderingene når det gjelder brudd-saker? Hvor stort er handlingsrommet her i bruk av skjønn?

Avslutning:

Etter ditt syn, fungerer KOG etter sin hensikt slik det er tilrettelagt for i dag? Hva synes du fungerer, hva er utfordringene?

Bør KOG lovfestes? I så fall hvorfor?

Fungerer ungdomsstraff, etter ditt syn? Hva er utfordringene?

Hva tenker du generelt om hva som fungerer når det kommer til forebygging av kriminalitet hos ungdom?

Er det noe mer du vil tilføye/endre?

Hvordan opplevde du intervjuet?